

PHILOSOPHIÆ
ARISTOTELICÆ
UNIVERSÆ
PARS IV.
VIDELICET
METAPHYSICA

J U X T A
VERUM SENSUM
E T
MENTEM

DOCTORIS SUBTILIS
JOANNIS DUNS
SCOTI

EXPLANATA, ELUCIDATA,

A

P. F. MARINO PANGER,

E T

P. F. KILIANO KAZENBERGER,

Ordinis S. FRANCISCI FF. Min. Recollect. SS. Theo-
logiæ Lectoribus Jubilatis, & Provinciæ Argent. seu Germaniæ
Superioris Ex-Provincialibus.

*Cum Gratia & Privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis, & Licentia
Superiorum.*

INGOLSTADII,

Sumptibus Viduæ JOANNIS ANDREÆ de la HAYE, Bibliopol. Academ.

Typis Joannis Pauli Schleig, Typogr. Academ. Anno M. DCC, XXXIX.

PHILOSOPHIA
ARISTOTELICA
UNIVERSA

PARS IV.

VIDELICET

METAPHYSICA

VERUM SENSUM

MENTEM

DOCTORIS SUBTILIS
JOHANNIS DUNSTON
SCOTTI

EXPLANATA, ELUCIDATA,

P. F. MARINO PANGER,

P. F. KILIANO KAZENBERGER,
Ordinis S. FRANCISCI FF. MIL. Recolleg. SS. Theo-
logie Lectoribus Jubilatis, & Provincie Argentor. Germanie
Superioris Ex-Provincialibus.

Cur. G. M. & Privilegio Sacre Celsar. Majestatis, & Licentie
Superiorum.

~~~~~

IN GODSTADT.

Sumptibus Vidue JOHANNIS ANDREAE de la HAYE, Bibliopol. Academ.

Georg. Meissner Bibliop. Typogr. Academ. Anno M. DCC. XXXIX.

PRO METAPHYSICA APPROBATIO I.

Philosophiæ Aristotelicæ Partem Quartam, videlicet Metaphysicam juxta verum sensum ac Mentem Doctoris Subtilis JOANNIS DUNS SCOTI, ab AA. RR. PP. Marino Panger, & Kiliano Kazenberger SS. Theologiæ Lectoribus Jubilatis, & Provinciæ Alemanniæ Ex-Provincialibus, explanatam, elucidatam, non minori attentione volvi, quàm priores, sed nec in ullo genere sive Subtilitatis sive Claritatis inveni eandem reliquis inferiorem, quin potius sicut in caliginosa Dialecticæ & Logicæ materia maximam Claritatem, in Physica Universali & Particulari Summam Doctrinæ Soliditatem & jucundissimam utilitatem, sic & in hac Metaphysicæ materia profundissimam cum claritate raro foedere sociatam deprehendi subtilitatem. Pari proin cum prioribus jure lucem publicam meretur.

Dabam Passavii ad S. Annam 23. Septembr. 1736.

FR. ANTONIUS WECH
SS. Thlgæ Lector Emeritus
p. t. Guardianus Ibidem &c.

PRO METAPHYSICA APPROBATIO II.

Quartæ & ultima hæc universæ Philosophiæ Aristotelicæ Pars, videlicet Metaphysica, juxta verum sensum, & ad Mentem Doctoris Subtilis JOANNIS DUNS SCOTI explanata gemino suo Autori, nimirum Adm Rev. PP. Marino Panger, & Kiliano Kazenberger Ord. S. Francisci Fr. Fr. Min. Recollect. SS. Theol. Lectoribus Jubilatis, & Provinciæ Argentinæ seu Germaniæ Superioris Ex-Provincialibus sinè ulla controversia summo honori est, cum ob insignem, quam continet, soliditatem, tum ob eximiam, qua ubique refulget, claritatem. Cumque præterea in regulas orthodoxæ fidei, vel bonorum morum neutiquam impingat, eam æquè ac tres priores Partes Luce publica, omniumque oculis dignissimam judico, censeoque.

Dabam in Conventu Passaviensi ad S. Annam 1736. die 24.
Septembr.

Fr. GEBHARDUS UMBHOFER

SS. Theologiæ Lector Emeritus ejusdemque p. t. actualis mppria.

SERIES

DISPUTATIONUM,

ET

QUÆSTIONUM,

QUÆ

IN HAC IV. PARTE PHILOSOPHIÆ,

Videlicet

METAPHYSICA

Continentur.

DISPUTATIO I.

De Natura, Objecto, & Qualitatibus Metaphysicæ.

QUÆSTIO I.

An Metaphysica sit scientia, & sapientia?

QUÆSTIO II.

An Metaphysica sit speculativa, vel practica?

QUÆSTIO III.

Quodnam objectum habeat Metaphysica?

QUÆSTIO IV.

De Sphæra speculationis Metaphysicæ, seu an Metaphysica versetur circa omnia Entia in speciali, vel tantum in Universali?

QUÆSTIO V.

An Metaphysica sit scientia subalternans in ordine ad alias scientias?

DIS-

DISPUTATIO II.

De Natura Entis ut sic.

QUÆSTIO I.

An Ens ut sic habeat conceptum unum tam formalem, quam objectivum?

minetur ad sua Inferiora, an per Modos intrinsecos, vel per veras differentias?

QUÆSTIO II.

An conceptus objectivus Entis sit ex natura rei præcisus & distinctus ab Inferioribus, vel non?

QUÆSTIO V.

An Ens sit de Essentia omnium, ita ut in cujuscunque conceptu formali & quidditativo includatur?

QUÆSTIO III.

An Ens sit Univocum respectu Dei & Creaturæ, Substantiæ & Accidentis?

QUÆSTIO VI.

An detur Ens Univocum abstrahens ab Ente reali & rationis, à positivo & negativo?

QUÆSTIO IV.

Per quid Ens contrahatur & deter-

QUÆSTIO VII.

De Principiis Entis.

DISPUTATIO III.

De Passionibus Entis Incomplexis, & Complexis.

QUÆSTIO I.

An & quales Passiones habeat Ens reale ut sic?

QUÆSTIO VII.

De Eodem, & Diverso, seu de Identitate & Distinctione in Comuni.

QUÆSTIO II.

De Unitate Entis.

QUÆSTIO VIII.

De Identitate, & Distinctione Reali.

QUÆSTIO III.

De Veritate Entis.

QUÆSTIO IX.

De Identitate, & Distinctione Formali.

QUÆSTIO IV.

De Bonitate Entis.

QUÆSTIO V.

De Multitudine, Falsitate, & Malitia.

QUÆSTIO X.

QUÆSTIO VI.

De Potentia, & Actu, de Necessario, & Contingenti.

De Identitate, & Distinctione Virtuali, & Rationis.

DIS-

DISPUTATIO IV.

De Essentia & Existentia, Natura Communi & Hæcceitate, Substantia, Subsistentia, & Accidente, De Deo, & Angelis.

QUÆSTIO I.

De Multiplici Entis Divisione.

QUÆSTIO IV.

De Natura Communi, & differentia Individuali.

QUÆSTIO II.

De Essentia Creaturarum ab æterno.

QUÆSTIO V.

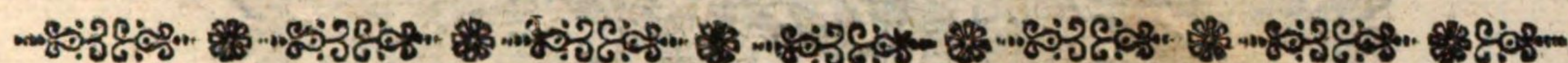
De Substantia, Subsistentia, & Accidente.

QUÆSTIO III.

Quid sit Rerum Existentia, & quomodo ab Essentia distinguatur?

QUÆSTIO VI. & Ultima.

De Deo, & Intelligentiis, seu Angelis.

PROOEMIUM.

AGgredimur denique Deo Auspice Metaphysicam Aristotelicam ad Mentem Doctoris nostri Subtilis Explanandam & Elucidandam, quæ quantæ dignitatis Utilitatisque existat, ipsa ejus præclara Elogia & Encomia à Philosophorum Torrente eidem attributa satis demonstrant; appellari enim solet simpliciter & absolute, ac quasi antonomastice *Philosophia*, imò *Philosophia Universalis*; Vocitatur itidem *Naturalis Theologia*, *Scientia divina*, *supernaturalis Philosophia*, denique *Sapientia*, ac *Dominæ & Regina scientiarum*. His & consimilibus Nominibus eam dignatur Aristoteles frequenter in duodecim Libris Metaphysicorum; quæ quidem Nomina ex objectis & Materia, circa quam facultas hæc occupatur, sortita est; ratione enim objecti principalis dicitur *Supernaturalis Philosophia*, *Naturalis Theologia*, ac *scientia divina*, quia de Deo sermonem instituit, quantum Naturali Lumini fas est, ac cæteris intelligentiis separatis, seu Angelis; & in hoc differt à Sacra Theologia, quæ de Deo & Angelis loquitur juxta revelationem Divinam supernaturaliter factam; Ratione verò objecti adæquati dicitur *Universalis Philosophia*, quia tractat de Rationibus communissimis v. g. Entis & aliorum transcendentium, rebus materialibus & immaterialibus communium, & eâdem Ratione vocatur *sapientia*. *Scientiarum denique Regina & Dominæ* compellatur, quia res altissimas,

tiffimas, causas primas, principiâque prima, ac amplissima
contemplatur, ex quibus aliarum scientiarum Principia pen-
dent. Itaque ad explanandam, elucidandâque hanc Me-
taphysicam quatuor Disputationes adornabimus; Prima erit
de Natura Metaphysicæ: Secunda de Natura Entis ut sic:
Tertia de Passionibus Entis: & Quarta de Essentia & Exi-
stentia, Natura Communi & differentia Individuali,
Substantia & Accidente, ac de DEO & Intelli-
gentiis. Sit itaque

IN DUODECIM
ARISTOTELIS LIBROS
METAPHYSICORUM,
DISPUTATIO I.

De Natura, Objecto, & qualitatibus Metaphysicæ.

QUÆSTIO I.

An Metaphysica sit Scientia, & Sapientia?

Nota, quodd Metaphysica ex Doctore subtili in prolog. quæst. 9. sit nomen græcum, ex *meta*, quod significat *trans*, sive *ultra*, vel *suprà*, & *Physis*, quod est *Physica*, compositum, quasi sit facultas, res physicas in superioribus Philosophiæ partibus traditas excedens, vel transcendens, quia tractat de DEO, & Angelis, de ente, aliisque rationibus transcendentibus, & consequenter sit *transcendens scientia*. hoc de nomine Metaphysicæ; quoad rem verò Metaphysica benè definitur, quodd sit *scientia purè speculativa tractans de ente reali, ut ens est*. De hac igitur moveretur quæstio, an reverà sit scientia, & etiam sapientia?

2 ASSERTIO. Metaphysica est scientia propriè dicta, ac etiam vera sapientia. ita Aristoteles 1. Metaph. 2. & 4. cap. Doctor Subtilis, Mastrius &c. estque communis in omni schola.

*Probat*ur quoad I. partem; quia ut aliqua facultas sit scientia propriè dicta, ab Aristotele definita 1. Post. cap. 2. sufficit, ut habeat objectum, quod habeat propria principia, propriasque passiones de ipso per ea demonstrabiles; atqui talis facultas est Metaphysica: ergo. Probat minor. Metaphysica pro objecto habet ens reale, ut ens est, quod habet propria principia, si non essendi, saltem intelligendi; habet quoque passiones verè de ipso demonstrabiles per ipsam rationem entis, puta, unitatem, veritatem, & bonitatem, ut ex dicendis infrà patebit: ergo Metaphysica est verè & propriè dicta scientia.

Tract. V.

tia, quatenus nimirum est noticia discursiva, & demonstrativa per causam, quæ definita est ab Aristotele 1. Post.

Dices: Ens, in quantum ens, cum non sit definibile, non habet passiones de ipso demonstrabiles, sed solum de illo immediate enuntiatis: ergo Metaphysica, utpote cognitio entis ut ens est, tanquam objecti, non potest esse scientia, ut hæc definitur 1. Post. sed solum diceretur scientia, ut nomen scientiæ extenditur ad notitiam, quæ habetur de propositionibus immediatis.

Respondetur, neg. antec. quia Metaphysica non versatur solum circa prima principia & immediata, sed etiam circa conclusiones ex eis deducibiles, & ideo est cognitio discursiva, ac etiam demonstrativa; quia licet ens non habeat definitionem propriè dictam, habet tamen proprium conceptum quidditativum, & habet causam saltem virtualem suarum passionum, quæ causalitas sufficit ad inducendam propriam demonstrationem, & parendam veram scientiam, ad quam non semper requiritur propria & rigorosa ratio causæ & effectus.

*Probat*ur quoad II. partem, quodd Metaphysica sit vera sapientia; quia sapientia est habitus inclinans ad altissimas divinarum, humanarumque rerum cognitiones, ad quam ex Aristotele 1. Metaph. 2. requiruntur sex conditiones: *Prima* est, ut sit scientia universalis, & versetur circa omnia, quantum fieri potest. *Secunda*, ut versetur circa res difficiles, & à sensibus valde remotas. *Tertia*, ut sit

A

fit

fit habitus certissimus. *Quarta*, ut sit valde apta ad docendum. *Quinta*, ut exspectatur propter se, & non propter aliud. *Sexta* tandem est, ut alteri scientiæ non interserviat, sed aliis scientiis præsit; atqui Metaphysica habet has condiciones: ergo est vera sapientia. Probat minor; imprimis enim est scientia universalis, quia versatur circa ens in communi, ejus passionibus, ac principia generalia, ad quæ ceterarum scientiarum principia revocantur. 2. Versatur circa difficillima, quia speculatur universalia & transcendenta, quæ cum sint à sensibus remotissima, etiam intellectui sensibus alligato sunt difficillima. 3. est certissima scientiarum, quia est universalior omnium scientiarum, versans circa objectum universalissimum; jam autem, quæ universaliora sunt, quia pauciora sunt, certiora sunt. 4. est aptissima ad docendum; quia bene docere est rerum causas assignare; atqui Metaphysica primas omnium rerum causas affert: ergo. 5. expetitur propter se, quia est de primis causis & principiis, nec ordinatur ad opus practicum, cum sistat in exacta sui objecti contemplatione. 6. denique aliis scientiis præest, quia primas rerum causas rimatur, aliarum scientiarum principia confirmat, ac primum & supremum objectum, nempe ens in communi, speculatur: ergo Metaphysica est verè & propriè dicta sapientia.

Obijciuntur: Metaphysica ex antea dictis est scientia: ergo non est sapientia, quia juxta Aristotelem 6. Ethic. 3. cap. Scientia & sapientia sunt duo specie distincti habitus.

Respondetur, neg. consequ. quia scientia dupliciter potest accipi, semel pro habitu inclinante ad assentiendum conclusionibus, quæ inferuntur ex principiis non primis: Alio modo pro habitu inclinante ad assentiendum conclusionibus evidentibus deductis ex primis principiis; si igitur scientia hoc ultimo modo accipiat, non distinguitur à sapientia; bene verò, si primo modo sumatur. & per hoc patet, quid sit respondendum ad Aristotelem citatum.

QUÆSTIO II.

An Metaphysica sit Speculativa, vel Practica?

Nota non defuisse teste Mastro, Disp. 1. Procemiali in Metaphysicam, quæst. 4. Quosdam asserentes, Metaphysicam quatenus agit de transcendentibus, esse speculativam; quia transcendentia sunt objectum merè speculabile; quatenus verò

agit de DEO, qui est objectum per actus intellectus & voluntatis assequibile, & operabile, esse practicam. Contra quos sit

ASSERTIO. Metaphysica est scientia merè speculativa ex omni parte, non verò partim practica, & partim speculativa. Ita Aristoteles 6. Metaph. cap. 1. Doctor subtilis 1. Metaph. quæst. 7. Mastro, & communis.

Probat, illa scientia est merè speculativa, quæ sistit in sola contemplatione sui objecti, nec ordinatur ad dirigendam praxin; atqui Metaphysica sistit in sola contemplatione sui objecti, scilicet entis, nec ordinatur ad dirigendam praxin; esto enim consideret DEUM contentum sub ente, non tamen ordinatur ad regulandos actus nostros, quos circa DEUM exercere debemus, sed hoc relinquit Philosophiæ morali, nimirum Ethicæ; item quamvis Metaphysica demonstret DEUM, ut Authorem naturæ, & finem nostrum ultimum naturalem, non tamen dicitur practice, quomodo, & quibus mediis hic finis possit acquiri, sed modo merè speculativo agit de ipso, præcisè ut cognoscendo, non verò, ut diligendo; hoc enim spectat ad Ethicam, ut antea dictum, vel ad Theologiam: ergo cum Metaphysica non ordinatur ad opus physicum, ut Medicina; neque ad morale, ut Ethica, neque supernaturale, ut Theologia, erit scientia merè speculativa.

Obijciuntur 1. Metaphysica ordinatur ad felicitatem hominis; sed hæc est praxis: ergo Metaphysica ordinatur ad praxin, consequenter erit practica.

Respondetur, dist. maj. Metaphysica ordinatur ad hominis felicitatem naturalem speculativam, quæ consistit in contemplatione substantiarum abstractarum conced. maj. ad felicitatem voluntatis humanæ, videlicet ad amorem DEI, neg. maj. & similiter dist. min. negatur consequentia.

Dices: Metaphysica est scientia communis ad scientias practicas & speculativas, & confirmat earum principia: ergo sicuti aliarum scientiarum aliquæ sunt practicæ, aliquæ speculativæ, sic etiam Metaphysica partim erit practica, & partim speculativa.

Respondetur, neg. consequentia; quia Metaphysica non est communis ad alias scientias per prædicationem, sicuti superius est commune suis inferioribus; sed per applicationem suorum principiorum speculativorum, eodem modo, quod Logica dicitur scientia communis ad alias scientias per applicationem suorum instrumentorum, quæ nihilominus est purè speculativa, ut diximus in Logica. Deinde Metaphysica confirmat principia aliarum scientiarum modo speculativo, declarando nimirum illorum

illorum principiorum terminos, non verò modò practico, ordinandò illa principia ad praxin; sed ex hoc inferri ad summum potest, quòd remotè & virtualiter sit practica.

8 *Obijcitur* 2. Theologia nostra est simpliciter practica juxta Scotum quæst. 4. Prolog: ergo etiam Metaphysica, quæ vocatur Theologia naturalis.

Respondetur, neg. conseq. disparitas est. 1. Quia si Metaphysica dirigeret actus nostræ voluntatis in ordine ad amandum DEUM, ut nostrum finem ultimum naturalem, non foret amplius distincta ab Ethica. 2. quia Metaphysica habet pro objecto ens reale ut sic, sub ratione speculabilis, ut videlicet ens est. 3. Quia Metaphysica non tradit modum, nec regulas amandi DEUM; secus est in nostra Theologia, quæ est simpliciter practica, quia omnes suas conclusiones & principia ex fine suo intrinseco ordinat ad amandum DEUM; licet enim consideret DEUM sub ratione Deitatis, non tamen quatenus ultimè speculabilis est, sed quatenus per amorem & fruitionem beatam assequibilis est.

9 *Obijcitur* III. Scientia practica est nobilior speculativa; atqui Metaphysica utpote Regina scientiarum, est nobilior aliis scientiis: ergo est practica. Major probatur, quia finis scientiæ speculativæ est verum scire; finis verò scientiæ practicæ est bonum facere; atqui bonum facere est melius, quam tantum scire verum: ergo.

Respondetur, dist. min. atqui Metaphysica est nobilior aliis scientiis speculativis, conced. min. practicis, subdistinguo: quæ versantur circa alia objecta, quam DEUM, vel virtutes exercendas, conced. min. quæ versantur circa DEUM, aut virtutes exercendas, ut Ethica, vel Theologia, iterum subdistinguo: est simpliciter nobilior, neg. min. secundum quid, conced. min. & neg. conseq. siquidem Metaphysica ideo tantum dicitur *Regina scientiarum*, quia per sua principia confirmat aliarum scientiarum principia; non autem; quòd in se & simpliciter debeat esse nobilior aliis scientiis; cum certum sit, quòd non sit nobilior Theologia Beatorum.

QUÆSTIO III.

Quodnam objectum habeat Metaphysica?

Nota, circa objectum adæquatum Metaphysicæ varias esse Doctorum sententias & opiniones; nam aliqui pro ob-

jecto Metaphysicæ statuunt ens communissimè sumptum, prout etiam transcendit ens reale, & rationis; alii statuunt ens prædicamentale ut sic; alii substantiam in communi, prout à materiali & immateriali, finitâ, & infinitâ præscindit; alii statuunt DEUM & intelligentias, hoc est, Angelos. Contra quos omnes sit

ASSERTIO. Objectum materiale adæquatum Metaphysicæ est ens reale ut sic, prout est commune DEO & creaturis, substantiæ & accidenti; objectum verò formale est ratio entis, in quantum ens est. Aristoteles lib. 4. Metaph. Scotus 1. Metaph. q. 1. estque communissima apud Mestrium disp. 1. Metaph. quæst. 2.

*Probat*ur quoad I. partem. Ens reale in communi sumptum est scibile per aliquam scientiam, nam possunt de eo demonstrari passionibus v. g. unitas, veritas, bonitas; atqui non est scibile ab alia scientia, quam à Metaphysica; hæc enim ex nominis sui etymologia est *transcendens scientia*, id est, versans circa ens in communi: ergo ens reale in communi est scibile à Metaphysica, & consequenter est objectum adæquatum Metaphysicæ.

Confirmatur, ens reale ut sic habet omnes condiciones requisitas ad objectum Metaphysicæ; nam de ente reali ut sic. 1. præsupponitur à Metaphysica, quòd sit, & quid sit, habens scilicet conceptum suum quidditativum. 2. de illo à Metaphysica demonstrantur passionibus, scilicet unitas, veritas, & bonitas. 3. tandem omnia, quæ tractantur in Metaphysica, referuntur ad ens reale, vel ut principia, vel ut partes subjectivæ, vel ut proprietates &c. ergo ens reale ut sic est objectum Metaphysicæ.

*Probat*ur quoad II. partem. Illud est objectum formale alicujus scientiæ, per quod in illa scientia demonstrantur passionibus de objecto, & sub quo omnia objecta specifica considerantur in illa scientia; atqui ratio entis realis ut sic est id, per quod demonstrantur passionibus de ente, & sub quo DEUS & creatura, substantia, & accidens considerantur: ergo ratio entis realis ut sic est objectum formale Metaphysicæ. Probat minor hoc discursu: Quod habet, vel habere potest entitatem extrà animam, hoc est unum, verum, bonum, idem, vel diversum ab alio; sed ens reale est id, quod habet, vel habere potest entitatem extrà animam: ergo ens reale est unum, verum, bonum, &c. ergo ratio entis realis ut sic est id, per quod demonstrantur passionibus de ente &c.

Obijcitur contra I. partem. Metaphysica appellatur Theologia naturalis: ergo ejus objectum debet esse DEUS.

Respondetur, conced. antec. & dist. consequens: ergo ejus objectum parziale princi-

principale debet esse DEUS conced. conseq. adæquatum & totale neg. conseq. quia scientia potest delumere suam denominationem etiam ab objecto partiali principali.

11 *Dices*: Metaphysica est scientia perfectissima: ergo habere debet objectum perfectissimum, videlicet ipsum DEUM.

Respondetur, dist. conseq. ergo debet habere objectum perfectissimum in entitate neg. conseq. in esse scibilis, conced. conf. jam autem Metaphysica non quidem habet objectum totale & adæquatum perfectissimum quoad entitatem; bene tamen in esse scibilis, cum ipse DEUS ut Author naturæ, sicuti etiam intelligentiæ seu Angeli, tanquam partes subjectivæ ad illud reducantur pro exacta illius cognitione. Deinde Metaphysica dicitur etiam scientia perfectissima ob tantam principiorum suorum infallibilitatem, quantum aliæ scientiæ naturales non habent.

12 *Obijcitur* II. Juxta Aristotelem contrariorum eadem est disciplina, puta, scientia; sed ens rationis, privationes, & negationes opponuntur enti reali: ergo Metaphysica agens de ente reali, debet etiam agere de ente rationis, privationibus, & negationibus, consequenter pro objecto suo adæquato debet habere aliquid universalius ente reali, quod sub se comprehendat etiam ens rationis, privationes, & negationes.

Respondetur, explicando Aristotelem & distinguendo majorem: contrariorum eadem est disciplina seu scientia, ita ut per se tractet de utrisque neg. maj. ita ut per se tractet de uno ex contrariis, & per accidens & indirectè de altero, transeat major. & concessa minori similiter dist. conseq.

13 *Obijcitur* III. contra II. partem: objectum formale debet restringere objectum materiale ad certam scibilitatem, id est, determinare ad certam scientiam; sed ratio formalis entis ut sic non restringit ens, sed relinquit illud in sua latitudine: ergo non erit objectum formale Metaphysicæ.

Respondetur, dist. min. sed ratio formalis entis ut sic non restringit ens in esse rei, sicuti rationale restringit animal ad certam speciem conced. min. non restringit in esse scibilis neg. min. Quia ens reale à nulla scientia consideratur sub ratione talis, nisi à sola Metaphysica; quare hic etiam observandum, quod objectum formale non necessariò dicat formalitatem à parte rei distinctam ab objecto materiali, sed quod sufficiat, quod objectum materiale & formale sint duæ virtualitates, & hoc fit, quando objectum in plura essentialia, seu plures formalitates est irresolubile; tunc enim idem formali-

ter, quatenus confusè concipitur, dicitur objectum materiale; quatenus verò clarè exponitur per modum descriptionis, dicitur objectum formale; & sic hic fit in Metaphysica, ubi ejus objectum, nimirum ens reale non continet in se duas formalitates formaliter à parte rei distinctas, sed quatenus confusè concipitur, est objectum materiale Metaphysicæ; quatenus verò clarè concipitur & exponitur, quod sit illud, quod habere potest entitatem extra animam, est ejusdem objectum formale.

Dices: Ens reale ut ens est, non habet principia: ergo nequit esse objectum 14 formale Metaphysicæ.

Respondetur, dist. antec. ens reale ut ens est, non habet principia sui constitutiva. conc. antec. non habet principia originativa neg. antec. cum conseq. ipsum enim ens reale est origo & principium suarum passionum, & proprietatum, cum easdem emanet.

QUÆSTIO IV.

De Sphæra speculationis Metaphysicæ, seu an Metaphysica versetur circa omnia entia in speciali, vel tantum in universali?

Nota, quod attinet ad sphæram speculationis Metaphysicæ, putasse aliquos, quod ex eo, quia Metaphysica communiter dicitur scientia universalis, agens de ente in communi tanquam toto aliquo potentiali, debeat etiam agere de quibuscunque speciebus rerum in particulari. Contra quos fit

ASSERTIO. Sphæra speculationis Metaphysicæ non comprehendit rationes 15 speciales quorumcunque entium, sed complectitur tantum omnia entia abstrahentia à materia, in quantum naturaliter cognoscibilia sunt. ita Aristoteles 1. Metaph. cap. 2. dicens, quod oportet sapientem omnia cognoscere aliququaliter, & non in particulari, & subdit; qui enim novit universalia, novit aliququaliter omnia. Scotus 1. Metaph. quæst. 1. Maffrius, Suarez, & communis Scotistarum.

*Probat*ur quoad I. partem. Si Metaphysica specularetur omnium entium singulares naturas, superfluerent aliæ scientiæ, & penitus corrueret scientiarum divisio, quam fecit Aristoteles 6. Metaph. cap. 1. dividens scientias speculativas in tres distinctas species, quæ nimirum sunt Physica, Mathematica, & Metaphysica; si enim Metaphysica occuparetur circa naturas particulares cujuscunque entis, Physica, Mathematica, & aliæ scientiæ, vel tantum

tum⁹ essent partiales Metaphysicæ, vel omnino non essent scientiæ, cum nihil speciale ipsis remaneret considerandum; consequens nequit admitti: ergo nec antecedens.

16 *Probat*ur quoad II. partem. Quælibet Scientia considerat sua objecta partialia & specifica sub aliqua certa ratione; sed Metaphysica habet pro objectis specificis & partialibus, DEUM & Creaturam, substantiam & accidens; cum hæc secundum se explicet, & de ipsis demonstret passiones, seu proprietates: ergo Metaphysica considerat illa sub aliqua certa ratione: Atqui non considerat illa sub aliqua passione vel proprietate; siquidem per passionem non demonstrantur passionnes de objecto: nec substantiam & accidens considerat ut entia materialia; cum hoc ad alias scientias spectet, nec DEUM & Angelos sub hac ratione considerare possit: ergo remanet, quod illa consideret, *prout sunt ens reale*, quod essentialiter includunt, & quatenus sunt talia entia, quæ à materia vel essentialiter abstrahunt, ut DEUS & Angeli, vel saltem abstrahunt à materia per indifferentiam, uti sunt rationes communes in rebus & entibus materialibus inclusæ: ergo sphaera speculationis Metaphysicæ completitur tantum omnia entia à materia abstrahentia: v. g. DEUM & Angelos etiam secundum rationes specificas; entia verò materialia secundum gradus communes, quamdiu hi adhuc abstrahunt à materia.

17 Dictum est in Assertionem: *Quod Metaphysica speculetur omnia entia abstrahentia à materia, in quantum naturaliter cognoscibilia sunt*; Quia illæ rationes, sub quibus modò DEUM, Angelos, & accidentia supernaturalia per Fidem Divinam cognoscimus, licet etiam à materia abstrahant, tamen ad considerationem metaphysicam non spectant, sed ad Theologiam supernaturalem; quia hæc est de objecto supernaturali per Fidem Divinam cognito; illa verò, nimirum Metaphysica, tanquam Theologia naturalis est de objecto naturaliter cognoscibili.

*Obijcit*ur I. Scientia agens de superiori & de toto, debet etiam agere de inferioribus, & de partibus; atqui Metaphysica agit de ente reali ut sic, tanquam de superiori & toto potenciali: ergo etiam debet agere de speciebus & partibus subjectivis entis realis, & consequenter de omnibus rebus & entibus in speciali & particulari.

Respondetur dist. maj. Scientia agens de superiori & de toto, debet etiam agere de speciebus illius, & partibus, sub illa ratione formali objectiva, sub qua agit de superiori & de toto, conc. maj. sub alia ratione neg. maj. Distinguo etiam

Tract. V.

minorem: atqui Metaphysica agit de ente reali sub ratione formali entis, in quantum abstrahit à materia conc. min. sub alia ratione neg. min. cum consequentia.

*Obijcit*ur II. Metaphysica dividit ens finitum in decem genera, substantiam in communi dividit in materialem & immaterialem &c. Ergo considerat omnes entis species.

Respondetur dist. antec. Metaphysica dividit ens finitum in decem genera, & agit de substantijs materialibus per se neg. antec. per accidens, quatenus similia serviunt ad notitiam eorum, quæ per se spectant ad Metaphysicam, conc. antec. & neg. consequentiam.

*Obijcit*ur III. Objectum scientiæ debet præsupponi esse; sed viâ naturali intelligentiæ seu Angeli non præsupponuntur esse; quia eorum existentia solo naturali lumine demonstrari nequit: ergo Angeli non spectant ad objectum, & sphaeram speculationis Metaphysicæ.

Respondetur dist. maj. Objectum scientiæ debet præsupponi esse possibile, seu quoad possibilitatem terminorum conc. maj. debet præsupponi esse quoad actua-lem sui existentiam neg. maj. Nam licet existentiam Angelorum non cognoscamus naturaliter evidenter, sed ex fide & revelatione divina; tamen eorum possibilitatem scimus ex lumine solo naturali; quia prædicata, quibus eorum natura & essentia constat, adinvicem non repugnant, & consequenter cum non repugnent, possibilis est Angelorum, seu intelligentiarum cognitio in aliqua scientia; non aliâ, quam Metaphysica; ergo.

QUÆSTIO V.

An Metaphysica sit Scientia subalternans in ordine ad alias Scientias.

Nota I. Subalternationem scientiarum esse dependentiam unius scientiæ ab alia, atque illam scientiam dici *subalternatam*, quæ dependet ab alia; sic Medicina dicitur scientia subalternata respectu Physicæ, Musica respectu Arithmeticæ &c. Illam verò scientiam dici *subalternantem*, à qua dependet alia scientia. Subalternatio hujusmodi duplex est; prima est *impropria*, quando nimirum una scientia ab alia aliquo modo dependet, quia vel quædam principia ab ea supponit, vel quia ab ea defenditur tanquam universaliori & superiori. Hæc modò omnes scientiæ sunt subalternatæ Metaphysicæ; quia hæc omnium principia defendit, vel alias ipsis fert opem. Secunda subalternatio est *propria*, quæ

quæ est dependentia quædam, quâ una scientia essentialiter dependet ab alia in ratione scientiæ, ita ut ex vi hujus dependentiæ habeat, quod sit scientia, & si auferretur scientia subalternans, etiam subalternata non foret amplius scientia. Pro quo

- 21 *Nota II.* Quodd ad subalternationem propriam, seu propriè dictam *tres conditiones* sint necessariæ: *Prima* est, ut objectum scientiæ subalternatæ contineatur sub objecto scientiæ subalternantis; ut patet in Medicina respectu Physicæ; nam corpus humanum, quod est objectum Medicinæ, continetur sub corpore naturali, quod est objectum Physicæ. Idem patet in Musica respectu Arithmeticæ; nam numerus sonorus, qui est objectum Musicæ, continetur sub numero in communi, qui est objectum Arithmeticæ. *Secunda* conditio est, ut objectum subalternatæ superaddat differentiam quandam accidentalem, quæ non consideretur in scientia subalternante; sic corpus humanum sanabile superaddit sanabilitatem, tanquam differentiam accidentalem, sub qua consideratur in Medicina, non autem in Physica; numerus superaddit sonoritatem in Musica, sub qua à Musica consideratur, non verò ab Arithmetica. *Tertia* conditio est, ut scientia subalternata accipiat sua principia à scientia subalternante, ad ostendendas proprias conclusiones; uti rursus patet in Medicina respectu Physicæ; nam si Medicus velit demonstrare hoc principium: *Contraria contrarijs curantur*, tunc id præstat per hoc principium ex Physica desumptum: *Contraria se mutuò expellunt ab eodem subiecto*. His notatis movetur quæstio, an Metaphysica sit scientia subalternans in ordine ad alias scientias, & hæc sint subalternatæ respectu Metaphysicæ?

ASSERTIO. Metaphysica non est scientia subalternans in ordine ad alias scientias. Ita Doctor noster subtilis 1. Metaph. quæst. 9. Mastrius disp. 1. proœmiali Metaphysicæ, quæst. 4. & communis Scotistarum, Thomistarum & Recentiorum.

- 22 *Probatur:* Nulla ex tribus conditionibus in notando secundo supra adductis competit Physicæ, vel Mathematicæ, vel alijs scientijs respectu Metaphysicæ: ergo nulla scientia propriè subalternatur Metaphysicæ. Probatur antec. Nam 1. licet objecta Physicæ, vel Mathematicæ, aut aliarum scientiarum contineantur sub objecto Metaphysicæ *in esse rei*, non tamen continentur sub ipso *in esse scibilis*, ita ut in cognitione scientifica ab ipso dependeant; siquidem ex seipsis propriam habent cognoscibilitatem, & definitionem, ac consequenter possunt fundare propria principia, ab alijs in scientia su-

periori independentia quoad evidentiam. Deinde 2. non adest altera conditio; quia Physica addit *naturalitatem*, sub qua corpus naturale considerat, quæ utique non est differentia accidentalis, sed essentialis, in Mathematica verò quantitas non immediatè additur enti, sed corpori; unde neque de objecto Mathematicæ verificatur, quod objecto Metaphysicæ superaddat differentiam accidentalem; nam ut hæc secunda conditio propriè habeatur, debet differentia accidentalis superaddita immediatè afficere objectum subalternantis, ut in Musica sonus superadditur numero, qui est objectum Arithmeticæ. Denique 3. non adest ultima conditio; quia Physica & Mathematica jam habent sua principia evidentia, ex quibus suas conclusiones demonstrant sine recursum ad Metaphysicam; nam conclusiones Metaphysicæ non sunt Principia Physicæ, vel Mathematicæ; siquidem possit quis esse perfectus ac scientificus Physicus vel Mathematicus, etsi non sit Metaphysicus, cum Physica & Mathematica doceatur, & addiscatur ante Metaphysicam: ergo Metaphysica non habet conditiones requisitas ad scientiam subalternantem respectu aliarum scientiarum.

Objicitur: Metaphysica confirmat 23 principia aliarum scientiarum: ergo conclusiones Metaphysicæ sunt principia aliarum scientiarum, & consequenter aliæ scientiæ erunt subalternatæ Metaphysicæ.

Respondetur dist. antec. Metaphysica confirmat Principia aliarum scientiarum, ea demonstrando à priori, & per ingressum suarum conclusionum neg. antec. Explicando eorum terminos, & protervum negantem talia principia per se nota reducendo ad impossibile per sua principia notissima: *Quodlibet est, vel non est, impossibile est simul esse & non esse*, concedo antecedens & neg. conseq.

Quæres: Quenam sint specialia Metaphysicæ munera & prærogativæ?

Respondetur: *Primum* & peculiare 24 Metaphysicæ munus est confirmare ac stabilire principia aliarum scientiarum, vel declarando terminos eorum, si sint principia universaliora, vel si sint minùs universalia, ea probando, ac reducendo ad principia sua generalissima. *Secundum* munus est ac prærogativa, quod Metaphysica super cunctas scientias naturales emineat certitudine ac evidentia, quia illius principia sunt priora, magis universalia & immediatiora, quàm principia aliarum scientiarum. *Tertia* prærogativa est, quod inter reliquas scientias maximè expetatur & appetatur, quia est maxima scientia, utpote certissima, & eviden-

dentissima, & de objecto universalissimo. Quartum munus peculiare Metaphysicæ est probare aliarum scientiarum *Objecta*, quod sint; nam Philosophus 1. Post. ait, scientiam non probare suum objectum ef-

se, sed potius illud supponere; quare si id probare opus fuerit, cum ex proprio penu probationes non habeat, ad superiorem scientiam, nempe Metaphysicam recurrit.

DISPUTATIO II.

De Natura Entis ut sic.

Cum hætenus Naturam Metaphysicæ sufficienter explanaverimus. nunc illius objectum adæquatum, nimirum ens reale ut sic quoad suam naturam nobis indagandum & explicandum erit.

QUÆSTIO I.

An Ens ut sic habeat Conceptum unum tam formalem, quam Objectivum?

Nota I. Juxta Doctorem subtilem in 1. dist. 36. quæst. unic. ad 1. princ. Ens dupliciter sumi posse; primò *participialiter*, hoc est, tanquam participium à verbo substantivo *sum, es, est*, deductum; secundò *nominaliter*, hoc est, tanquam nomen substantivum ab eodem verbo derivatum. Itaque si ens primò modò accipiat, scilicet participialiter, ex vi participij tempus consignificantis & exercitium existentie, significat primariò existentiam, seu rem actu existentem; sed si sumatur secundò modò, scilicet nominaliter, significat essentiam & quidditatem rei; quod hoc modò describitur à Scoto quodl. 3. esse illud, *quod habet, vel habere potest entitatem extra animam*. Licet autem apud Grammaticos acceptio entis participialiter sumpti sit magis usitata, acceptio tamen entis nominaliter sumpti est magis philosophica, & in Metaphysica frequentius usurpata; sicut etiam apud Metaphysicos ens absolute sumptum, & sine modificatione, non ens rationis, vel in anima significat, sed ens reale & extra animam, juxta regulam logicalem, quod Analogum in propositione positum stet semper pro potiori significato; ens autem commune enti reali & rationis est æquivocum Analogum, ut infra suo locò dicetur. De ente ergo transcendenter sumpto, & nominaliter, quò pectò est objectum Metaphysicæ, procedit quæstio.

Nota II. Conceptum formalem esse ipsam rei cognitionem, seu actum ipsum

intellektionis, & dicitur *Conceptus*, quia est proles mentis; *formalis* verò, quia per ipsum formaliter intelligimus; conceptus autem objectivus est ipsa res mente concepta, diciturque *Conceptus* denominatione extrinseca à conceptu formali, quò dicitur concipi, & dicitur *objectivus*; quia eum res concipitur, & intelligitur, non se habet ut forma inhærens concipienti potentie seu intellectui, sed ei ut considerata obijetur. Differunt autem hi conceptus non parum inter se; nam conceptus formalis, hoc est, cognitio seu intellektio est semper vera res positiva intellectui inhærens; objectivus verò non semper; cum privationes, & non entia, ac etiam entia rationis intellectui obijantur. Item conceptus formalis semper est res singularis in essendo, licet possit esse universalis in representando, cum sit ipsemet intelligendi actus; sed conceptus objectivus potest esse universalis & singularis; nam & singularia & universalia intellectui obijantur, ut intelligantur. His notatis movetur quæstio, an ens ut sic habeat conceptum unum tam formalem, quam objectivum? sive, quod idem est, an quando concipitur ens reale ut sic, & auditur hæc vox: *Ens reale*, intellectus noster habeat unum tantum, vel plures conceptus formales? Item an conceptus objectivus, qui tunc intellectui considerandus obijetur, sit quid unum, vel plura inferiora entis, v. g. DEUS, Creatura, substantia, accidens &c. simul confuse cognita?

ASSERTIO. Ens reale ut sic habet in intellectu nostro unum conceptum formalem, cui etiam correspondet unus conceptus objectivus. Ita Doctor in 1. dist. 3. quæst. 1. cum tota ferme Recentiorum Caterva, & suorum Discipulorum turba apud Matrium Disp. 2. Metaphysicæ, quæst. 1. contra scholam Thomistarum.

*Probat*ur quoad I. partem, ab experientia: quia quando audimus hanc vocem: *Ens reale*, intellectus noster non cognoscit plura, nec distrahitur ad plura, sed in unum colligitur, unicâ intellektione concipiendò rationem quandam generalis-

ralissimam entis realis, in qua omnia entia realia conveniunt, nimirum, *quod habet, vel habere potest entitatem extra animam*; cum illa vox *ens reale*, sit instituta ad significandam hanc unam rationem genericam entis, & non ad plura: ergo ens reale ut sic habet in nostro intellectu unum conceptum formalem; si enim non foret unus conceptus formalis, seu una cognitio & intellectio, quot ergo erunt? cerrè non est potior ratio, quod sint duo vel tres, quàm quatuor, vel tot, quàm non tot: ergo erunt infiniti: consequens est falsum, & contra experientiam: ergo & id, unde sequitur.

4 *Confirmatur*, ratione Scoti cit. Intellectus certus de uno conceptu, & dubius de duobus, habet in se conceptum unum formalem præcisum & distinctum à conceptibus illorum duorum, aliàs de eodem esset certus & dubius, vel de nullo esset certus; sed intellectus potest esse certus, quod aliquid sit ens, dubitare autem, an sit DEUS vel creatura, substantia vel accidens: ergo intellectus noster habet in se conceptum unum formalem entis præcisum & distinctum à conceptibus entium particularium. Major patet, minor probatur: Quia Philosophi cognoverunt motorem primæ sphaeræ esse ens; dubitarent autem, an esset DEUS, vel alia secunda intelligentia seu Angelus: item cognoverunt lucem esse ens, sed dubitarent, an foret accidens, vel substantia?

5 *Probatur* quoad II. partem. unitati conceptus formalis necessario respondere debet unitas conceptus objectivi; quia actus specificantur ab objectis: atqui ex modò dictis & probatis ens reale habet in mente nostra unum conceptum formalem, à conceptibus propriis inferiorum distinctum: ergo pariter habebit unum conceptum objectivum.

Confirmatur I. Ratione Doctoris subtilis in 1. dist. 8. quæst. 3. Quia, quando plura habent aliquam convenientiam inter se, possunt in aliquo communi & universalis prædicato representari, & unam rationem illis communem potest intellectus abstrahere; atqui omnia entia realia, DEUS & creatura, substantia & accidens habent inter se aliquam similitudinem & convenientiam in ratione essendi; quia omnia possunt habere entitatem extra animam: ergo intellectus potest ab eis præscindere rationem communem objectivam, in qua convenient.

6 *Confirmatur* II. Ens reale ut sic est objectum adæquatum intellectus nostri ex natura potentia: ergo talem debet habere unitatem, qualis sufficiat ad specificandam potentiam intellectivam, cujus est objectum: atqui potentia intellectiva est

una: ergo etiam ratio entis, utpote ejusdem specificativa, etiam debet esse una, adeoque &c.

7 *Confirmatur* III. Ex unitate scientiæ Metaphysicæ, cujus est objectum adæquatum; siquidem unius scientiæ objectum adæquatum debet esse quid unum, aliàs de eo non possent demonstrari passionēs, quæ tantum profluunt à subiecto uno; atqui ex supradictis Disput. præced. ens reale est objectum adæquatum Metaphysicæ: ergo importabit unum conceptum objectivum, & non plures.

8 *Obijcitur* I. Si tres sint in cubiculo tenebroso, omnesque vocentur nomine Pauli, & me ibidem in cubiculo existentem unus ex illis percutiat, in hoc casu sum certus, quod Paulus me percussit, & dubius, an hic vel ille; atqui actus ille, quod sum certus, quod aliquis me percussit, non est unus conceptus formalis, qui sit communis, exprimens Paulum ut sic: ergo idem dicendum est de conceptu entis, quod licet sim certus, quod motor sphaeræ celestis sit ens, & dubius, an sit DEUS, vel creatura, propter tamen prior conceptus non erit unus, exprimens ens ut sic, tanquam aliquid commune DEO & creaturæ.

9 *Respondetur*, quod in casu proposito habeam unum actum certum, qui exprimit hoc tantum: *Aliquis homo communicans cum alio in nomine Pauli, me percussit*; ubi actus, prout repræsentat aliquem hominem, pro conceptu objectivo correspondente habet aliquid commune pluribus; quatenus verò superaddit & exprimit nomen Pauli, non repræsentat conceptum quandam objectivum pluribus à parte rei communem, sed tantum commune nomen. Aliud verò est de ente, quod non est institutum ad aliquod singulare significandum, sed ad aliquid omnibus entibus commune significandum, ideoque habebit unum conceptum formalem & objectivum; quare ad argumentum distinguo majorem: in hoc casu sum certus, quod Paulus me percussit, id est, homo quidam communicans cum alio in nomine Pauli, concedo majorem; in hoc casu sum certus, quod hic determinatus Paulus me percussit, nego majorem, & similiter distinctâ minori, negatur consequentia.

Obijcitur II. Si ens ut sic diceret unam rationem formalem communem, decem prædicamenta non essent primò diversa, quia in ratione communi entis convenirent; atqui decem prædicamenta sunt primò diversa: ergo.

Respondetur, neg. sequelam majoris; I quia decem prædicamenta ideo dicuntur primò diversa, non, quia assignari nequeat gradus adhuc genericus illis superior,

rior, sed quia ad ea tanquam ad suprema capita in diversis coordinationibus reduci possunt omnia contenta intra ambitum entis creati, & in hoc sensu vocantur primò diversa, quia nimirum in tali serie diversitas prima incipit à tali genere, quatenus omnia ad eam classem pertinentia per illud genus primò secernuntur à contentis in aliis coordinationibus prædicamentibus.

12 *Obicitur* III. Nullus gradus verè communis & præcisus potest esse transcendens: ergo ens, quia est transcendens, nequit habere conceptum præcisum ab inferioribus & contrahentibus. Antecedens patet, quia transcendentia dicit necessariam & essentialem inclusionem conceptus transcendentis in omnibus rationibus particularibus.

Respondetur, neg. antec. quia transcendentia potius dicit exclusionem à prædicamentis, & indifferentiam ad finitum & infinitum; & licet ens essentialiter in inferioribus & contrahentibus includatur, non impedit, quò minus possit præscindi ab illis, etiamsi illa non possint præscindi ab ente, alias enim genus non posset præscindi à speciebus & differentiis contrahentibus, & ratio est; quia licet superius in suis inferioribus essentialiter imbibatur, non tamen formaliter identificatur cum differentiis & aliis gradibus inferiorum; sic ens non identificatur formaliter cum differentia perfectitatis, per quam contrahitur ad rationem substantiæ, nec cum differentia corporeitatis, per quam contrahitur ad rationem corporis &c. imò etiamsi formaliter cum ipsis identificaretur, adhuc posset ab ipsis præscindi, quia cum identitate formali adhuc stat distinctio virtualis, & rationis ratiocinatæ, ut infra dicetur. Ex his

Inferitur, conceptum entis realis ut sic formalem & objectivum esse unum nedum respectu substantiæ & accidentis, sed etiam respectu DEI & creaturæ; hoc enim probant omnes rationes pro nostra Assertionem adductæ.

QUÆSTIO II.

An conceptus objectivus entis sit ex natura rei præcisus, & distinctus ab inferioribus, vel non?

13 *Nota*, gradus Metaphysicos alios esse *transcendentales*, uti sunt gradus entis, substantiæ, spiritus viventis &c. prout tamen concipiuntur communes DEO, & creaturis; nam quatenus descendunt ad creaturas, evadunt *prædicamentales*, nec amplius manent transcen-

Tract. I.

dentales: Alios verò gradus Metaphysicos esse *prædicamentales*, v. g. gradus entis, substantiæ, & omnes alios inferiores usque ad gradum individuale, prout tamen concipiuntur esse communes solis creaturis, & non DEO. Hòc notatò movetur difficilis quæstio, an ens in communi sit ex natura rei formaliter distinctum à rationibus DEI & creaturæ, substantiæ & accidentis; ita ut ratio entis ut sic importet realitatem seu formalitatem à parte rei, nullò cogitante intellectu, distinctione formali scotistica distinctam à rationibus propriis Deitatis, creaturæ, substantiæ & accidentis; an verò tantum virtualiter, vel per distinctionem rationis ratiocinatæ distinctam? sit

ASSERTIO. Conceptus objecti-¹⁴ vus entis realis ut sic est ex natura rei actualiter distinctus, & præcisus respectu substantiæ & accidentis, non tamen respectu DEI & creaturæ. Prima pars est omnium Scotistarum contra extraneos. Secunda pars est Scoti in plurimis locis citatis à Mastro, disp. 2. Metaphysicæ, quæst. 4. art. 1. quam tenent plurimi Scotistæ cum Mastro cit. contra Poncium, Sannig, & alios non paucos.

*Probat*ur quoad I. partem: ens respec-¹⁵ tu substantiæ & accidentis habet veram rationem generis; ens enim, quod in decem prædicamenta dividitur, est ens finitum & limitatum, non commune DEO & creaturæ, sed immediatè dividitur in substantiam & accidens, velut in primas & principales species subalternas; deinde substantia in corpoream & incorpoream, accidens in absolutum & respectivum &c. Atqui verum genus & differentia semper important realitates ex natura rei actualiter distinctas, quarum una est potentialis & contrahibilis, altera contractiva, uti infra in seq. disput. fusiùs patebit, ubi Distinctionem Scotisticam inter gradus Metaphysicos astruemus: ergo ens respectu substantiæ & accidentis importat conceptum objectivum ex natura rei actualiter & adæquatè præcisum & distinctum.

*Probat*ur quoad II. partem I. Au-¹⁶ thoritate Scoti in 1. dist. 8. q. 3. dicentis: *DEUS & creatura non sunt primò diversa in conceptibus, sunt tamen primò diversa in realitate, quia in nulla realitate conveniunt*: ergo ens ut est commune DEO & creaturæ, non est aliqua realitas à parte rei formaliter distincta à rationibus Deitatis & creaturæ.

*Probat*ur II. Si ratio entis esset for-¹⁷ maliter ex natura rei distincta à ratione Deitatis, & consequenter communis DEO & creaturæ, sequerentur sequentia absurda: 1. Quòd talis realitas entis foret naturà prior realitate Deitatis, cum universaliora sint priora singularibus, essetque à rea-
C litate

litate Deitatis independens; & consequenter ens in creatura non esset à DEO, quia esset prius DEO possibile, & ante Deitatem saltem naturā prius potens existere. 2. Sequeretur, quod realitas entis ut sic esset à parte rei distincta à ratione substantiæ, essetque eā universalior, superior ac determinabilis ab ipsa ad esse substantiæ: ergo cum ratione substantiæ, Spiritus &c. faceret compositionem Metaphysicam in DEO; nam licet talis realitas entis ut sic non foret positivè finita vel infinita, esset tamen per indifferentiam & potentialiter finita, sicut etiam ratio substantiæ, quod sufficit ad esse partem Metaphysicam; siquidem juxta Adversarios realitas entis in creatura etiam non est positivè finita, & tamen facit compositionem Metaphysicam cum ratione substantiæ. 3. Sequeretur, quod realitas entis, quæ est in DEO, potuisset esse in creatura, & econtra realitas entis, quæ est in creatura, potuisset esse in DEO, quia foret communis per indifferentiam DEO & creaturæ; & consequenter realitas entis in DEO esset contingens, & in creatura posset esse necessaria, sicut DEUS est necessarius. 4. Sequeretur, quod DEUS & creatura non distarent infinitè, & finiti ad infinitum foret proportio à parte rei in realitate entis: atqui hæc omnia sunt absurda: ergo. Plures probationes videndæ sunt in nostra Theologia, Disput. 2. in I. Librum sententiarum, quæst. 6.

¹⁸ *Obijcitur I. Scotus 1. dist. 8. q. 4. ait: Si infinita sapientia esset formaliter infinita bonitas, tunc sapientia in communi esset formaliter bonitas in communi; infinitas enim non destruit formaliter rationem illius, cui additur: ergo etiam si ens infinitum esset formaliter substantia infinita, ens ut sic esset formaliter substantia ut sic, quia infinitas non destruit rationem formalem ejus, cui additur; si hoc: ergo nec in creatura ens & ratio substantiæ erunt formaliter distincta.*

Respondetur, neg. conseq. disparitas est: Quia sapientia & bonitas sunt perfectiones disparatæ, & ideo, etiam si formaliter distinguantur, non facient in DEO compositionem, quia etiam formaliter sunt infinitæ; infinitum autem non potest habere rationem partis, aut facere compositionem; prædicata verò quidditativa DEI habent se ut superius & inferius, nec sunt formaliter infinita in illo priori naturæ, antequam contrahantur à formali ratione Deitatis; ideoque si essent formaliter distincta, facerent compositionem Metaphysicam.

¹⁹ *Dices: In DEO datur potentia intellectiva, & actualis intellectio, & tamen non faciunt compositionem Metaphysicam, etsi*

formaliter ex natura rei distinguantur: ergo etiam ratio entis cum ratione substantiæ in DEO non faciet compositionem Metaphysicam, etsi formaliter distinguantur.

Respondetur, neg. conseq. disparitas claret ex modò dictis; quia potentia intellectiva seu intellectus divinus jam est formaliter infinitus in illo instanti naturæ priori, antequam concipiatur emanare intellectioem, & hæc etiam est formaliter infinita; duo autem infinita non possunt habere rationem partis, adeoque nec facere compositionem Metaphysicam; at realitas entis & ratio substantiæ in DEO, in illo instanti naturæ priori, antequam contrahantur à formali ratione Deitatis, non sunt formaliter infinitæ, nec sunt formaliter finitæ, adeoque possunt adhuc habere rationem partis, & facere compositionem Metaphysicam.

Instas, cum Poncio: Compositio²⁰ Metaphysica non est DEO repugnans, si non fiat à causa extrinseca, uti fit in creatis; atqui in DEO non fieret à causa extrinseca: ergo non foret DEO repugnans.

Respondetur, neg. maj. Quia compositio ut sic opponitur simplicitati ut sic: ergo sicut simplicitas ut sic est perfectio, sic compositio ut sic erit imperfectio, adeoque DEO repugnabit, undecunque proveniat.

Urgebis: In DEO admittitur compositio²¹ rationis sine imperfectione: ergo etiam compositio Metaphysica potest in DEO admitti sine imperfectione.

Respondetur, neg. conseq. disparitas est, quia compositio Metaphysica infert in DEO potentialitatem & rationem partis à parte rei, non sic compositio rationis; quia hæc non est in ipso DEO, cum sit tantum extrinseca denominatio resultans in DEO, ex negotiatione nostri intellectus, cum fundamento tamen in re; quare non in DEO, sed in nostro intellectu arguit imperfectionem, qui ob suam limitatam virtutem nequit unicò actu simul omnia concipere, sed unum post aliud concipit, & ab alio præscindit, quando nimirum realitatem entis in Deo non adæquatè, sed inadæquatè cognoscit, & sic inadæquatè conceptam comparat cum ratione substantiæ etiam inadæquatè concepta in DEO, quasi determinabile ad determinativum.

Obijcitur II. DEUS & creatura conveniunt²² in ratione entis, substantiæ &c. ergo ratio entis debet esse ipsis communis.

Respondetur, dist. antec. DEUS & creatura conveniunt in ratione entis à parte rei, tanquam in aliqua realitate formaliter distincta neg. antec. conveniunt in ratione entis per intellectum inadæquatè concipientem DEUM & creaturam conc. antec. & similiter dist. conseq.

Instas: Homo cum bruto à parte²³ rei

rei convenit in realitate animalis: ergo etiam DEUS & creatura à parte rei conveniunt in realitate entis.

Respondetur, neg. conseq. disparitas est; quia ex convenientia unius creaturæ cum alia in aliqua realitate à parte rei non sequuntur illa absurda, quæ sequuntur ex convenientia DEI & creaturæ in aliqua realitate à parte rei, ut consideranti patebit. Deinde DEUS & creatura sunt primò diversa, quia finiti ad infinitum nulla proportio, nulla comparatio; creatura potest recipere accidentia realiter distincta, & cum ipsis facere compositionem physicam, non sic DEUS; Angelus & homo intelligunt, & volunt diversa objecta, diversis numero & specie intellectionibus & volitionibus; DEUS autem seipsum, & omnes creaturas unicâ & formaliter indistinctâ intellectione cognoscit, & unicâ ac formaliter indistinctâ volitione vult omnia &c. adeoque non licet etiam in nostro casu à creaturis argumentari ad DEUM, & facere cum eo comparisonem.

24 *Obijcitur* III. Ens ut sic, scilicet commune DEO & creaturæ, est objectum adæquatum nostri intellectus; sed objectum intellectus est aliquid reale, cum intellectus sit potentia realis: ergo ens ut sic commune DEO & creaturæ, est aliquid reale, consequenter realitas aliqua à parte rei, & non tantum aliquid rationis.

Respondetur, dist. min. sed objectum intellectus est aliquid reale semper adæquatè conceptum neg. min. saltem inadæquatè conceptum conced. min. distinguitur etiam consequens: ergo ens ut sic est aliquid reale, seu realitas inadæquatè concepta conced. conf. adæquatè concepta neg. conseq. Itaque ens ut sic non est ens rationis, quod habeat tantum esse objectivè in intellectu, sed habet etiam esse à parte rei; Ast ab intellectu non concipitur secundum totum illud esse, quod habet à parte rei, sed tantum inadæquatè; & tali modò etiam conceptus entis ut sic est realis, & objectum intellectus, ac etiam Metaphysicæ.

25 *Dices*: ens in DEO est perfectio simpliciter simplex; atqui perfectio simpliciter simplex datur à parte rei in DEO: ergo etiam ens datur à parte rei in DEO.

Respondetur, dist. maj. ens in DEO est perfectio simpliciter simplex distincta formaliter à parte rei à reliquis gradibus transcendentibus in DEO, neg. maj. non distincta formaliter, conced. maj. & concessa minori similiter dist. conseq. siquidem ens est verè à parte rei in DEO, sed non à parte rei distinctum à reliquis prædicatis quidditativis essentia divina.

26 *Instas*: Essentia divina est formaliter à parte rei distincta à suis attributis, item intellectus à voluntate, intellectio divina

à volitione divina: ergo etiam ratio entis à ratione substantia in DEO.

Respondetur, neg. conf. disparitas est, quia cum essentia divina, ejus attributa, intellectus, voluntas &c. sint formaliter infinita, atque omnia attributa emanent ab essentia radicaliter & formaliter infinita, non possunt cum ea, aut inter se facere compositionem à parte rei Metaphysicam; siquidem uti jam dictum, infinita non sunt potentialia, nec habent rationem partis, nec sunt indifferentia ad hanc vel illam perfectionem; at ratio entis ut sic in DEO, sicuti etiam ratio substantia, spiritus, viventis &c. non sunt formaliter infinitæ, adeoque facerent compositionem à parte rei Metaphysicam, si à parte rei distinctæ forent formalitates; hæc autem compositio Metaphysica in DEO admitti nequeat, cum DEUS à parte rei sit simplicissimus, nullò modò compositus; nam simplicitas est perfectio simpliciter simplex; compositio verò est imperfectio.

Obijcitur IV. Denominatio DEI, & 27 denominatio entis sunt effectus formales diversi: ergo nequeunt procedere ab eadem formalitate & realitate.

Respondetur, dist. antec. sunt effectus formales formaliter diversi neg. ant. virtualiter, & per rationem conced. antec. distinguitur etiam consequens: ergo nequeunt procedere ab eadem formalitate, quæ etiam non sit virtualiter multiplex, conced. conf. quæ tamen virtualiter sit multiplex neg. conseq.

Dices: Si DEUS à parte rei eadem 28 formalitate est DEUS, quæ est ens: ergo à parte rei, quæ ipsi conveniunt, vel repugnant sub una ratione, etiam convenient, vel repugnabunt sub alia; atqui hoc est falsum; nam DEO repugnat finitas sub ratione Deitatis, quæ ei non repugnat sub ratione entis; si enim finitas DEO repugnaret sub ratione entis, repugnaret omni enti, & consequenter etiam creaturæ, quod est falsum: ergo non eadem formalitate DEUS est ens, quæ est DEUS.

Respondetur, neg. suppositum majoris, quòd à parte rei possim apponere reduplicationem super rationes entis & Deitatis; quia reduplicatio à parte rei apponitur, esse à parte rei distinctas, quod hic non contingit. Si autem reduplicatio apponatur rationibus entis, & Deitatis, ut per intellectum conceptis, tunc verum est, illa prædicata, quæ conveniunt vel repugnant DEO sub ratione Deitatis, non convenire illi sub ratione entis, sed tantum per intellectum; quia reduplicatio per rationem facit, vel supponit tantum distinctionem rationis inter ea, quibus apponitur.

²⁹ *Instas*: Essentialiter & intrinsecè singulare nequit prudenter concipi ut commune; atqui ens in DEO est essentialiter singulare juxta nostram sententiam: ergo nequit prudenter concipi, ut commune DEO & creaturæ.

Respondetur, dist. maj. essentialiter & intrinsecè singulare nequit prudenter concipi ut commune, si obijciatur intellectui clarè, distinctè, adæquatè, & ut est à parte rei conced. maj. si obijciatur confusè & inadæquatè neg. maj. & concessa minore similiter dist. conseq. Ex his

Inferitur, ens ut sic non dicere conceptum objectivum à parte rei præcisum à rationibus DEI & creaturæ; nihilominus dicere conceptum objectivum unum per operationem intellectus perfectè & adæquatè præcisum à præfatis rationibus.

QUÆSTIO III.

An Ens sit univocum respectu DEI, & creaturæ, substantiæ & accidentis?

³⁰ *Nota*, pro debite resolvenda hæc quæstione necessariò revidenda esse illa, quæ in Logica nostra diximus de univocis, æquivocis, & Analogis, nimirum *univoca* univocata esse illa, quorum nomen est commune, & ratio per nomen importata est eadem; *æquivoca* verò æquivocata esse illa, quorum nomen commune est, ratio verò per nomen importata est diversa; denique *Analogia* esse, quorum nomen commune est, & ratio significata per illud nomen partim est eadem, partim diversa. Sunt autem Analogorum tres species, videlicet, *Analogia attributionis*, *Analogia proportionalitatis*, & *Analogia inæqualitatis*. *Analogia attributionis* sunt illa, quæ habent nomen commune, rationem verò per illud nomen importatam, eandem secundum terminum, & diversam secundum habitudinem. Sic *sanum* dicitur Analogum attributionis respectu Medicinæ, pulsus, cibi, & debite complexionis animalis; Medicina namque dicitur sana, quia sanitatem causat; pulsus dicitur sanus, quia sanitatem significat; cibus dicitur sanus, quia sanitatem conservat; denique debita complexio & dispositio animalis dicitur sana, quia est ipsa sanitas. *Analogia proportionalitatis* sunt illa, quæ licet habeant rationes simpliciter diversas, quia tamen sunt proportionaliter similes, ideo participant commune nomen, sic nomen *Leo* dicitur de animali illo irrationali, & Christo Domino propter proportionem fortitudinis, & principatus. *Analogia inæqua-*

litatis sunt illa, quorum nomen est commune, & ratio secundum illud nomen importata est eadem, inæqualiter tamen participata ab inferioribus quoad perfectionem. sic homo & brutum conveniunt in nomine & ratione *animalis*; attamen animalitas in homine contrahitur per perfectiorem differentiam, nimirum rationalitatis, quam in bruto, in quo per minus perfectam differentiam irrationalitatis contrahitur &c. his notatis movetur quæstio, an ens sit univocum, æquivocum, vel Analogum respectu DEI & creaturæ, substantiæ & accidentis?

ASSERTIO. Ens reale ut sic respectu DEI & creaturæ, substantiæ & accidentis non est æquivocum, sed univocum, Analogum tamen Analogiâ inæqualitatis, cum qua stat univocatio. ita Doctor 4. Metaph. quæst. 1. cum suis & quam pluribus aliarum scholarum apud Mastrium cit. q. 5.

*Probat*ur quoad I. partem, quòd ens ³¹ non sit æquivocum; quia si ens reale ut sic respectu DEI & creaturæ, substantiæ & accidentis foret æquivocum, sequeretur, quòd non haberet passiones; siquidem passiones sequuntur unam & determinatam naturam, qualem æquivoca non habent. Deinde sequeretur, ens ut sic non posse esse medium in demonstratione, arguendò v. g. *Omne ens est bonum; atqui DEUS est ens: ergo DEUS est bonus*; quia æquivocum non potest esse medium in demonstratione; cum non habeat sufficientem unitatem; haberet enim syllogismus quatuor terminos: ergo ens non est æquivocum. Denique juxta dicta in quæstione prima hujus disputationis ens reale ut sic habet conceptum unum formalem & objectivum respectu DEI & creaturæ, substantiæ & accidentis: ergo non est æquivocum.

*Probat*ur quoad II. partem, quòd ens sit univocum ex ipsa univocorum defini- ³² tione tradita in antepredicamentis, ex qua patet, quòd ad constituendam univocationem requiratur & sufficiat, quòd idem nomen & eadem ratio per nomen importata reperiatur in univocatis; sed hoc habetur in ente reali ut sic respectu DEI & creaturæ, substantiæ & accidentis, cum tam DEUS, quam creatura, substantia, quam accidens participant idem nomen *entis*, & eandem rationem communem; quæ consistit in *habere*, vel *posse habere entitatem extrà animam*: ergo ens reale respectu DEI & creaturæ, substantiæ & accidentis erit univocum.

*Probat*ur quoad III. partem, quòd ³³ ens ut sic sit univocum Analogum Analogiâ inæqualitatis, cum qua stat univocatio: quia ratio entis ut sic est quidem communis DEO & creaturæ, substantiæ &

& accidenti, non tamen æqualiter participatur ab eisdem, nec secundum eundem essendi modum, nec secundum eundem ordinem essentialem, nec secundum eundem perfectionis gradum: ergo ens ut sic est univocum Analogum Analogiâ inæqualitatis. Probatur antecedens: quia in DEO est ratio entis modò infinitò, in creaturis modò finitò; DEUS est ens per essentialitatem, creatura est ens per participationem; in DEO ens est prius & perfectiori modò, imò modò perfectissimò, in creatura verò est posterius, & pluribus imperfectionibus subiectum: ergo ens ut sic inæqualiter participatur à suis inferioribus tam quoad modum essendi, quam quoad ordinem essentialem, ac perfectionis gradum, adeoque erit Analogum Analogiâ inæqualitatis.

34 *Quæ tamen Analogia non obstat univocationi entis;* hæc enim admittit aliquam latitudinem; & ad eandem præcisè requiritur & sufficit, quòd nomen univoci sit univocatis commune, & ratio per nomen significata sit in iisdem eadem, quæ omnia habentur in ente ut sic respectu DEI & creaturæ, substantiæ & accidentis, nec plus requiritur ad veram univocationem; aliàs animal non esset verè univocum ad hominem & brutum, quia etiam perfectius est in homine, quàm in bruto &c. Accedit, quod diximus in nostra Logica, Analogum non mediare inter univocum & æquivocum, sed semper cum alterutro esse permixtum.

35 *Obijcitur I.* Univocum debet æqualiter participari ab inferioribus; sed ens ut sic non participatur æqualiter ab inferioribus, scilicet DEO & creatura, substantiâ, & accidente: ergo respectu ipsorum non est univocum.

Respondetur, dist. maj. univocum purum & in gradu perfectissimo debet æqualiter participari ab inferioribus conced. maj. univocum non purum & in gradu non perfectissimo debet æqualiter participari &c. neg. maj. & concessa minori similiter dist. conseq. liquidem dantur univoca pura, & in gradu perfectissimo, qualia sunt individua ejusdem speciei infirmæ, v. g. Petrus & Paulus respectu hominis; dantur præterea etiam univoca non pura, nec in gradu perfectissimo, verà tamen, qualia sunt, quorum nomen commune est, & ratio per nomen importata est eadem; attamen hæc ratio non in æquali perfectione, vel non eodem essendi modò, vel non eodem ordine participatur ab inferioribus.

36 *Obijcitur II.* Quod de uno dicitur simpliciter, & de altero secundum quid, non est utrique univocum; sed ens dicitur de uno suorum inferiorum scilicet DEO & substantia simpliciter, de altero

Tract. V.

verò secundum quid, scilicet de creaturâ & accidente: ergo ens non est univocum respectu illorum.

Respondetur, dist. maj. Quod dicitur de uno simpliciter, & de altero secundum quid, eò modò, quò v. g. homo dicitur de homine vero & picto, illud non est utrique univocum, conced. maj. secus neg. maj. distinguitur etiam minor: atqui ens dicitur de uno suorum inferiorum simpliciter, & de altero secundum quid, eò modò, quò homo dicitur de homine vero & picto, neg. min. longè aliò modò, conced. min. & neg. conseq. liquidem creatura respectu DEI, & accidens respectu substantiæ dicuntur *entia secundum quid*, ita tamen, ut ly *secundum quid* non destruat rationem entis in creatura vel accidente, sed tantum diminuit perfectionem entis.

Obijcitur III. Ex nostra Assertionem 37 sequeretur, ens esse prius DEO, quia utpote ut univocum præscindit ab ipso, & creatura: Item esset quid simplicius DEO, quia DEUS includeret illud, & aliquid ultra; sed hæc sunt absurda: ergo.

Respondetur, dist. seq. maj. sequeretur ens esse prius DEO prioritate temporis, vel perfectionis, vel ex natura rei formaliter neg. seq. maj. sequeretur ens esse prius DEO prioritate conceptibilitatis conced. seq. maj. sed in hoc nulla est absurditas. Ad Item *respondetur* distinguendò: ens esset simplicius DEO, simplicitate oppositâ resolubilitati in plures conceptus objectivos inadæquatos conced. simplicitate oppositâ compositioni Metaphysicæ neg. seq. maj. cum minori & consequentiâ. Ex quo

Infertur: Ens respectu DEI & creaturæ non esse genus, benè verò respectu 38 substantiæ & accidentis; ratio est, quia ad genus requiritur, quòd sit formalitas ex natura rei distincta, & potentialis, nimirum potens cum differentia specifica formaliter ex natura rei à se distincta constituere compositum Metaphysicum; atqui ens licet sit univocum & commune DEO & creaturæ, ac etiam superius per rationem ratiocinatam, non tamen est formaliter ex natura rei distinctum à rationibus DEI & creaturæ juxta dicta quæst. 2. præced. nec constituit cum ipsis compositum Metaphysicum: ergo ens non est genus Metaphysicum respectu DEI & creaturæ; est tamen genus Metaphysicum respectu substantiæ & accidentis; quia ens in creatis licet non sit formaliter ex natura rei distinctum ab aleitate seu ratione creaturæ, est tamen formaliter distinctum à rationibus substantiæ creatæ & accidentis, estque potentiale ad illas, & ab illis tanquam veris differentiis specificis contrahibile, & consequenter cum illis con-

constituit compositum Metaphysicum, adeoque etiam respectu substantiæ & accidentis erit verum genus Metaphysicum; quæ magis patebunt ex quæst. seq.

QUÆSTIO IV.

Per quid Ens contrahatur, & determinetur ad sua Inferiora, an per Modos Intrinsecos, vel per veras differentias?

39 *Nota I.* Aliud esse *Modum*, & aliud esse *differentiam*: Differentia enim est formalitas, quæ contrahit formalitatem generis, & cum ea constituit compositum Metaphysicum, facitque illud ab omni alio differre à priori; Modus verò est ille, qui additus rei, illam modificat vel in se, vel in alio, vel ad aliud, vel quoad esse, vel quoad operari; estque duplex, scilicet *intrinsecus* & *extrinsecus*; extrinsecus distinguitur realiter à suo modificato, & definitur communiter, quod sit *forma nec divinitus potens existere sine suo subiecto, illique aliquid tribuens, quod est extra totam illius essentiam ut individuum existentem & subsistentem in rerum natura*. Sic sessio est Modus extrinsecus sedentis, quia sessio nec divinitus existere potest sine sedente, & tribuit homini aliquam denominationem, nimirum *sedentis*, quæ est extra totam illius essentiam ut individuum, existentem, & subsistentem; siquidem potest dari homo existens, & subsistens, quin sit sedens, & ut notat *Mastrius cit. quæst. 6. art. 1.* Modi extrinseci non sunt formæ absolutæ, sed puri respectus extrinsecus advenientes, ut plurimum pertinentes ad sex ultima prædicamenta. *Modus intrinsecus* non distinguitur realiter à suo modificato, seu subiecto, & definitur, quod sit *entitas, quæ rei, cui additur, realiter identificatur, nec variat rationem formalem rei, cuius est modus*. ita Scotus in 1. dist. 8. quæst. 3. ad 1. princ. & quæst. 4. Talis modus est finitas respectu creaturæ, quia addita creaturæ non variat ejus rationem formalem; non enim cum creatura facit novam quidditatem, nec etiam ejus quidditatem destruit, sed tantum modificat, ita tamen, ut ejus modificatum seu creatura quietativè concipi nequeat sine finitate. Nec modus intrinsecus eget aliò modò intrinsecò in suo genere, in quo est modus, sicuti nec modus extrinsecus indiget aliò simili modò; nam albedo, ut reddat album, non eget aliâ albedine; quâ de re dicebat Aristoteles 5. Phys. *Ad actionem non esse actionem, nec ad motum esse motum*; quia tunc daretur processus in infinitum,

& ideo à Logicis tradi solet regula talis: *Quod est alicui ratio essendi tale, illud seipso est tale*; imò universaliter est de ratione cujuscunque modi, quod seipso unia- tur rei modificandæ per ipsum, quia per suam essentiam est actualis determinatio rei, quod non esset, si per unionem superadditam uniretur.

Nota II. Differentiam Metaphysicam 40 & modum intrinsecum differre 1. in hoc, quod differentia Metaphysica variet rationem formalem ejus, cui additur, contrahendò illud ad inferiorem quidditatem, atque inducendò distinctionem à priori illius à quocunque alio. 2. quod differentia Metaphysica sit formalitas contrahens & perficiens realitatem gradus superioris, qui est in potentia ad ipsam, ita ut ex ipsa, & illò gradu fiat vera compositio Metaphysica, sicuti ex materia prima, & forma substantiali fit compositio Physica. 3. Quod differentia Metaphysica importet formalitatem rigorosè formaliter à gradu superiori distinctam, quæ sit adequatè conceptibilis sine gradu superiori. Taliter se res non habet cum modo intrinsecò; nam compositionem Metaphysicam essentialem non inducit, licet modalem facere possit; deinde certam naturam à priori essentialiter nec constituit, nec distinguit ab alia; denique à re modificata rigorosè formaliter non distinguitur, licet dicat adhuc realitatem ex naturâ rei distinctam ab illa. His notatis quæritur, an ens ad sua inferiora contrahatur & determinetur per modos intrinsecos, vel veras differentias?

ASSERTIO. Ens finitum contrahitur ad substantiam & accidens per veras differentias Metaphysicas; ens verò reale ut sic non contrahitur à parte rei ad DEUM & creaturam per differentias Metaphysicas, sed per modos intrinsecos. ita Doctor subtilis in 1. dist. 8. quæst. 3. & sequuntur ejusdem discipuli ferè omnes apud Mastrium Disp. 2. Metaph. quæst. 6. ac etiam plures alij extra scholam Scoti.

*Probat*ur quoad 1. partem. Ens reale 41 finitum ut sic, juxta Scotum cit. lit. H. est supremum genus ad decem genera seu prædicamenta, & consequenter etiam respectu substantiæ & accidentis: ergo *perfectitas* quoque & *inaleitas*, quæ ens finitum ad substantiam & accidens contrahunt, debent esse veræ differentiæ. Probat^{ur} antecedens & consequentia. Ens finitum respectu substantiæ & accidentis habet omnes condiciones ad verum genus requisitas; est enim gradus à parte rei formaliter distinctus à perfectitate & inaleitate, iisque superior, atque ab iisdem contrahibilis & perfectibilis; similiter perfectitas & inaleitas habent omnes condiciones requisitas ad veras differentias; sunt enim

enim gradus formaliter distincti ab ente finito ut sic, uti quæst. 2. præced. diximus, illudque contrahunt, & cum eo constituunt novam quidditatem, seu compositum Metaphysicum, nimirum substantiam & accidens: ergo ens finitum ut sic contrahitur ad substantiam, & accidens per veras differentias, scilicet perfectitatem & incompleteitatem.

42 *Probatur Assertio quoad II. partem:* ens reale ut sic non distinguitur formaliter ex natura rei à rationibus Deitatis & creaturæ juxta dicta superius: ergo ens reale ut sic nequit tanquam genus contrahi à rationibus Deitatis & creaturæ tanquam per veras differentias Metaphysicas, adeoque à parte rei debet contrahi ad DEUM & creaturam per infinitatem & finitatem tanquam per modos intrinsecos (non enim negamus, quod cum ens ut sic per rationem sit distinctum à rationibus Deitatis & creaturæ, etiam per rationem ab his possit contrahi) Probatur consequentia: Ad verum genus Metaphysicum & similes differentias requiritur, ut illud ab his sit à parte rei formaliter distinctum, sitque indifferens ad differentias, & cum illis per compositionem Metaphysicam potens constituere compositum Metaphysicum; atqui has condiciones non habet ens reale ut sic respectu Deitatis & creaturæ; alias sequeretur compositio Metaphysica in DEO, & alia absurda, quæ adduximus quæst. 2. præced. ergo ens ut sic non est verum genus respectu Deitatis, & creatureitatis (ut ita loquor) seu respectu aseitatis & abaleitatis, nec hæ sunt veræ differentię; adeoque ens ut sic à parte rei debet ad DEUM contrahi per infinitatem, & ad creaturam per finitatem tanquam per modos intrinsecos; infinitas namque & finitas sunt à parte rei formaliter modaliter distinctæ à DEO, & creatura, nec variant rationem formalem DEI aut creaturæ, nec efficiunt compositionem Metaphysicam in DEO; cum essentia DEI utpote radicaliter infinita, sicuti & ipsa infinitas ejus formalis, non possint habere rationem partis; quod non obstante essentia creaturæ & ejus finitas possunt in creatura facere compositionem, cum sint finitæ; finitas tamen non habebit rationem veræ differentię, quia non variat rationem formalem creaturæ.

43 *Objicitur I.* ens transcendens, id est, commune DEO, & creaturæ contrahitur ad DEUM & creaturam per aseitatem & abaleitatem; sed hæ non sunt modi intrinseci: ergo sunt differentię essentielles, adeoque ens transcendens contrahitur ad DEUM & creaturas per differentias, & non per modos intrinsecos.

44 *Respondetur,* dist. maj. ens contrahitur à parte rei ad DEUM & creaturam per

aseitatem & abaleitatem formaliter ex natura rei distinctas ab ente ut sic neg. maj. ens contrahitur per rationem per aseitatem & abaleitatem per intellectum tantum præcise & distinctas ab ente ut sic conced. maj. & concessa minori similiter dist. consequ. ergo aseitas & abaleitas sunt differentię essentielles Metaphysicæ, si ens à parte rei contraheretur per illas formaliter ex natura rei distinctas ab ipso ente, transeat consequ. si tantum per rationem contrahatur per illas per intellectum tantum distinctas ab ente neg. consequ. Dixi: *Transeat consequ.* quia etsi aseitas foret ex natura rei formaliter distincta ab ente, tamen non esset differentia Metaphysica, nec faceret cum eo compositum Metaphysicum; quia aseitas est infinita radicaliter; nullum autem infinitum potest esse genus aut differentia Metaphysica; quia non potest habere rationem partis; itaque ad genus aut differentiam Metaphysicam ad minimum requiritur, ut sit gradus seu formalitas à parte rei distincta & præcise ab infinitate radicali, & formali.

Objicitur II. DEUS & creatura differunt essentialiter à parte rei; atqui non differunt essentialiter nisi per differentias essentielles: ergo DEUS & creatura habent in se differentias essentielles.

Respondetur, dist. maj. DEUS & creatura differunt à parte rei essentialiter se totis conced. maj. differunt tantum secundum unam rationem differentialem formaliter à parte rei distinctam ab ente neg. maj. disting. etiam min. atqui non differunt essentialiter se totis, nisi per differentias essentielles Metaphysicas neg. min. secus conced. min. & neg. consequ. Nam illa tantum habent veras & proprias differentias Metaphysicas, quæ non differunt se totis à parte rei, sicuti DEUS & creatura se totis differunt à parte rei; sed quæ à parte rei conveniunt in aliquo genere, & in alio nimirum differentiâ, differunt.

Objicitur III. Ideo ens ut sic non contrahitur ad DEUM & creaturam per veras differentias, quia alias in DEO sequeretur compositio Metaphysica, atqui etiam sequitur compositio Metaphysica, si contrahatur per modos intrinsecos: ergo etiam ens ut sic non contrahetur ad DEUM & creaturam per modos intrinsecos.

Respondetur, neg. min. quia infinitas cum essentia divina nequit facere compositionem Metaphysicam 1. quia essentia divina non est gradus superior aut magis communis, nec infinitas est gradus inferior & minus communis 2. quia essentia divina est infinita, ac etiam infinitas, adeoque nequeunt habere rationem partis incomplete, cum tamen duæ partes incomplete debeant concurrere ad compositionem Metaphysicam. 3. quia essentia divina

vina non est indifferens ad infinitatem, sicut tamen genus debet esse indifferens ad suas differentias.

QUÆSTIO V.

An Ens sit de essentia omnium, ita ut in cujuscunque formali & quidditativo conceptu includatur?

47 *Nota*, omnes convenire, quod ens includatur in formali & quidditativo conceptu omnium illorum, quæ directè respicit, ut inferiora; quia omnes naturæ genericæ, specificæ, & individuales formaliter & quidditative sunt entia. Similiter omnes Doctoris subtilis discipuli conveniunt, quod si per ens nihil aliud intelligatur, quàm id, quod quomodocunque habet esse quoddam positivum à parte rei, tunc non tantum genera, species, & individua sunt formaliter entia, sed etiam modi intrinseci, passionibus & differentia; nam ista omnia habent esse quoddam positivum à parte rei independentem ab intellectu. Verum de ente adeò latè sumpto non procedit quæstio, sed de ente reali propriè sumpto, prout de eo hætenus locuti sumus, quod sit objectum Metaphysicæ &c. de hoc, inquam, ente, cui propriæ passionibus competunt scilicet *unitas*, *veritas*, & *bonitas*, quæritur, an modi intrinseci, passionibus & differentia contractivæ sint formaliter & quidditative entia?

48 **ASSERTIO.** Ens reale propriè sumptum non includitur formaliter & quidditative in suis differentiis, modis intrinsecis & passionibus, sed realiter & identicè tantum. ita Doctor in 1. dist. 3. quæst. 3. quem communiter sequuntur ejus discipuli, contra innumeros alios, qui teste Mastroio disp. 2. Metaph. quæst. 7. hanc Scoti sententiam velut inexpiabile Philosophiæ facinus detestantur, sed frustra, quia faciliter & nervosè

*Probat*ur: Si differentia contractivæ, modi intrinseci, & passionibus entis formaliter & quidditative forent entia, vel præter rationem entis adhuc includerent formaliter aliquid aliud, vel non? si non: ergo nequeunt dici passionibus, modi & differentia contractivæ entis, quia idem omnino formaliter nequit esse ens, & passio, modus, & differentia contractiva entis, aliàs perfectas & inaleitas essent formaliter idem, quia essent formaliter ens & nihil aliud; item passionibus entis essent invicem formaliter eadem, ac etiam cum modis & differentiis entis essent formaliter eadem, quia modi, passionibus & differentia entis essent idem formaliter ens, &

nihil aliud; si autem passionibus, modi intrinseci & differentia entis præter rationem entis adhuc includant aliquid aliud formaliter: *Quæro*, an illud aliud formaliter, iterum includat formaliter ens vel non? si iterum includit formaliter ens, certè dabitur processus in infinitum: si verò non includat formaliter ens: ergo idem dicendum de passionibus, modis intrinsecis & differentiis entis, quod non includant formaliter ens, aut nos dicemus, illud aliud esse formaliter ipsas passionibus, modos intrinsecos & differentias contractivas entis.

Quod verò passionibus, modi intrinseci, & differentia siue ultimæ siue non ultimæ, sint ens realiter & identicè, patet ex eo, quia identificantur realiter cum ente; sic unitas, veritas, bonitas, finitas, perfectas, rationalitas &c. in homine realiter identificantur cum gradu entis, qui est in homine &c.

Objicitur I. Rationale est differentia; sed rationale includit formaliter ens: ergo differentia includit formaliter ens.

Respondetur, dist. min. rationale sumptum in concreto, & pro materiali, nimirum pro habente rationalitatem, est differentia neg. maj. rationale sumptum in abstracto & pro formali, nimirum pro ipsa rationalitate, est differentia conced. maj. disting. etiam min. sed rationale includit formaliter ens, si rationale sumatur in concreto & pro materiali nimirum homine habente rationalitatem, conced. min. si sumatur rationale pro formali, & in abstracto nimirum pro ipsa rationalitate præcisè neg. min. cum conseq. nostra autem assertio est intelligenda de modis, passionibus, & differentiis in abstracto & pro formali præcisè sumptis.

Instas: Inter ens reale & nihil non datur medium; atqui passionibus, modi & differentia entis formaliter sumptæ non sunt nihil: ergo formaliter sumptæ sunt ens.

Respondetur, disting. maj. inter ens reale formaliter & quidditative acceptum, & inter nihil non datur medium, neg. maj. quia omnia illa, quæ sunt tantum ens identicè & realiter, intermediant, uti sunt passionibus, modi & differentia entis. Inter ens reale latè sumptum, prout comprehendit omne id, quod quomodocunque habet esse à parte rei positivum, & inter nihil non datur medium conced. maj. & concessa minori similiter dist. conseq.

Objicitur II. Passio, modus, vel differentia entis habet suam peculiarem essentiam, & formalitatem, ratione cujus constituitur in esse modi, vel differentia, vel passionis, & distinguitur à quocunque alio: ergo passionibus, modi, & differentia entis sunt formaliter ens.

Repon-

Respondetur, neg. conseq. quia per hoc, quod aliquid sit formalitas, vel habeat essentiam formalitatis, non constituitur in esse entis propriè sumpti & strictè dicti; quia ens reale propriè & formaliter acceptum debet esse primus gradus Metaphysicus in aliqua re, quem sequantur reliqui, & à quo profluant passionēs & modi intrinseci entis, & quem dividant differentiae entis; talis autem primus gradus Metaphysicus certè non sunt modi, passionēs & differentiae entis formaliter, sed tantum realiter & identicè.

53 *Dices*: Ens formaliter sumptum definitur, quod sit illud, quod *habet, vel potest habere entitatem extra animam*; atqui modi, passionēs & differentiae entis habent, vel possunt habere entitatem extra animam: ergo sunt formaliter ens.

Respondetur, dist. maj. ens formaliter sumptum est, quod habet, vel habere potest entitatem extra animam, & hoc directè, ex se, & primariò, conced. maj. & hoc indirectè, ratione alterius, cui realiter identificatur, & secundariò, neg. maj. dist. etiam min. atqui passionēs, modi & differentiae entis habent vel possunt habere entitatem extra animam, directè, ex se, & primariò, neg. min. indirectè, secundariò & ratione alterius nempe entis, cui realiter identificantur conced. min. & neg. conseq.

54 *Obijcitur* III. Modus extrinsecus est formaliter ens: ergo etiam modus intrinsecus est formaliter ens.

Respondetur, neg. conseq. quia modus extrinsecus est accidens respectivum realiter à suo subjecto distinctum, adeoque debet in se formaliter includere ens, tanquam species suum genus; modi verò intrinseci non sunt accidentia realiter distincta ab ente, adeoque non sunt inferiora entis, sed in suo conceptu formali nihil aliud dicunt, nisi quod sint modi entis, sicut passionēs & differentiae entis in suo conceptu formali nihil aliud important, quam quod sint passionēs, & differentiae entis.

55 *Instas*: Modis intrinsecis & differentiis entis competunt passionēs entis, scilicet unitas, veritas, & bonitas, & consequenter sunt objectum intellectus, & voluntatis: ergo sunt formaliter & quidditative entia.

Respondetur, dist. antec. Modis intrinsecis & differentiis entis competunt passionēs entis &c. per se primò & ratione sui, quatenus sunt modi aut differentiae neg. antec. secundariò & denominative ob realem identitatem cum illo, quod est formaliter ens, conced. antec. & neg. conseq.

56 *Obijcitur* IV. Juxta dicta in Logica de individuo, ab ultimis differentiis

Tract. 1.

seu hæcceitatibus potest abstrahi communis conceptus individuationis seu hæcceitatis, quem conceptum seu rationem communem individuationes formaliter includunt: ergo etiam ab ultimis differentiis potest saltem per rationem abstrahi communis ratio entis, quam formaliter includant.

Respondetur, neg. conf. disparitas est, quia ultimæ differentiae seu hæcceitates ad conceptum communem individuationis comparantur ut inferiora ad suum superius; inferius autem v. g. homo, formaliter & essentialiter includit suum superius v. g. animal; sed ad conceptum entis differentiae comparantur ut contrahentes ad suum contrahibile, quod nunquam formaliter & quidditative includitur in contrahentibus, alias enim idem contraheret seipsum.

57 *Urget*: Decem prædicamenta dicuntur primò diversa, & tamen conveniunt in ratione generica entis finiti, quod tamen formaliter & quidditative includunt: ergo etiam differentiae ultimæ, licet sint primò diversæ, tamen possunt convenire in ratione generica entis, & eam formaliter includere.

Respondetur, decem prædicamenta non dici primò diversa propriè, quasi non convenirent à parte rei in realitate generica entis finiti, & eam non includerent formaliter, sed idèò, quia in decem prædicamentis non reponitur ullus gradus Metaphysicus, in quo conveniant; cum in illis non ponatur gradus entis finiti, sed gradus substantiæ, quantitatis, qualitatis &c. in quibus nullum prædicamentum cum altero convenit; at differentiae ultimæ sunt propriè primò diversæ, quia à parte rei nullam habent realitatem ex natura rei distinctam, in qua convenirent, adeoque nec in ratione entis. Ex his

58 *Inferitur*, ens respectu suarum passionum, modorum & differentiarum esse quidem prædicatum univocum, non tamen univocè dictum de eis, quæ duo non sunt idem, quia, ut notat Doctor quæst. 3. antepæd. & in 1. dist. 3. q. 3. illud censetur esse prædicatum univocum, quod importat unum conceptum objectivum communem multis præscindendo, an talis conceptus quidditative & formaliter, vel identicè & realiter, vel accidentaliter de illis prædicetur, & sic album de nive & cygno dictum est prædicatum univocum; illud verò dicitur univocè de aliis prædicari, quod in illis essentialiter & formaliter includitur, & de illis quidditative prædicatur; sic prædicantur genus, species, & differentiae essentielles de suis subjectis, quibus insunt, v. g. *homo est animal, Petrus est homo, homo est ratio, alis*. Jam autem, ut hucusque probatum est, ens non

non includitur formaliter, essentialiter, & quidditative in modis, passionibus, & differentiis entis, sed tantum realiter & identice, ideoque etiam non prædicatur de illis quidditative & formaliter, sed tantum realiter & identice, adeoque non univocè, licet sit respectu ipsarum prædicatum univocum.

QUÆSTIO VI.

An detur Ens univocum abstrahens ab Ente reali & rationis, à positivo & negativo?

Nota, aliquos Scotistas apud Mastrium disp. 2. Metaphysicæ quæst. 9. docere, ens esse univocum ad ens reale & rationis, ad positivum & negativum, ita ut ens reale non sit conceptus omnium universalissimus, sed ens ut sic præscindens ab ente reali, & rationis, positivo & negativo. Contra quos sit

ASSERTIO. Non datur ens commune univocum respectu entis realis & rationis, nec respectu positivi & negativi. est communissima in omni schola contra paucos Scotistas.

*Probat*ur quoad I. partem: ex Scoto 1. dist. 29. q. un. ubi ait, quod relationi reali & rationis non sit commune aliquid idem, quod sit in uno rei, & in altera rationis; quod etiam probat hac ratione: Quando duo membra comparantur ad aliquod commune prædicatum, quod uni simpliciter competit, alteri verò non, nisi concipiatur ad modum alterius, tunc tale prædicatum non est eis commune univocum; atqui ens reale, & rationis comparantur ad prædicatum entis, ita, ut hoc enti reali simpliciter competat; enti rationis verò non, nisi concipiatur ad modum alterius, nimirum entis realis: ergo prædicatum entis non est commune & univocum respectu entis realis & rationis. Minor patet ex Logica; major probatur. Quando datur aliqua ratio communis & univoca, omnia inferiora contenta sub ipsâ, sunt talia per illam rationem communem, non verò unum per alterum, seu quia concipitur ad modum alterius, alias eo ipso ratio per nomen importata non foret eadem in illis, uti clarè patet in homine vero & picto, qui non conveniunt in ratione communi & univoca hominis, quia quod homo pictus dicatur homo, habet omnino per ordinem ad hominem verum, ad cuius instar depingitur, non verò per aliquam rationem hominis in utrisque repertam & imbibitam: ergo cum ens rationis etiam ita se habeat ad ens reale, quantum ad suscipiendam denomi-

nationem entis, hinc ratio entis ab utroque præcisâ, communis, & univoca dari nequibit.

Confirmatur I. Non potest explicari, in quo consistat conceptus entis, quod foret commune enti reali & rationis; si enim diceretur, quod tale ens commune sit illud, quod est intelligibile, vel quod potest existere, abstrahendo ab hoc, quod posset existere extra animam, vel intra animam &c.

Respondetur, quod esse intelligibile, vel posse taliter existere, non sit esse ens, quia alias negationes, privationes, & ultimæ differentia etiam essent ens, cum sint intelligibiles & cognoscibiles, & dicantur etiam suo modò esse à parte rei seu posse existere; sed consequens non admittitur: ergo nec id, unde sequitur.

Confirmatur II. Quia si daretur talis ratio abstracta ab ente reali & rationis, tunc daretur minus ens ente rationis, & esset illud commune utrique, & tunc in ente reali reperiretur aliquid, quod esset minoris perfectionis, quàm sit ens rationis; sed hoc est falsum: ergo. Probatur utraque sequela; quia quodlibet commune est minus ens quodcumque suo inferiori; nam quodlibet inferius semper aliquid addit ad suum superius. Denique sequeretur, ens rationis non debere concipi ad modum entis realis, quia posset concipi ad modum entis ut præscindentis ab ente reali & rationis; sed hoc est contra essentiam entis rationis: ergo. Jam

*Probat*ur Assertio quoad II. partem. Negativum dicit negationem omnis entis: ergo nequit dari ens commune positivo, & negativo; probatur antec. negativum seu negatio entis ut sic opponitur contradictoriè enti; sed quod opponitur enti ut sic, est negatio omnis entis: ergo negativum seu negatio entis ut sic dicit negationem omnis entis, consequenter etiam negationem entis ut sic, quod Adversarii fingunt esse commune positivo & negativo.

Confirmatur: negatio hominis negat totum hominem secundum omnes suas formalitates: ergo etiam negat hominem, quantum ad formalitatem entis: ergo negatio hominis negat etiam ens, adeoque cum positivo nequit convenire in ulla ratione entis; & vel maxime quia contradictoria nullum habent medium, ut homo & non homo; atqui si homo & non homo, seu negatio hominis convenirent in ente, utique haberent medium, nimirum illud ens utrique commune; quia hoc conveniret homini & non homini, nec hominis negatio negaret omnia, quæ sunt in homine, siquidem non negaret rationem entis utrique communem: ergo positivo

fitivo & negativo non datur ens commune univocum.

65 *Obijcitur* contra I. partem. DEUS est ens simpliciter, creatura verò est ens secundum quid; item substantia est ens simpliciter, accidens verò est ens secundum quid, & tamen ens est univocum respectu DEI & creaturæ, respectu substantiæ & accidentis: ergo etiam ens erit univocum respectu entis realis & rationis, licet ens reale sit ens simpliciter, & ens rationis sit ens secundum quid.

Respondetur, neg. conseq. & paritas; quia vera ratio entis realis est intrinseca & essentialis DEO, & creaturæ, substantiæ & accidenti, independenter à fictione intellectus, neque ly *secundum quid* destruit, vel diminuit in creatura & accidente rationem entis quoad suam essentiam, sed tantum quoad perfectionem; econtra verò nulla ratio entis est intrinseca enti rationis, & quia ens rationis est *ens secundum quid*, ly *secundum quid* destruit & diminuit essentiam entis in ipso, ita ut tantum adsit denominatio entis in ipso ob similitudinem entis realis, ad cuius modum concipitur, sicuti homo pictus dicitur homo *secundum quid*, quia nulla ratio vera hominis est in ipso, sed tantum dicitur homo, quia habet similitudinem cum homine vero.

66 *Dices*: Ens primò dividitur in ens reale & rationis; sed omnis divisio incipit ab uno: ergo ens universalissimum, quod dividitur in reale & rationis, erit quid unum.

Respondetur, dist. min. sed omnis divisio incipit ab uno vel in natura, vel in voce, conced. min. incipit ab uno semper in natura, neg. min. & similiter dist. conseq. ergo ens, quod dividitur in reale & rationis, erit quid unum in natura, neg. conseq. erit quid unum in voce tantum, conced. conseq. sicut ergo divisio hominis in verum & pictum non incipit ab uno secundum naturam & essentiam, sed secundum vocem tantum; ita etiam divisio entis in reale & rationis non incipit ab uno conceptu entis, qui sit unus in natura & essentia, & conveniat utrique, sed qui est tantum unus in voce, & nomine entis.

67 *Instas*: Magis inter se distant DEUS & creatura, quam ens reale & rationis: ergo si ens sit commune univocum DEO & creaturæ, etiam erit tale respectu entis realis & rationis.

Respondetur, dist. antec. DEUS & creatura magis inter se distant distantia intensiva & perfectiva, quam ens reale & rationis, conced. antec. distantia entitativa seu quoad rationem entis realis neg. antec. cum conseq. quia creatura etsi non sit ens tam perfectum, infinitum, increa-

tum &c. quale est DEUS, tamen est verum ens reale, siquidem existit, & potest existere à parte rei, & extra animam.

Obijcitur contra II. partem: Materia, forma, & privatio secundum dicta in nostra Physica universalis, univocè conveniunt in ratione principii respectu corporis naturalis in fieri: ergo etiam possunt univocè convenire in ratione entis, adeoque dabitur ens univocum respectu positivi & privativi, & consequenter etiam respectu negativi.

Respondetur, neg. conseq. disparitas est, quia ratio principii ut sic non dicit essentialiter quid positivum, vel ens, sicuti ratio entis dicit quid positivum, adeoque bene possunt univocari in ratione principii, non verò in ratione entis; nam principium ut sic præcisè dicit *illud, à quo aliud*, quod verè convenit privationi respectu corporis naturalis in fieri, & non tantum per ordinem ad materiam, vel formam.

Dices: Omne id, quod aliquò modò est in rerum natura independenter ab intellectu, potest vocari ens reale; sed privationes & negationes sunt huiusmodi; quia nullò intellectu considerante verum est: *Aer est tenebrosus, oculus est cæcus, lapis non est homo* &c. ergo privationes & negationes possunt etiam vocari entia realia, adeoque &c.

Respondetur, neg. maj. quia aliàs sequeretur, negationem entis realis, & etiam entis ut sic quomodocunque sumpti esse ens, quia ante intellectum datur à parte rei negatio entis, & sic unum idemque esset ens, & non ens, quod implicat; itaque dicendum, ens esse illud, quod positivam dicit entitatem, & potest existere extra animam; & hinc ens rationis non est propriè ens, sed tantum æquivocè, siquidem non possit existere extra animam. Admi-
norem *respondetur* cum D. Thoma, Scoto & Aristotele, quod cum dicimus, ante omnem intellectus fictionem aërem esse à parte rei, & realiter tenebrosum, oculum cæcum &c. ly *à parte rei* vel *realiter* non importat ens reale in ipsis tenebris, vel in ipsa cæcitate, sed tantum veritatem in similibus propositionibus, quæ consistit in conformitate ipsius ad objectum, sicuti se habet à parte rei; qualiter etiam dicimus, hæc propositio: *homo est asinus*, est realiter falsa, hoc est, verè falsa. Ex prædictis

Infertur, ens respectu entis realis & rationis non esse univocum, sed consequenter æquivocum, quia, ut constat ex dictis in Logica, inter univocum & æquivocum non datur medium. Verum tamen est, non esse purè æquivocum, sed æquivocum Analogum Analogiâ proportionis; quia ens rationis non est ens nisi

præcisè per ordinem, habitudinem, & proportionem ad ens reale, ad cuius modum concipitur, ex quo sequitur ens respectu realis & rationis non esse nomen merè æquivocum, seu æquivocum à casu, quale est nomen galli respectu galli gallinæci & hominis in Gallia nati, sed æquivocum à Consilio, quod coineidit cum æquivoco Analogò, sicuti leo dicitur de Christo, & illo animali irrationali. Et hæc est communis opinio in omni schola, ait Maffrius cit. quæst. 9. art. 2.

QUÆSTIO VII.

De Principiis Entis.

72 *Nota I.* Principium ut sic definiri communiter, quod sit illud, unde aliquid est, aut fit, aut cognoscitur; hinc principium est triplex, videlicet compositionis, generationis & cognitionis. Principia compositionis sunt, quæ rem aliquam in facto esse intrinsecè componunt, & hoc vel Physicè, ut corpus & anima componunt hominem, vel Metaphysicè, ut animal & rationale componunt eundem Metaphysicè. Principia generationis sunt, quæ concurrunt ad generationem alicujus rei in fieri, qualia sunt materia, forma & privatio respectu corporis naturalis generandi. Principia cognitionis sunt, quibus res aliqua potest cognosci; qualia sunt quædam propositiones, quæ vocantur maxima, ac etiam dignitates, quia dignum est, ut iis assentiatur intellectus, per quas venimus in cognitionem rerum.

73 *Nota II.* Quodlibet objectum adæquatum alicujus scientiæ habere sua principia, quæ sunt duplicis generis, nempe complexa & incomplexa; principia incomplexa, quæ dicuntur principia essendi, sunt illa, quæ constituunt essentiam objecti. Principia complexa, quæ dicuntur principia cognoscendi, sunt propositiones quædam maximæ, ex quibus deducitur cognitio objecti adæquati, & prædicatorum ejus, & ex ipsis velut ex mediis demonstrationis ostenduntur passionem seu proprietates de ipso. His notatis movetur quæstio, an & qualia principia habeat ens reale ut sic, num complexa, vel incomplexa?

74 **ASSERTIO.** Ens, ut est commune DEO & creaturæ, caret principiis essendi seu incomplexis propriè talibus; habet tamen principia cognoscendi, seu complexa. est communis apud Maffrium disp. 3. Metaph. quæst. 1.

Probatum quoad I. partem. Tum quia ens transcendentaliter sumptum, nimirum, ut est commune DEO & creaturæ,

dicuntur conceptum simpliciter simplicem, seu irresolubilem in alios conceptus, ex quibus constitueretur; debet enim dari aliquando status, ne producat in infinitum: ergo ens caret principiis essendi. Tum quia si ens ut commune DEO & creaturæ haberet principia essendi, scilicet genus & differentiam, ex quibus Metaphysicè componeretur, talia etiam includerentur in DEO, in quo includitur ratio entis realis ut sic; sed hoc est falsum, quia DEUS est ens simplicissimum, & nullatenus compositum à parte rei: ergo ens transcendens non habet principia incomplexa propriè talia, ex quibus componeretur.

Dictum est: *Ens commune DEO & creaturæ non habet principia essendi propriè talia, scilicet genus & differentiam;* nam in latiori sensu, *essentia & existentia* possunt dici principia essendi entis, quia faciunt ens existens; ens namque definitur, cui non repugnat existentia; sic etiam *essentia* ut sic est, cui non repugnat existentia; *existentia* verò definitur esse id, ratione cujus res constituitur extra nihil, seu extra puram possibilitatem, in esse actuali. itaque cum ens existens dicat essentiam & existentiam, hæc ratione ejus principia essendi dici possunt essentia & existentia.

Probatum quoad II. partem: Omne 76 subjectum vel objectum habens passionem, habet etiam principia, quibus tales passionem de ipso valeant demonstrari, quæ juxta Aristotelem 1. Post. sunt principia complexa seu cognoscendi; atqui ens reale ut sic est tale subjectum, seu objectum; siquidem de ente reali ut sic demonstrantur ejus passionem, unitas, veritas, bonitas &c. ut patebit in sequentibus: ergo ens reale ut sic habet principia complexa, seu cognoscendi; qualia sunt: *Quodlibet est, vel non est: quidquid est, quando est, necesse est esse: impossibile est idem simul esse & non esse: ens est id, cui non repugnat existentia &c.* Ex his

Infertur I. Principium omnium primum & notissimum ac firmissimum esse 77 hoc: *impossibile est idem simul esse & non esse*, seu, quod idem est: *Necesse est idem esse vel non esse*, quia habet tres conditionem ab Aristotele 4. Metaph. c. 3. ad omnino primum principium requisitas, videlicet, quia 1. circa illud non contingit errare. 2. quia nullum supponit notius, per quod posset probari aut declarari. 3. quia cetera principia per illud certa & nota possunt apparere.

Infertur II. Prima principia esse omni 78 homini ratione utenti lumine naturali nota, ita ut non indigeat notitiâ experimentalis ad ea cognoscenda, sed sufficiat simplex notitia & apprehensio terminorum; princi-

principia tamen non ita prima non esse omni homini ratione utenti lumine naturali nota, quin homo indigeat notitiâ experimentalis & laborioso discursu. hæc patent ab experientia; siquidem omnes statim sciunt, quodd sit impossibile, *idem simul esse & non esse: totum esse majus sua parte: quæ sunt eadem uni tertio, esse eadem inter se &c.* At nonnisi per experientiam scimus, omnem ignem esse calidum, aquam esse frigidam &c.

79 *Infertur* III. Habitum primorum principiorum speculativorum vocari *intellectum*, practicorum verò appellari *synteresin*, qui habitus non sunt à naturâ nobis congeniti, sed per actus frequentatos acquiruntur; enimverò licet nulla sit difficultas, vel saltem non magna, in primis istis principiis cognoscendis, & intellectus satis determinetur ad cognitionem primorum principiorum speculativorum v. g. *Impossibile est idem simul esse & non esse: totum esse majus sua parte: quæ sunt eadem uni tertio, esse eadem inter se &c.*

& primorum principiorum practicorum, v. g. *Bonum honestum esse amplectendum: malum inhonestum fugiendum: DEUM esse amandum & colendum: quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris &c.* licet, inquam, intellectus satis determinetur ad horum primorum principiorum cognitionem ab eorum evidentia; nihilominus ad ea perfectius, clarius & intensius cognoscenda necessarii sunt habitus, ut ostendit *Mastrius Disp. 3. Metaph. q. 3. num. 37. & de anima Disp. 3. q. 2.* & ideo per frequentatos actus acquiri debent; nec enim dantur habitus à natura nobis inditi & congeniti; siquidem natura tantum illa subministrat, quæ sunt necessaria ad simpliciter operandum, non verò necessaria ad perfectius vel intensius aut clarius cognoscendum & intelligendum; ad simpliciter autem operandum sufficiunt potentie naturales, per quarum usum & exercitium postea acquiruntur habitus naturales. ita *Mastrius cit. disp. 3. Metaph. q. 3. num. 32.*

DISPUTATIO III.

De Passionibus Entis incomplexis, & complexis.

1 **H**Actenus disputavimus de ente reali ut sic, & principiis ejusdem; nunc igitur de ejusdem passionibus agendum erit. Sunt autem passionibus entis alie *simplices, seu incomplexæ*, videlicet *unitas, veritas, bonitas*, quæ tales nominantur, quia unicò simplici & incomplexò terminò significantur; alie sunt *complexæ*, quales sunt *actus vel potentia, idem vel diversum, contingens vel necessarium*, talesque dicuntur, quia terminò complexò significantur, dicuntur etiam passionibus *disjunctæ*, quia sub disjunctione quadam enti conveniunt. itaque sit

QUÆSTIO I.

An & quales Passiones habeat Ens reale ut sic?

2 **N**ota, quatuor præcipue conditiones communiter assignari, ut aliqua dicatur vera & realis proprietas seu passio alicujus subjecti, *prima* est, quodd sit aliquid reale, & positivum; *secunda*, ut adæquatè suo subjecto conveniat, & cum eo convertatur, nimirum ut omni, & soli suo subjecto conveniat, & semper. *Tertia*, ut non sit de essentia, seu de intrin-

seca ratione subjecti, neque econtra. *Quarta* tandem est, quodd à suo subjecto aliquò modò distinguatur, nimirum vel formaliter ex natura rei, vel saltem virtualiter; siquidem proprietas ab essentia dimanat, & consequenter non potest esse ipsa essentia rei. Hòc notatò movetur quæstio, an & quales passionibus seu proprietates habeat ens reale ut sic?

ASSERTIO. Ens reale habet veras & positivas proprietates seu passionibus, atque de ente demonstrabiles per ipsam rationem entis. ita Aristoteles 4. Metaph. Scotus 2. dist. 16. quæst. unicâ, Mastrius, & communis Scotistarum. 3

Probatur quoad I. partem. Ad veram passionem seu proprietatem alicujus subjecti requiritur, quodd sit aliquid reale, saltem identicè, & quid positivum, & ut suo subjecto omni, soli, & semper conveniat, nec sit de essentia sui subjecti, sed ab eo distinguatur, si non formaliter ex natura rei, saltem virtualiter; atqui unitas, veritas, bonitas &c. sunt perfectiones, ut de se patet, & quidem reales ac positivæ, quia enti reali realiter identificantur; conveniunt etiam omni & soli enti reali, & semper, nec sunt de ejus essentia, sed ab eo distinguuntur; siquidem juxta dicta in præced. Disputa-

tione, quæst. 5. ens reale quidditative non includitur in suis passionibus: ergo sunt veræ & positivæ passionibus, seu proprietates entis realis, & consequenter ens reale habet veras & positivas proprietates seu passionibus.

Probatur quoad II. partem: Quia præcipua objecti adæquati conditio in aliqua scientia est, quod per ejus, *quod quid est*, demonstrantur passionibus de ipso; sed ens est objectum adæquatum Metaphysicæ: ergo propriæ passionibus entis de ipso demonstrari possunt per ejus, *quod quid est*, seu, ut vult Scotus quæst. 3. Prolog. per rationem & conceptum quidditativum ipsius entis, cum ratio formalis entis habeat omnia requisita ad esse medium in demonstratione à priori; quia est naturâ prior suis passionibus, hæque ab illa profluunt, ab eâque essentialiter dependent: ergo.

Confirmatur I. Quia si passionibus entis non essent de ente demonstrabiles, sequerentur tria absurda: primum est, quod in Metaphysica nulla daretur demonstratio; quia nihil posset demonstrare de suo objecto; ex quo sequeretur secundum absurdum, quod Metaphysica non esset scientia & sapientia contra supradicta in Disputatione prima. Tertium foret, quod Metaphysica nedum non esset omnium scientiarum præstantissima, ut ait Aristoteles, sed potius esset omnibus vilior & deterior, cum omnes aliæ scientiæ possint de suis objectis demonstrare passionibus, hoc autem non posset Metaphysica; atqui hæc tria absurda admitti non possunt: ergo etiam non potest admitti, quod Metaphysica nequeat demonstrare passionibus de ente, tanquam de suo objecto.

Confirmatur II. Quia passionibus entis demonstrantur de ente modo sequenti per ipsam formalem rationem entis realis: *Ens reale est, quod habet, vel potest habere entitatem extra animam, seu essentiam & existentiam positivam; atqui quod habet vel potest habere essentiam & existentiam positivam, est unum seu indivisum in se, & divisum à quolibet alio, aliàs non foret ens, sed entia: ergo ens est unum.* similiter *ens reale est, quod habet vel potest habere essentiam & existentiam positivam extra animam, hoc est, ante fictionem & operationem intellectus; atqui quod habet, vel potest habere essentiam & existentiam positivam extra animam, est verum seu cognoscibile ab intellectu, estque bonum seu appetibile à voluntate: ergo ens reale est verum & bonum.* Pariter *ens reale est, quod habet vel potest habere essentiam & existentiam positivam extra animam; atqui quod habet, vel potest habere essentiam & existentiam positivam extra animam,*

est perfectivum seu actus, vel perfectibile, seu potentia; est idem cum alio vel diversum ab alio; est contingens, vel necessarium: ergo ens vel est actus aut potentia, vel est idem, vel diversum, vel est contingens aut necessarium. Ex his

Inferitur I. Quod, quia in præcedenti Disputatione, quæst. 2. diximus, ens reale ut sic non dicere conceptum objectivum formaliter ex natura rei distinctum, prout est commune DEO & creaturæ, adeoque non importare realitatem formaliter ex natura rei distinctam à rationibus formalibus Deitatis & creaturæ, sed importare tantum conceptum objectivum unum, virtualiter, seu per rationem ratiocinatam distinctum & præcisum; sic eodem modo hic de passionibus entis, unitate, veritate &c. prout sunt communes DEO & creaturæ, dicimus, easdem non importare realitates formaliter ex natura rei distinctas ab ente ut communi DEO & creaturæ, neque etiam inter se; sed importare unum conceptum objectivum inadæquatum à ratione entis ut sic, atque etiam inter se tantum per rationem ratiocinatam cum fundamento tamen in re præcisum & distinctum; & hoc ex iisdem rationibus ibidem adductis. Econtra quia ibidem diximus, ens finitum ut est commune substantiæ & accidenti, importare realitatem formaliter ex naturâ rei distinctam à rationibus formalibus substantiæ & accidentis, seu à perfectitate, & inaleitate, sic etiam dicimus hic, passionibus entis finiti esse formaliter ex natura rei distinctas à ratione entis finiti, atque etiam inter se, & hoc ex ratione ibidem adducta. Ulterius quoque dicimus, passionibus entis infiniti nimirum DEI, esse formaliter ex natura rei distinctas à Deitate ex iisdem rationibus, quibus in Theologia nostra in I. Libro sententiarum Disp. 3. q. 3. probavimus, inter essentiam divinam & attributa intercedere distinctionem ex natura rei formalem.

Inferitur II. Tres esse tantum passionibus simplices seu incomplexas entis, nimirum *unitatem, veritatem, & bonitatem*; licet aliqui sine fundamento dicant, *rem, & aliquid* esse etiam passionibus entis; nam res & aliquid convertuntur cum ente, nec aliud dicunt quam ens. Similiter aliqui putant, passionibus entis servare inter se ordinem aliquem prioris & posterioris, ita ut ab ente primò emanet unitas, deinde veritas, ac tandem bonitas, quod Doctor 1. dist. 39. non quidem dicit improbabile, sed difficile; quia nequit assignari, an servent ordinem causalitatis, seu quod una profluat ab alia; vel an servent ordinem effectuum, vel quasi effectuum ab eadem causa dimanantium, uti notat Maffrius Disp. 4. Metaph. q. 3.

QUÆ.

QUÆSTIO II.

De Unitate Entis.

7 **N**ota I. Postquam egimus de passionibus entis in communi, nunc de iisdem in particulari agendum erit, & quidem prius de simplicibus seu incomplexis, quarum prima est *unitas*. Verum unitas duplex est, alia *unitas per se*, alia *per accidens*. Unitas per se est, quando aliquid est unum ex sua natura & essentia, quæ rursum duplex est, videlicet unitas *simplicitatis*, quando aliquid nullas habet partes inter se unitas, ut substantiæ spirituales, v.g. DEUS, Angeli &c. & unitas *compositionis*, vel *Physica*, quando aliquid est compositum ex partibus physicis, quæ se habent, ut per se actus & potentia, sicut lapis ex materia & forma; vel *Metaphysica*, quando nimirum aliquid est compositum ex partibus Metaphysicis, videlicet ex genere & differentia, ut homo ex animali & rationali; vel *integralis*, quando aliquid est compositum ex partibus integralibus, ut aqua ex pluribus guttis. Unitas per accidens est, quando aliquid tantum accidentaliter est unum, estque triplex hæc unitas, scilicet. 1. Unitas per *Aggregationem*, quando plura entia completa absque ullo ordine & unione accumulantur. talem unitatem habet acervus seu cumulus lapidum. 2. Unitas *Ordinis*, quando plura entia completa cum aliquo licet ordine, sine tamen unione physica adunantur. Talis unitas est in aliquo exercitu, vel domo aliqua exstructa. 3. Unitas *Antonomastice per Accidens* dicta, quando aliqua cum quadam unione physica accidentali sibi copulantur. talis unitas est inter subiectum & accidens eidem inhærens.

8 **N**ota II. Magis accedendo ad nostrum propositum & manendo in Metaphysicis, alia unitas dicitur *individualis*, quæ est hæcceitas individui v.g. Petreitas, Pauleitas &c. Alia est *essentialis*, quæ iterum duplex est, nimirum *prædicamentalis*, & *transcendentalis*. Prædicamentalis est, quæ competit naturis prædicamentaliibus, de qua multa diximus in Logica. Si naturæ prædicamentales sint specificæ, ut humanitas, habent unitatem prædicamentalem specificam; si verò sint genericæ, ut animalitas, habent unitatem prædicamentalem genericam. Unitas transcendentalis, de qua hic agendum, & competit enti transcendentaliter sumpto, est *proprietas Metaphysica seu passio entis realis*, vi cuius ens est formaliter indivisum in se, & divisum à quolibet alio, de qua moveretur quæstio, an sit vera passio entis, consistens in positivo, vel negativo?

ASSERTIO. Unitas transcendentalis est propriè dicta passio entis, consistens formaliter in positivo. ita Doctor subtilis 2. d. 3. q. 2. Faber, Tartaretus, Smilinch, Poncius cum communi Scotistarum, ac etiam aliquorum Thomistarum & Recentiorum apud Maftrium Dilp. 5. Metaph. quæst. 4.

Probatur quoad I. partem: Propriè dicta entis passio est illa, quæ fluit ab ente, & omni ac soli enti semper & indispensabiliter convenit; atqui unitas fluit ab ente, quia prius est posse habere essentiam & existentiam extra animam, quam esse indivisum in se, & divisum à quolibet alio, ut patet; deinde unitas convenit omni & soli enti, & hoc necessariò & indispensabiliter, cum implicet ens, quod non sit unum; si enim multiplex sit, non erit ens, sed *entia*, quorum tamen quodlibet iterum erit unum: ergo unitas transcendentalis est vera & propriè dicta passio entis.

Probatur quoad II. partem: Nulla negatio est perfectio simpliciter simplex; sed unitas est perfectio simpliciter simplex: ergo non est negatio, sed aliquid positivum. Major patet, quia negatio dicit carentiam perfectionis. Minor etiam constat, quia juxta S. Anselmum & alios perfectio simpliciter simplex est, quæ in quolibet ente melior est ipsa, quam non ipsa; atqui in quolibet ente melior est unitas, quam non unitas: ergo unitas est perfectio simpliciter simplex.

Confirmatur I. Rem esse unam non est aliud, quam esse indivisam; at esse indivisam debet habere per aliquid positivum; ergo &c. minor prob. rem esse divisam & rem esse indivisam sunt opposita & rationes omninò repugnantes, quarum una alteram tollit: ergo sicut divisio est negatio unionis seu unitatis, ita indivisio seu unitas erit aliquid positivum. Deinde implicat, quòd negatio realiter identificetur positivo; at *unum ut unum* realiter identificatur enti: ergo unum ut unum non est formaliter negatio, sed aliquid positivum.

Confirmatur II. Unitas transcendentalis entis non est negatio divisionis in se, & identitatis cum alio: ergo est quid positivum. probatur antecedens ratione Doctoris cit. & in 1. d. 28. q. 2. Quia omnis negatio, quæ rei necessariò comperit, semper præsupponit aliquid positivum, ratione cuius talis negatio rei necessariò conveniat; atqui negatio illa divisionis in se, & identitatis cum alio, necessariò convenit enti: ergo præsupponit in ente aliquid positivum, ratione cuius illi negatio hæc necessariò conveniat, quod positivum erit formaliter ipsa unitas, ex qua velut radice sequitur talis negatio. Major exinde patet, quia negatio rationalitatis compe-

tens bruto, negatio materialitatis competens spiritui, &c. quia suis subjectis conveniunt necessario, semper præsupponunt aliquod positivum, ad quod tales negationes sequuntur: ergo etiam id ipsum de negatione divisionis in se, & identitatis cum alio tenendum est.

Dices: Utrique negatio divisionis præsupponit aliquod positivum; illud autem positivum est ipsa formalis ratio entis, non unitas.

Respondetur: Illud positivum debet formaliter, directè & immediatè opponi divisioni, seu multitudini, quia unitas & divisio, seu multitudo directè opponuntur; atqui ratio entis non opponitur formaliter, directè, & immediatè divisioni seu multitudini; nam ens est tantum ratio essendi, quæ directè tantum opponitur non enti, nec potius directè excludit divisionem, quam falsitatem, & malitiam transcendentalem, nec magis uni opponitur, quam alteri, sed omnibus æqualiter: ergo illud positivum debet esse quid aliud, quam formalis ratio entis, & consequenter debet esse formalis ratio unitatis, tanquam passionis entis.

¹⁰ *Objicitur* I. Unitas entis definitur per negationem, quia unum dicitur esse illud, quod non est divisum in se, & non est unitum cum quolibet alio: ergo unitas transcendentalis entis consistit in negativo & non in positivo.

Respondetur, neg. conseq. quia multa per negationes definiuntur (quæ tamen definitiones non sunt quidditivæ) & tamen in negativo non consistunt; sic enim infinitas, immensitas &c. in DEO explicantur per negationes, & tamen formaliter in ratione quâdam positiva consistunt, ad quam modò tales negationes finitatis &c. sequuntur; ideo autem à nobis positiva explicantur per negationes, quia hæ sunt nobis notiores, quam positiva, non verò ideo, quasi consisterent positiva in negationibus.

Objicitur II. Multitudo dicit plus, quam unitas; sed multitudo dicit quid positivum: ergo unitas dicit quid negativum.

Respondetur, dist. maj. multitudo materialiter sumpta pro rebus multis, dicit plus quam unitas seu unum conced. maj. multitudo formaliter sumpta pro divisione, seu carentia unitatis plus dicit, quam unitas neg. maj. disting. etiam. min. atqui multitudo materialiter sumpta pro rebus multis, dicit quid positivum conced. min. multitudo formaliter sumpta pro divisione seu carentia unitatis dicit quid positivum, neg. min. cum conseq.

Objicitur III. Unitas entis est extra nihil, & habet entitatem extra animam:

ergo formaliter est ipsa ratio entis, & non passio positiva ab ente distincta.

Respondetur, dist. antec. Unitas entis est extra nihil, & habet entitatem extra animam per se, formaliter & ratione sui neg. antec. realiter, identicè & ratione entis, cui identificatur conced. antec. & neg. conf.

Instas: Unitas entis formaliter considerata vel est extra nihil, & potest habere existentiam extra animam vel non? si primum, erit formaliter ens; si secundum, erit formaliter nihil.

Respondetur, unitatem entis formaliter consideratam nec esse extra nihil, nec non esse extra nihil, sed ab utroque præscindere, sicuti rationalitas formaliter considerata nec est animalitas, nec non est animalitas, sed ab utroque præscindit, quia sic præcisè sumpta est tantum rationalitas. idem dicendum de unitate entis, quia unitas in suo conceptu præcisè tantum dicit indivisionem rei in se, & divisionem à quocunque alio; ens verò in suo conceptu essentiali dicit illud, quod per se potest habere essentiam & existentiam extra animam, adeoque unitas, quæ est passio entis, debet esse quid positivum à ratione formali entis distinctum, uti in præced. quæst. jam diximus. Ex his

Infertur I. Illud positivum, seu illam ¹¹ rationem positivam, in qua consistit unitas transcendentalis entis, debere à nobis intelligi & explicari ob imperfectionem nostri intellectus per negationem divisionis in seipso; negationem autem identitatis cum alio, seu divisionem ab alio consequi unitatem ad modum passionis; cujus ratio est, quia per solam divisionem in se exprimitur multitudo: ergo econtra per solam indivisionem in se, formaliter exprimitur unitas.

Infertur II. Unitatem, veritatem, ¹² bonitatem, si sumantur secundum id, quod dicunt à parte rei, præscindere ab absoluto & respectivo, cum sint passionibus entis ut sic, prout præscindit ab absoluto & respectivo; à nobis autem ordinariè explicantur per modum alicujus relationis; unitas tamen magis per aliquid absolutum explicatur.

QUÆSTIO III.

De Veritate Entis.

¹³ *Nota*, hic non institui quæstionem de veritate signi, quæ dicit conformitatem verborum nostrorum cum interno conceptu mentis nostræ, estque virtus moralis opposita mendacio, quæ ad Theologos spectat; nec de veritate cognitionis, quæ consistit in conformitate cogni-

cognitionis cum objecto in se; de hac enim egimus in Logica. itaque tantum movetur quæstio de veritate rei, seu in essendo, quæ est altera passio entis, quid sit, seu in quo consistat?

14 **ASSERTIO.** Veritas transcendentalis entis nec est formaliter ipsa quidditas rei, nec respectus rationis, aut denominatio extrinseca desumpta ab intellectu rem cognoscente, sicuti est, sed est ipsa intelligibilitas entis, rectè explicabilis per conformitatem ad intellectum, non necessario actualem, sed aptitudinalem. ita Scotus 6. Metaph. q. 3. in corpore quæsti, Alensis, Maftrius &c. cum communi Scottistarum.

Probatur quoad I. partem. Veritas juxta Aristotelem & communem Philosophorum est passio seu proprietas entis; quia modò sequitur essentiam entis, ab eaque dimanat: ergo nequit esse ipsa quidditas entis; etenim passio seu proprietas rei est extrà quidditatem seu essentiam rei.

Probatur quoad II. partem. Nullum ens rationis potest esse proprietas entis realis, quia ens rationis fit per opus intellectus, proprietas autem entis realis sequitur ex principiis entis sine fictione intellectus; atqui veritas est proprietas entis realis: ergo non est ens rationis.

Probatur quoad III. partem. Nulla denominatio extrinseca est proprietas entis realis, quia hæc est identificata enti reali, est quid positivum, & profluit ex ipsa natura entis, non autem ab aliquo extrinseco; atqui veritas transcendentalis est proprietas entis realis: ergo non est denominatio extrinseca.

Probatur quoad IV. partem. Omne ens reale est intelligibile ab aliquo intellectu, sicuti est; atqui talis intelligibilitas non est ipsa quidditas rei; nam prius est rem esse, quàm habere virtutem proximam se manifestandi intellectui, sicuti est: ergo erit passio entis, sicut visibilitas est passio coloris, cum conveniat omni & soli enti, & semper, quòd sit intelligibile.

15 *Dictum est in Assertionem: Rectè explicabilis per conformitatem ad intellectum, non necessario actualem, sed aptitudinalem;* quia sicut veritas cognitionis, seu in repræsentando rectè explicatur per conformitatem cognitionis ad objectum, ita veritas rei seu in essendo explicari debet per conformitatem rei ad cognitionem; non quidem necessario per conformitatem actualem ad intellectum actualiter cognoscentem, quia si nullus foret intellectus actu intelligens & cognoscens res, adhuc qualibet res esset vera, quia potens esset se manifestare intellectui cuicumque, sive divino, sive creato; nec necessario per conformitatem ad intellectum divinum practicum, quia etiam si intellectus

Tract. V.

divinus non daret creaturis esse possibile, adhuc essent veræ, modò essent aliunde possibile, quia possent ut vera entia cognosci & intelligi ab aliquo intellectu sive increato, sive creato, ac se eidem manifestare; quare ratio formalis veritatis transcendentalis est ipsa formalis manifestivitas, intelligibilitas, & cognoscibilitas entis ut sic.

Objicitur I. Res omnes, quæ veræ sunt in essendo, sunt actualiter veræ: ergo & eorum conformitas erit actualis, videlicet ad intellectum actualem & non tantum aptitudinalem.

Respondetur, quòd licet veritas sit actualis, tamen conformitas non debeat esse actualis, seu ad intellectum actualem, quia à conformitate aptitudinali res habet, quòd sit actu vera, sicut à potentia habendi entitatem extra animam, habet res, quòd sit actu ens, nominaliter sumptum, licet non participialiter actu existens; sic ab impenetrabilitate radicali res habet, quòd sit actu quanta, à potentia radicali ratiocinandi homo habet, quòd sit actu rationalis &c.

Objicitur II. Rem esse formaliter cognoscibilem sicuti est in se à parte rei, est denominatio extrinseca desumpta à cognitione intellectus; atqui esse verum, est rem esse cognoscibilem, sicuti est à parte rei: ergo esse verum est denominatio extrinseca. probatur major. Potentia & actus proportionantur; sed actu cognosci dicit tantum denominationem extrinsecam: ergo etiam posse cognosci, seu rem esse cognoscibilem, dicit tantum denominationem extrinsecam.

Respondetur, dist. maj. Rem esse cognoscibilem passivè est denominatio extrinseca conced. maj. rem esse cognoscibilem activè, hoc est, rem posse se manifestare intellectui ad cognoscendum, est denominatio extrinseca neg. maj. & similiter dist. min. atqui esse verum est rem esse cognoscibilem passivè neg. min. esse verum est rem posse se manifestare intellectui conced. min. & neg. conseq. quia veritas est virtus intrinseca enti, eique identificata, quâ se potest manifestare intellectui, vel ut objectum motivum, vel ut terminativum solum; non autem est illa cognoscibilitas passiva & extrinseca, quæ est denominatio extrinseca, de qua hic non loquimur. Ad probationem negatur major ut universaliter vera; nam in DEO potentia causativa est virtus intrinseca, non sic actualis causatio.

Objicitur III. Si nullus intellectus foret possibilis, adhuc daretur ens verum: ergo veritas entis non bene explicatur per conformitatem ad intellectum.

Respondetur, si nullus intellectus foret possibilis, tunc etiam non daretur intellectus divinus, & si non daretur intellectus

lectus divinus, etiam non daretur DEUS, & si non daretur DEUS, tunc nullum ens daretur, nec foret possibile, & consequenter etiam non esset verum; ideo negatur antecedens cum consequentia.

Dices: Si nullus intellectus creatus esset possibilis, adhuc darentur entia vera: ergo veritas entis non potest explicari per conformitatem ad intellectum saltem creatum.

Respondetur, si nullus intellectus creatus esset possibilis, tunc daretur adhuc DEUS verus, quia veritas DEI est perfectio divina absoluta nullam dicens relationem transcendentalem ad creaturas, nec DEUS in existendo potest dependere ab ulla creatura possibili, quia hoc summam argueret in DEO imperfectionem, si ad suam existentiam indigeret ullâ creaturâ possibili, & hinc veritas DEI non desumitur in ordine ad intellectum creatum, sed divinum; quia verò veritas entium creatorum præter hoc, quòd dicat relationem transcendentalem ad intellectum divinum, qui eandem terminat, etiam dicit relationem transcendentalem ad intellectum creatum saltem possibilem, hinc impossibilitatò intellectu creatò, fieret etiam consecutivè omne ens creatum impossibile; siquidem impossibilitatò intellectu creato impossibilitaretur etiam veritas entium creatorum seu relatio transcendentalis, quam dicit ad intellectum creatum; hæc autem relatio transcendentalis est realiter identificata omni entì creato; jam verò unâ formalitate realiter identificatâ impossibilitatâ, impossibilitatur consecutivè tota res, cui est identificata, & consequenter impossibilitatò intellectu creato foret impossibile omne ens creatum, & ideo etiam non daretur verum creatum.

Instas: veritas entis increati & creati est semper conformitas actualis ad intellectum saltem divinum semper actualem, non aptitudinalem, quia intellectus divinus semper & necessariò cognoscit essentiam divinam, & omne ens creatum: ergo veritas non bene explicatur per conformitatem ad intellectum aptitudinalem.

Respondetur, dist. antec. veritas entis increati & creati est semper conformitas actualis ad intellectum divinum; & hoc requiritur ex intrinseca exigentia & ratione veritatis ut sic neg. ant. & hoc ex infinita & necessaria actualitate divini intellectus, qui ob suam infinitam perfectionem semper & necessariò debet cognoscere omne cognoscibile conced. antec. & neg. consequ. siquidem Doctor 6. Metaph. quæst. 3. ait: *Quòd si nullus esset intellectus intelligens*, hoc est, si omnis intellectus tam creatus, quam divinus per impossibile cessaret ab omni intelligentia cujuscunque entis, *adhuc qualibet res secundum*

gradum sua entitatis esset nata se manifestare, per quod significat, hanc conformitatem potius esse aptitudinalem, quam actualem. Deinde ubi est conformitas actualis ad intellectum actualem, est etiam conformitas aptitudinalis ad intellectum aptitudinalem, quia actus nunquam destruit aptitudinem, vel potentiam, sed potius illam exercet: ergo.

Obijcitur IV. Ex Hurtado: conceptus entis præcisus à quocunque alio conceptu est verus: ergo veritas suprâ ens non addit conformitatem ad intellectum. prob. antec. quia ille conceptus entis se solò est cognoscibilis, imò in nostra sententia priùs ratione cognoscitur, quam veritas. similiter arguit etiam Arriaga, Suarez & alii apud Mastrium cit. q. 6. art. 2. 18

Respondetur, hoc argumentum esse solvendum etiam ab Adversariis, quia & ipsi præscindunt inter ens & veritatem vel ex parte objecti, vel ex parte actus. itaque dist. antec. conceptus entis præcisus à quocunque alio conceptu est verus materialiter & fundamentaliter conced. antec. est verus formaliter neg. antec. cum consequ. Ad probationem antecedentis

Respondetur, quòd quamvis ens secundum talem conceptum præcisum sit se solò cognoscibile, hinc non sequatur, illud esse formaliter verum, vel cognosci sub ratione formaliter veri, quia in eo instanti vel signo est cognoscibile duntaxat secundum suam quidditatem & fundamentaliter verum, cum pro tunc debeat concipi in statu purissimæ quidditatis.

Obijcitur V. Si veritas entis ut sic consistat in conformitate ad intellectum aptitudinalem: ergo erit aliqua relatio transcendentalis, & consequenter veritas entis ut sic non præscindet ab absoluto & respectivo, sicuti ens ut sic præscindit ab absoluto & respectivo.

Respondetur, argumentum supponere fallum, nempe veritatem à parte rei in conformitate consistere; quod si admitteretur, argumentum procederet, quia reverà conformitas est relatio; at falsum est veritatem entis ut sic *quoad suam quidditatem* in conformitate ad intellectum consistere, etiamsi à nobis per conformitatem aliquam explicari soleat, sic enim abstrahit à quacunque ratione tam absoluta, quam respectiva. Neque sequitur eò ipsò, quòd aliquid explicetur per modum respectus, esse reverà respectum seu relationem; nam multas perfectiones in DEO explicamus per relationes, ut omnipotentiam, omniscientiam &c. quæ tamen à parte rei non sunt relationes, sed perfectiones absolutæ, ut docet Scotus 1. d. 35. & 39. veritas tamen entis creati potest habere sibi annexam relationem transcendentalem conformitatis ad intellectum aptitudinalem; quia

ens creatum vel est absolutum vel respectivum; si est absolutum, potest habere relationem transcendentalem sibi realiter identificatam; si est relativum, etiam potest habere talem relationem sibi identificatam, sicuti patet de omnibus entibus creatis sive absolutis, sive respectivis, quæ omnia habent relationem transcendentalem dependentiæ essentialis ad DEUM sibi realiter identificatam.

19 *Obijciatur* VI. Entia rationis, privationes & negationes sunt etiam cognoscibilia ab intellectu; alias si nobis essent ignota, non possemus de iisdem discurre: ergo etiam habent veritatem, & consequenter veritas non erit passio solius entis realis.

Respondetur, dist. antec. sunt cognoscibilia ut sunt in se & ratione sui neg. antec. ad modum & ratione alterius, videlicet entis realis conced. antec. & neg. conseq.

Instas, veritas entis tantum dicit non repugnantiam ad cognosci, vel tantum posse terminare cognitionem intellectus: ergo erit pura negatio, vel tantum denominatio extrinseca.

Respondetur, neg. antec. quia quævis inclinatio & aptitudo intrinseca dicit quid positivum, ut patet de inclinatione lapidis ad ubi deorsum, de inclinatione materiæ ad formam: ergo cum ens reale habeat intrinsecam inclinationem & aptitudinem se manifestandi, sicuti est, illa inclinatio non erit pura non repugnantia, sed ratio quædam positiva supra à nobis explicata.

QUÆSTIO IV.

De Bonitate Entis.

20 *Nota*, bonitatem ut sic dividi in naturalem & moralem; per bonitatem naturalem intelligitur *transcendentalis*, quæ omni rei convenit in genere naturæ, eâ ratione, quâ ens est, & de hac procedit quæstio. *Bonitas moralis* verò convenit solis actibus humanis, & consistit in conformitate eorum ad rectam rationem, & legem, seu ad conscientiam proponentem legem. Hæc bonitas moralis non convenit univoce cum bonitate transcendentali in ratione bonitatis ut sic, nec est ejus species, quia bonitas moralis non dicit quid reale & positivum, sed tantum denominationem extrinsecam desumptam à conscientia regulante actum humanum, ut dictum in Theologia in II. Libro sententiarum Disp. 2. licet bonitas moralis objectiva fundamentalis dicat intrinsecam convenientiam actus humani ad naturam

rationalem quâ talem, & sic fortè posset abstrahi ratio bonitatis communis ad bonitatem transcendentalem, & moralem objectivam fundamentalem. Sed de bonitate morali non agitur hic in Metaphysica, sed in Ethica, & Theologia. Ulterius bonum dividitur in bonum *honestum*, *delectabile* & *utile*. Bonum honestum est, quod propter se appetitur, quia *decens* est. Delectabile est, quod etiam appetitur propter se, sed quia *delectabile* est, præscindendo, an sit decens. Bonum utile denique est, quod appetitur ut medium propter aliud, nimirum bonum honestum, vel delectabile consequendum. Hæc divisio bonitatis potest etiam applicari bonitati transcendentali, magis tamen applicatur bonitati morali objectivæ fundamentalis. Porro hic tantum sermo est de bonitate transcendentali, quæ omni & soli enti reali tanquam passio convenit; nam entia rationis, privationes, & negationes, sicuti non sunt entia realia, sic nec habent veram bonitatem, & licet quandoque appetantur, non per se, sed ratione alicujus adjuncti per se appetibilis desiderantur. Sic damnati appetunt non esse, quatenus *hoc non esse* secum affert commodum, seu liberationem à poenis; sic etiam appetimus impossibilia, quia apprehendimus in illis bonitatem falsò præfixam. itaque quæritur, in quo bonitas transcendentalis, quæ est passio entis, consistat? aliqui enim volunt, eam consistere in convenientia unius rei cum alia; alii dicunt, eam consistere in essentiali integritate rei; nostra autem sit

ASSERTIO. Bonitas transcendentalis, quæ est passio entis, non consistit formaliter in convenientia unius rei cum alia, nec in essentiali integritate rei, sed in ipsa entis appetibilibitate, hoc est, virtute excitativa voluntatis, rectè à nobis explicabili per convenientiam ad appetitum rationalem seu voluntatem, non quidem actualem, sed aptitudinalem. ita Aristoteles I. Ethic. cap. I. dicens: *Bonum est, quod omnia appetunt*; Scotus in 4. dist. 48. q. 1. lit. C. & dist. 49. q. 1. Maiorius, Smilinch, Vulpes, Alensis, estque communior inter Philosophos & Theologos.

*Probat*ur quoad I. partem: Passio entis ut sic debet convenire omni enti; atqui quod una res conveniat alteri, non convenit omni enti, nam aliquæ res conveniunt aliquibus rebus, & aliæ non, sed disconveniunt illis, & quod una res conveniat alteri, hoc non ex ratione entis ut sic habet, alias quodlibet ens conveniret illi alteri, sed hoc habet ab ente determinato & specifico; ergo bonitas transcendentalis, quæ est passio entis, non est convenientia unius rei cum alia.

Confirmatur, quia sequeretur, quod creaturæ essent æquæ malæ transcendentia- liter, ac sunt bonæ; quia quâ ratione res aliquæ sunt convenientes aliis, & sic bonæ, eâdem ratione quibusdam erunt discon- venientes & sic malæ; atqui hoc non tam est absurdum, quàm hæresi Manichæorum affine, qui dicebant, quasdam res ex natu- ra sua esse malas, quos solemnissimè impu- gnat, & expugnat S. Augustinus: ergo bo- nitas transcendentalis non consistit in con- venientia unius rei cum alia.

*Probat*ur quoad II. partem, quod bo- nitas transcendentalis non consistat in es- sentiali integritate rei; quia essentialis integritas rei est ipsa quidditas seu essen- tia rei, vel prædicata quidditativa & es- sentialia rei; sed ipsa quidditas & essentia rei non est passio rei, quia passio modò consequitur essentiam rei, & tunc extra ejus conceptum quidditativum: ergo es- sentialis integritas rei non potest esse passio entis. *Si autem dicas*, integritatem seu perfectionem essentialem rei formalem, modò consequi quidditatem seu essentiam rei & entis, quia aliud est esse ens, & aliud esse perfectum; esse verò perfectum essen- tialiter, est esse bonum essentialiter, adeo- que bonitatem transcendentalem esse per- fectionem seu integritatem essentialem entis; *ad hoc respondetur*, ex hoc tantum sequi, talem perfectionem & integritatem essentialem entis esse ejusdem modum in- trinsecum, sine quo ens, seu essentia cu- juscunque naturæ quietativè concipi ne- quit, quia est habitio omnium prædicato- rum essentialium alicui rei debitorum, & consequenter non est passio entis, nam sine passione essentia quælibet quietativè con- cipi potest. Accedit, quod hæc perfectio essentialis non soli enti conveniat, sed cuilibet essentiæ & naturæ specificæ, & hoc non ratione entis, sed ratione omnium suorum prædicatorum quidditativorum, quæ naturam quamlibet specificam essen- tialiter integrant; siquidem non solum prædicatum entis, sed omnia alia prædi- cata quidditativa v. g. substantiæ, corpo- ris, viventis, animalitatis, & rationali- tatis ad perfectionem & integritatem ho- minis essentialem requiruntur: ergo bo- nitas transcendentalis entis non consistit formaliter in perfectione & integritate essentiali entis, quæ perfectio licet vocari possit bonitas *primaria* cujuscunque entis & essentiæ, ut ait Scotus *quodl. 6. §. con- tra ista*, non tamen *secundaria* bonitas, quæ sit passio entis.

*Probat*ur quoad III. partem. Sicuti
22 se habet verum ad intellectum, sic bonum se habet ad voluntatem; sed juxta dicta in quæst. præced. veritas est virtus se mani- festandi intellectui: ergo bonitas tran- scendentalis erit formaliter virtus excitan-

di voluntatem ad sui appetitum, quæ à no- bis ob imperfectionem nostri intellectus explicatur per convenientiam ad appeti- tum rationalem, seu voluntatem, non qui- dem actualem, sed aptitudinalem, juxta di- cta in præced. quæst. de veritate entis, quæ hic cum proportionem applicanda sunt.

Confirmatur: Bonum transcenden- tale est id, cujus esse vel existentia est ap- petibilis, ideo, quod deserviat ad bonum universi, hujusque complementum; at cu- juscunque entis realis esse vel existentia ita est appetibilis: ergo omne ens reale est bonum transcendentale; atqui illa boni- tas seu appetibilitas non est de essentia & intrinseca ratione entis, sed quid positi- vum, necessariò consequens entis essen- tiam: ergo est ejus passio, & cum passio entis debeat esse ejusdem abstractionis & universalitatis cum ente subjecto suo, etiam bonitas transcendentalis formaliter nec absoluta, nec relativa erit, attamen permissivè utrumque, nempe in absoluto absoluta, in relativo ente relativa, commo- dè tamen explicabilis à nobis per relatio- nem convenientiæ ad voluntatem seu ap- petitum rationalem, quæ relatio est nobis notior, & magis obvia, quàm illud posi- tivum, in quo bonitas seu entis appetibi- litas reipsa consistit.

Objicitur I. Actus odii DEI, menda- 23 cii &c. sunt vera entia realia; ergo ha- bent bonitatem transcendentalem; atqui ex nostra Assertionem sequeretur, hos actus non habere bonitatem transcendentalem: ergo. probatur minor. Bonitas transcen- dentalis consistit in appetibilitate rei à vo- luntate; sed actus odii DEI, mendacii &c. non sunt appetibiles à voluntate divina, & creata: ergo isti actus non habent bonita- tem transcendentalem.

Respondetur, neg. min. ad ejus proba- tionem dist. minor, sed isti actus, in quan- tum sunt ens, non sunt appetibiles à vo- luntate neg. min. in quantum sunt morali- ter mali, conced. min. & similiter dist. con- seq. quia præfati actus non quidem habent bonitatem moralem objectivam, quia quantum ad suas differentias específicas sunt intrinsecè disconvenientes ad naturam ra- tionalem quâ talem; nec habent bonita- tem moralem formalem, sed potius mali- tiam moralem, quia sunt contra legem & conscientiam; in quantum tamen præ- fati actus sunt ens, seu includunt rationem entis ut sic, boni sunt in genere naturæ & bonitate transcendentali conveniente omni enti, & ideo, in quantum ens sunt, possunt appeti à voluntate, & hæc potest in eis complacere, quia ut ens sunt, non sunt contra DEUM, sed à DEO producti.

Objicitur II. Relationes prædicamen- tales sunt entia realia; sed hæc non possunt excitare voluntatem ad amorem sui; quia relatio-

relationes sunt de genere steriliū: ergo non omni enti convenit appetibilitas, seu virtus excitandi voluntatem ad appetendum; & consequenter in hac non consistet bonitas transcendentalis.

Respondetur, neg. min. quia, ut docuimus in Animastica, voluntas est causa totalis sui actūs, adeoque obiectum non debet physicè concurrere ad actum voluntatis, sed tantum metaphoricè movere, quod utique etiam relationi ut distinctæ à fundamento convenire potest.

Obijcitur II. Si bonitas sit passio entis: ergo creatura erit bona per suam essentiam, quod tamen soli DEO competit. prob. seq. quia essentia creaturæ & bonitas non differunt realiter, & hæc ab illa necessariò profluit.

Respondetur, dist. seq. ergo creatura erit per essentiam bona, prout ly per *essentiam* opponitur ly per *participationem* neg. seq. prout ly per *essentiam* opponitur ly per *accidens* conced. seq. quia solus DEUS dicitur ens & bonus per essentiam, quia suam essentiam & bonitatem habet à se; non sic creatura, quia hæc habet suam essentiam & bonitatem ab alio, nempe à DEO; nihilominus creatura potest etiam dici ens & bona per essentiam in tantum, quia non est ens, vel bona per aliquid à se realiter distinctum, sed quia ens est de essentia creaturæ, & quia bonitas transcendentalis est realiter identificata creaturæ.

Obijcitur IV. Ideo ens est appetibile, quia est bonum: ergo bonitas entis præsupponitur ejus appetibilitati, & consequenter bonitas entis non consistit in appetibilitate à voluntate.

Respondetur, dist. conseq. ergo bonitas entis præsupponitur ejus appetibilitati extrinsecæ, quatenus per voluntatem appeti potest, conced. conseq. ergo bonitas entis præsupponitur ejus appetibilitati intrinsecæ, quatenus est virtus enti intrinseca excitandi voluntatem ad se appetendum neg. conseq. quia prius in ente debet esse appetibilitas intrinseca, nimirum bonitas, antequam sit in voluntate potentia illud appetendi.

QUÆSTIO V.

De Multitudine, Falsitate & Malitia.

²⁴ *Nota*, quoniam unitati entis opponitur multitudo, seu divisio, veritati falsitas, & bonitati malitia, & contrariorum eadem sit disciplina, ad meliorem harum intelligentiam etiam breviter de his agemus. Et quidem de multitudine seu divi-

Tract. V.

sione non est aliquid dicendum, nisi quod materialiter accepta nihil aliud sit, quam ipsæ res multæ, seu divisæ; formaliter verò sit negatio unitatis seu carentia indivisionis. Quod attinet falsitatem, alia est *cognitionis*, de qua diximus in Logica, alia est *falsitas rei*, quæ dupliciter accipi potest; primò pro *falsitate transcendentali*, seu quæ opponitur veritati transcendentali, quæ est illa, ratione cujus aliquid nequit cognosci, sicuti est, quia non est ens, & talis falsitas nequit reperiri in ullo ente, cum omne ens habeat veritatem transcendentalem; ergo caret falsitate transcendentali, & talis falsitas est pura *negatio extra genus*, hoc est, *extra omne subjectum*, quia in nullo ente est talis falsitas, & negatio. Secundò accipi potest pro *falsitate in re*, quæ quidem est, sed aliter apparet, quàm sit, ut quando auricalchum apparet esse aurum, & talis falsitas est *negatio intra genus*, quia negatio auri est in auricalcho. Denique quod attinet *malitiam transcendentalem* (nam de malitia morali jam egimus in Theologia nostra in II. libro sententiarum, disput. I. de peccatis; quæst. I.) quæritur, an in positivo, num verò in privativo consistat?

ASSERTIO. Malum universaliter in privatione boni formaliter consistit. ita ²⁵ Doctor subtilis 2. d. 27. & 40. estque communis Scotistarum, Nominalium ac Recentiorum.

Probatur: Tum Auctoritate SS. Patrum, signanter S. Augustini lib. II. de civit. cap. 9. dicentis: *Mali enim nulla natura est, sed omissio boni, mali nomen accepit*, & in Enchirid. cap. I. quærentis: *Quid est autem aliud, quod malum dicitur, nisi privatio boni?* Tum ratione Doctoris in 2. d. 25. ita arguentis: Illud est præcisa ratio mali, quod solò positò ponitur malum, & quod solò ablatò tollitur malum; atqui posità solà privatione boni ponitur ratio mali, & hac solà sublata tollitur malum: ergo malum seu malitia transcendentalis in privatione boni formaliter consistit. probatur minor. quia malitia est defectus; sed defectus consistit in absentia perfectionis debitæ: ergo posità solà privatione bonitatis & perfectionis debitæ malitia transcendentalis ponitur &c.

Confirmatur: Quia ideo calor est malus aquæ, quia privat eam frigore, quod est bonum aquæ debitum; furtum est malum, quia est privatum conformitate debitâ ad legem; artefactum est malum, quia est privatum conformitate debitâ ad regulas artis: ergo malum seu malitia ut sic in carentia bonitatis debitæ consistit.

Obijcitur I. Si malum consisteret in carentia boni, una res non posset esse peior alterâ, cum carentia boni sit æqualis in

H

in

in omnibus; atqui sequela est falsa, quia calor est peior aquæ, quam carentia frigoris, error est peior intellectui, quam sola ignorantia: ergo.

Respondetur, neg. seq. quia carentia boni potest esse major ex triplici capite; 1. quando est carentia majoris boni. 2. quando est carentia boni magis debiti subjecto; sic paupertas est peior principi, quam rustico. 3. quando carentia boni est magis firma & radicata in subjecto, & ob hanc causam error est intellectui peior, quam ignorantia, calor est peior aquæ, quam sola carentia frigoris.

Objicitur II. Malum pœnæ non consistit in sola privatione boni: ergo non omne malum consistit in carentia boni. prob. antec. Pœna sensûs in damnatis in hoc differt à pœna damni, quod hæc consistat in privatione visionis & fructus beatificæ, illa verò in dolore positivo: ergo.

Respondetur, neg. antec. ad probat. resp. etiam pœnam sensûs pro formali consistere in privatione boni, & pro fundamento seu radice tantum dicere aliquid positivum, nimirum actionem intentionalem ignis in spiritus damnatos juxta dicta in lib. II. sentent. Disp. 7. de damnatione, quæst. 3. & dolorem exinde consurgentem, quale positivum non præsupponit pœna damni; nam pœna sensûs pro formali dicit carentiam voluptatis, quam carentiam in damnatis causat actio intentionalis ignis, & ex ea profluens dolor. Ex his

27 *Infertur* I. *Malitiam transcendentalem*; per quam aliquid non est appetibile à voluntate, opponi bonitati transcendentali contradictoriè, & esse negationem extra genus, quia non est in ullo ente, ed ipso, quod omne ens sit bonum transcendentaliter, non verò malum. At malitia accidentaliter, quæ aliquid ens non habet omnia accidentia sibi debita, opponitur bonitati accidentali privativè, quia est carentia perfectionis debitæ in subjecto capaci, & sic etiam malitia moralis opponitur bonitati morali, quia malitia moralis, seu ratio formalis peccati consistit in privatione debitæ rectitudinis, seu conformitatis ad rectam rationem & legem, juxta dicta in Theologia nostra in II. lib. sentent. de peccatis, Disp. 1. quæst. 1.

28 *Infertur* II. Malum etiam communiter dividi in malum *naturæ*, *culpæ*, & *pœnæ*. Malum naturæ est carentia perfectionis naturalis debitæ rei; & hoc malum est commune creaturis tam animatis, quam inanimatis. Sic monstra appellantur mala naturæ. Malum culpæ, quod est tantum commune creaturis intellectualibus, sicut & malum pœnæ, est carentia rectitudinis debitæ voluntati, & actibus ejus secundum affectionem justitiæ, & coincidit cum

malo, seu malitia morali. Denique malum pœnæ oritur ex malo culpæ, estque carentia boni convenientis naturæ intellectuali secundum affectionem commodi, orta ex culpa præcedenti; hinc ubi non est culpa, ibi non potest esse propriè pœna.

Infertur III. Non dari causam positivam mali, seu malitiæ; hæc enim cum non sit ens, vel quid positivum, nequit etiam per influxum positivum produci. habet igitur causam in tantum, in quantum vel causa aliqua ponit aliquid positivum, ex quo consequitur malitia, vel subtrahit suum concursum à productione formæ debitæ; DEUS autem licet physicè concurrat ad entitatem physicam actûs peccaminosi, tamen nequit dici causa physica, vel moralis malitiæ moralis seu peccati pro formali sumpti; quia actum peccaminosum prohibet, datque homini sufficientissima auxilia ad eum fugiendum, & quantum est de se, voluntate antecedenti & ex sua propria & primaria voluntate non vult producere entitatem physicam actûs mali; quia tamen DEUS ex justissimis causis statuit creaturas rationales relinquere liberas, ideo ut condescendat liberæ earum voluntati, concurrat cum hac concomitanter *voluntate consequenti & secundaria* ad actûs mali entitatem præcisè physicam, quam licet consequatur malitia moralis, hujus tamen unica causa est voluntas creata libera, quia hæc ex primaria sua voluntate & intentione propria ponit actum peccaminosum. De hoc plura diximus in Theologia nostra in lib. I. sententiarum, Disp. 5. de divina voluntate, quæst. 4.

QUÆSTIO VI.

De Potentia & Actu, de Necessario & Contingenti.

Nota I. Quod juxta dicta quæst. 1. 30 præced. passionibus entis aliæ sunt simplices & incomplexæ, ut *unitas*, *veritas*, & *bonitas*, de quibus jam egimus. Aliæ sunt complexæ, ut *actus & potentia*, *necessarium & contingens*, *idem & diversum*, quia sicut omne ens est unum, verum & bonum, sic etiam omne ens vel est actus aut potentia, necessarium vel contingens, idem vel diversum; itaque de passionibus entis complexis superest nobis agendum. hinc

Nota II. Potentiam & actum, ut sunt 31 passionibus entis, esse potentiam *Logicam* & *objectivam* atque *actum entitativum*; quia hæc omni enti conveniunt, & abstrahunt à materia; quamvis etiam potentia activa, & passiva, sicut etiam actus forma.

formalis, prout abstrahunt à materia possint esse considerationis metaphysicæ. Est autem *potentia obiectiva entis*, nihil aliud, quam quoddam ens possit esse obiectum seu terminus potentia productivæ, ad quam *purè sumptam, seu sine suo actu*, requiruntur duæ conditiones: prima est, ut effectus nondum existat. Secunda est, ut possit ab aliqua causa produci, & dari per eam effectui actus entitativus, seu existentia; ut filius divinus excludatur à potentia obiectiva, quia non producitur ab aliqua causa, nec ejus essentia, nimirum divina, per productionem accipit existentiam. *Potentia Logica* est præcisè non repugnantia rei, seu entis realis, sive deinde hæc res, seu ens possit ab aliqua potentia activa produci, uti creaturæ, sive non, sicuti DEUS, qui est Logicè possibilis, quia non implicat contradictionem, nec repugnat existere, etsi nequeat esse obiectum vel terminus alicujus potentia causativæ seu productivæ. Ex quo patet, potentiam Logicam distinguere à potentia obiectiva, esseque in creatis ipsius fundamentum, & eam priorem naturâ; ideo enim creatura potest produci à causâ, quia non repugnat, & simul, quia est ab alio alterius naturæ & defectibiliter. Dicit autem potentia Logica quid positivum, quia negatio negationis est quid positivum; atqui potentia Logica est negatio repugnantia ad existendum seu impossibilitatis: ergo debet esse quid positivum; de potentia etiam obiectiva constat, quod formaliter sumpta sit relatio transcendentalis effectus ad causam. Actus denique *entitativus* est existentia rei, quæ dicitur *actus*, non quasi recipiatur in essentia, sed quia hanc actuat, & formaliter ponit extrâ causas, de qua Disput. seq.

32 *Nota III.* Potentiam ulteriùs dividi in *Activam & Passivam*. Passiva est, quæ potest recipere aliquam formam ab aliquo agente; quæ potentia comparata ad formam, quam potest recipere, alia est *naturalis*, si habeat inclinationem naturalem ad formam, quam recipit; alia est *violenta*, si forma recepta est contra ejus inclinationem; alia est *neutra*, si forma recepta nec est juxta, nec contra inclinationem potentia. Potentia passiva, quantum respicit agens, dividitur in *naturalem*, si formam recipiat ab agente naturali, & in *supernaturalem*, si formam recipiat ab agente supernaturali; hæc vocatur etiam *potentia obedientialis*, quæ in creatura propriè constituitur in ordine ad primum efficiens, nimirum DEUM supernaturaliter agentem, & non ad aliam potentiam activam inferioris ordinis; quia una creatura non potest agere in aliam supernaturaliter, nisi DEO supernaturaliter coagente; ideo propriè loquendo & ut jam

inolevit usus, potentia obedientialis in rebus attenditur per subjectionem ad DEUM, non quidem ut est Auctor naturæ, & quoad opera naturalia, sed ut est agens supra naturam, producens actus supernaturales. Hinc potentia passiva obedientialis reducitur ad potentiam passivam supernaturalem, vel potius cum ipsa formaliter coincidit; materialiter verò coincidit cum potentia receptiva seu passiva naturali; potentia siquidem passiva naturalis & supernaturalis entitativè consideratæ, & quantum ad absolutum, quod important, in re non differunt, sed solum per diversos respectus ad agens naturale & supernaturale, sicuti cum Scoto 3. d. 1. q. 4. fatetur etiam Suarez Disp. 43. apud Mastrium cit. disp. 6. quæst. 1. art. 3.

Nota IV. Potentia passivæ, quæ etiam 33 *subjectiva* dicitur, respondere *actum formalem, seu formam* vel substantialem, vel accidentalem, quæ forma eadem ratione proportionaliter dividi potest in formam *naturalem, violentam, & neutram*, in formam *naturalem & supernaturalem*, seu *obedientialem*, cum hac tamen differentia, quod unica etiam numero potentia passiva, seu subjectiva possit esse naturalis & supernaturalis respectu diversarum formarum, eadem tamen forma nequeat esse supernaturalis quoad substantiam, & naturalis, licet possit esse naturalis quoad substantiam, & supernaturalis quoad modum.

Nota V. Potentiam activam, quæ 34 potest aliquid producere, dividi in *naturalem & liberam*; naturalis est, quæ agit ut determinata à sua natura, qualis causa est ignis, &c. Libera est, quæ seipsam determinat ad agendum. Talis causa est voluntas. item potentia activa dividitur in *naturalem & supernaturalem*; naturalis est, per quam creatura viribus naturalibus potest producere aliquem effectum; supernaturalis verò est, quâ creatura tantum cum supernaturali DEI concursu potest aliquid producere, quæ etiam vocatur potentia *obedientialis*, de qua in Physica. Potentia activæ correspondet suus actus, nimirum effectus seu operatio.

Nota VI. Potentiam Logicam & obiectivam esse priores actu entitativo, ita quidem, ut in DEO potentia Logica concipiatur per rationem esse prior existentia; in creaturis verò potentia Logica & obiectiva est à parte rei prior actu entitativo, seu existentia, uti in seq. Disp. dicitur de existentia. similiter potentia activa & passiva sunt priores naturâ & quidem necessario suis actibus. Potentia quoque activa & passiva possunt stare simul cum suis actibus, sicuti etiam potentia Logica cum actu entitativo; potentia verò obiectiva in quantum dicit intrinsecam rei produci-

bilitatem, etiam potest stare cum existentia rei producibilis, quæ est suus actus entitativus, quia effectus, per hoc, quod sit productus, & existens, non amittit potentiam objectivam, seu quod sit à causa producibilis. Si verò ad hoc, ut aliquid sit in potentia objectiva, requiratur, ut nondum existat, sed ut tantummodò sit producibile, tunc res existens non amplius foret in potentia objectiva. idem proportionatim dicendum de potentia Logica.

Nota VII. Necessitatem & contingentiam, ut sunt passionibus entis, definiri, videlicet, quòd necessarium sit illud, quod nequit non esse; contingens verò sit illud, quod potest esse, & non esse; alia tamen est contingentia & necessitas *in essendo*, alia *in causando*; primò modò sunt passionibus vel modi intrinseci dividentes ens in communi ad DEUM & creaturam; & quidem necessitas est modus intrinsecus & proprius divinæ essentiae, quæ ratione talis modi ita necessariò existit in rerum natura, ut nequeat non existere, & ideo existentia est prædicatum DEI quidditativum, quia implicat quidditative concipere DEUM, & non existentem. Contingentia econtra est modus vel passio creaturæ, quæ ratione talis modi intrinseci, vel passionis ita existit, ut quantum est de se, possit non existere, quæ de causa existentia dicitur accidere creaturæ; & hæc est *contingentia Metaphysica*, de qua hic est sermo, & competit universaliter cuicumque enti creato, etiam si aliâ ratione diceretur necessarium. Contingentia verò & necessitas in causando, si activè sumantur, sunt modi causandi, convenientes causis in ordine ad suos effectus, qui necessariò vel contingenter ab ipsis procedunt, & ipsis quoque effectibus accommodantur, sumptâ denominatione à causis illos producentibus; unde alii *effectus dicuntur necessarii*, & alii *contingentes*, sumendo necessitatem & contingentiam *in causari passivè*. Sed adhuc contingentia hòc secundò modò sumpta duplex est, *alia contingentia simpliciter & positiva*, & hæc ortum ducit ex intrinseca perfectione causæ, quæ ex suo modo agendi habet in sua potestate actum vel effectum producendum, adeò quòd potest illum ponere in esse, vel non ponere pro suo libitu, atque ideo tantum convenit causis liberis, & est idem, quod *libertas*; alia est *contingentia secundum quid & privativa*, quæ etiam convenire potest causæ naturali, quatenus impediri potest à suo effectui naturali ab alia causa efficaciori, ut si sole existente in canicula, seu si diebus canicularibus non essent magni calores; quia licet Sol & Planetæ sint causæ necessariae suorum effectuum, potest tamen eorum virtus calefactiva impediri à ventis, vapo-

ribus &c. unde hæc contingentia imperfectiorem dicit, quia oritur ab imperfectiōne causæ, secundum quam aliunde impediri potest. His notatis moveretur quæstio, & quidem prima: Quæ sit radix contingentiae creaturarum in essendo & in causando? Secunda: Quid contingentia in essendo & in causando formaliter importet, an solam denominationem extrinsecam desumptam à potentia causæ, quæ creaturas & effectus potest producere, vel non producere, vel aliquid positivum? sit

ASSERTIO I. Radix contingentiae creaturarum in essendo est ipsa entitas & natura rerum creaturarum; radix autem intrinseca contingentiae in causando petenda est immediatè à libertate voluntatis creatæ; vel quòd causa creata à sua operatione impediri possit; radix verò ultimata & extrinseca est libertas voluntatis divinæ. Mastrius cit. disp. 6. q. 6. art. 2.

Probatum quoad I. partem. Quia DEUS est ens necessarium simpliciter tale ex se, ex sua natura & essentia, & non per aliud, quia nimirum ita postulat intrinseca conditio suæ naturæ, ut nequeat non existere; ergo etiam ens creatum est ens contingens ex se, & ex natura sua, & non per aliud, ita ut ex se repugnet illi esse aliud ens, quàm contingens, mutabile, & defectibile.

Probatum quoad II. partem. Contingentia in causando est duplex, una positiva, altera privativa juxta notab. VII. sed contingentia positiva ortum ducit ex intrinseca perfectione potentiae, quæ ex natura sua indifferens est ad ponendum, vel non ponendum; siquidem *Doctor quodl. 16. lit. V.* docet, primam libertatis nostræ radicem intrinsecam non aliunde potendam esse, quàm ex natura ipsius voluntatis de se indifferens ad agendum, vel non agendum; de quo diximus in Animastica; contingentia verò privativa ortum ducit ex imperfectiōne naturalis causæ, cujus effectus alias necessarius impediri potest à causa contraria efficaciori; ratione cujus dispositionis causæ potest ab ea effectus oriri & non oriri; si enim impeditur, non oritur, si non impeditur, oritur, non quidem liberè, sed necessariò, quia causa illa determinata est ad illum effectum producendum, nec illum potest non producere ablatis omnibus impedimentis, & positis omnibus requisitis ad agendum: ergo hæc sunt causæ & radices proximæ contingentiae in rebus, tam positivæ, quàm privativæ.

Probatum quoad III. partem, quòd prima seu ultimata & extrinseca radix contingentiae in causando sit libertas voluntatis divinæ; quia si per impossibile DEUS causa prima ad extra liberè & contingenter non causaret, omnis contingentia tolleretur

retur à causis creatis; probat hoc Scotus citatus, quia si DEUS ageret necessario ad extra, duo sequerentur inconvenientia; *primum est*, quod omnes actiones causæ secundæ impediret, quia illas non expectaret in agendo, sed omnino præveniret, siquidem ageret secundum ultimum suæ potentia, & cum se solo ratione suæ infinitæ virtutis possit producere sine causis secundis, quidquid potest cum causis secundis, tunc ageret, & produceret sine illis, quidquid modo producit cum illis. *Secundum inconvenientis est*, quod admissio etiam, quod datâ hypothesi remaneret actio in causis secundis, adhuc tamen omnes necessario agerent, & nulla contingenter & liberè; quia sine causâ primâ agere non possent, hæc autem ageret necessario, & consequenter etiam causæ secundæ agerent necessario: ergo libertas divinæ voluntatis est primaria, ultimata & extrinseca radix, & causa contingentia in causis creatis.

37 ASSERTIO II. Contingentia conveniens effectibus ut à suis causis contingenter agentibus procedunt, præter entitatem effectuum nihil importat, quàm denominationem extrinsecam à causis illos contingenter producentibus desumptam; contingentia verò rerum creatarum in essendo non est sola denominatio extrinseca, sed est ipsis quid intrinsecum, nimirum modus, vel passio. ita Doctor 1. d. 8. quæst. 5. & 2. d. 1. q. 2. Mastrius, & alii.

Probat quoad I. partem. Quia licet productio & causatio passiva effectuum dicat relationem realem in effectibus productis ad causas producentes, tamen quod effectus *contingenter contingentia simpliciter & positivâ*, id est, liberè, vel *contingentiâ secundum quid & privativâ* producantur à causis, non potest dicere & superaddere effectibus relationem realem (nam per se clarum est, quod nihil absolutum superaddat, cum productio passiva contingens dicat potius habitudinem, seu ordinem ad producens) quia libertas proxima voluntatis, aut contingentia secundum quid seu privativa non est ratio *physicè* agendi voluntati, aut aliis causis contingenter agentibus, ex qua sola resultat relatio causationis ad effectum productum, cum voluntas & aliæ causæ contingenter agentes possint physicè suos effectus producere sine libertate proxima, & contingentia: ergo liberè vel contingenter produci non superaddit effectibus sic productis aliquam relationem realem, sed tantum denominationem extrinsecam in effectibus provenientem ex indifferentia proxima potentia volitivæ, vel à potentia causæ impedibilis in productione sui effectus ab alia causa efficaciori. quod ulterius patet *in omissione pura libera*, quæ cum non

Tract. 7.

possit in se recipere & subiectare relationem realem, utpote positivam, tamen est libera, adeoque libertas proxima passiva in eadem nequit superaddere formam relativam realem, sed tantum denominationem extrinsecam; de quo plura in Anatomica & Theologia nostra.

Probat quoad II. partem. Quia contingentia rerum creatarum in essendo est modus intrinsecus, vel passio entis creati, ut distinguitur contra ens increatum, quod dicitur necessarium; atqui modus & passio rei provenit ab intrinseca rei essentia, estque quid positivum intrinsecum rebus creatis: ergo contingentia rerum creatarum in essendo non est sola denominatio extrinseca ab omnipotentia DEI desumpta, quatenus creaturas potest producere & non producere, conservare & non conservare, sed est rebus creatis quid intrinsecum, nimirum modus intrinsecus, vel passio, per quam intrinsecè indifferentes sint ad existere & non existere &c.

Confirmatur, quia ita se habet contingentia ad ens creatum, sicut necessitas ad increatum; sed necessitas ponit aliquid DEO intrinsecum, cum sit modus vel passio peculiaris ejus: ergo idem pariter asserendum erit de contingentia respectu entis creati. Deinde juxta Doctorem 1. dist. 43. Possibilitas & impossibilitas rei in genere causæ formalis pendet ex natura ipsius rei: ergo sicut Angelus intrinsecam habet possibilitatem logicam, ut possit creari, in ejus finita & limitata natura fundatam, sic etiam intrinsecam habebit possibilitatem, ut queat annihilari, seu non conservari existens. Denique DEUS nequit creare aliquid, nisi sit ex natura sua possibile: ergo econtra nequit aliquid annihilare, nisi habeat potentiam passivam seu logicam ad non existendum, & non conservandum.

Obijcit I. Angelus & anima rationalis ab intrinseco, & ex natura sua sunt indefectibiles, solumque deficere possunt per ordinem ad potentiam DEI, à qua possunt produci, & post productionem iterum annihilari: ergo saltem substantiæ spirituales non possunt deficere, seu non sunt contingentes in essendo per aliquam potentiam intrinsecam, seu per aliquid positivum intrinsecum, quod sit in ipsis, uti est in rebus materiâ & formâ constantibus, quæ sunt ab intrinseco corruptibiles, sed erunt defectibiles per potentiam, quæ est in DEO, & consequenter per solam denominationem extrinsecam ab omnipotentia DEI desumptam.

Respondetur, dist. antec. Angelus & anima rationalis seu substantiæ spirituales sunt ab intrinseco, & ex natura sua indefectibiles, postquam semel productæ sunt, hoc est, ex principio intrinseco petunt & exigunt,

gunt, ut à DEO naturaliter agente seu cum concursu suo generali & naturali conserventur in æternum conc. antec. hoc est, non habent capacitatem, ut à DEO supernaturaliter agente possint annihilari, & hoc quidem ex principiis suis intrinsicis, quia sunt creaturæ neg. antec. cum conseq. quia licet substantiæ spirituales semel productæ ex natura sua (cùm sint spiritus non constantes materiâ & formâ, & ideo non habentes principium intrinsecum corruptionis, sicuti habent composita ex materia & forma) exigant conservari in æternum à DEO naturaliter agente, hoc non obstante, quia substantiæ spirituales sunt creatæ & finitæ, habent intrinsecam capacitatem, seu non repugnantiam, ut à DEO supernaturaliter agente annihilentur & deficient.

Obijciatur II. à Suarez: Nulla potentia, nullaque inclinatio naturalis est directe ad non esse, sed tantum ad esse ergo substantiæ simplices non sunt defectibiles intrinsecè per potentiam existentem in ipsis.

Respondetur, dist. conseq. ergo substantiæ simplices non sunt defectibiles intrinsecè per potentiam naturalem, seu inclinationem naturalem in ipsis existentem conced. conseq. ergo non sunt defectibiles intrinsecè per solam non repugnantiam ad annihilationem neg. conseq. nos enim dicimus, substantias spirituales habere solam non repugnantiam ad annihilationem, & hanc ex ipsarum naturâ intrinsecâ, quia sunt creaturæ; sicuti etiam ipsi Adversarii admittunt, res ex materia & forma compositas esse ab intrinseco defectibiles & corruptibiles, & habere principium intrinsecum positivum corruptionis, nimirum materiam primam; quare substantiæ spirituales non quidem habent inclinationem naturalem ad non esse, cùm annihilatio sit eis violenta; habent tamen capacitatem & intrinsecam non repugnantiam ad non esse; sicuti aqua, licet non habeat inclinationem naturalem ad calorem recipiendum, habet tamen intrinsecam capacitatem positivam, seu simplicem non repugnantiam ad eum recipiendum. Quare notandum, omnia argumenta contra nos facta, si valerent, pariter probare de rebus compositis ex materia & forma, quod non sint defectibiles & corruptibiles per potentiam aliquam passivam, positivam & intrinsecam, quod tamen est falsum.

QUÆSTIO VII.

De Eodem, & diverso, seu de Identitate & Distinctione in Communi.

Nota I. Identitatem formaliter sumptam, quæcunque sit, importare quid positivum, & quidem relationem juxta Scotum 5. Metaph. quest. 11. ubi docet, identitatem esse relationem, quia non potest concipi, nisi ut habitudo ad aliud; & quia denominat utrumque extremum eodem modò, subdit, esse relationem *equiparantia*, & manifestè innuitur ab Aristotele 5. Metaph. textu 20. ubi numerat identitatem inter relationes primi modi, quæ in unitate fundantur, dicens: *Eadem dici, quorum substantia est una*; nam sicut similitudo est convenientia in qualitate, ita identitas est convenientia in essentia; quod ulterius patet ex eo, quia aut unum dicitur idem cum alio, quia in uno aliquo communi prædicato conveniunt, aut quia est idem sibi ipsi; si primum; jam palam constat talem identitatem esse relationem, quia nequit concipi sine habitu ad aliud; si secundum; adhuc talis identitas nequit concipi & explicari, nisi conceptò relativò; nam in ea identitate utimur unò tanquam pluribus, ut docet Aristoteles 5. Metaph. 16. Præterea identitas ex sui natura plura cogit *in unum esse vel realiter, vel formaliter, vel ratione*: ergo ex sua ratione formali debet inter plura versari in unum esse coadunata vel reale, vel formale, vel rationis, & ideo est formaliter relativa, non absoluta. ex quo etiam patet, identitatem non esse unitatem, sed fundari in unitate juxta Aristotelem cit. maxime cùm unitati opponatur multitudo, identitati verò diversitas, seu distinctio. pro quo ulterius

Nota II. Quod, quænam identitas, & quando sit relatio realis vel rationis, considerandum sit ex conditione extremorum, inter quæ versatur, an nimirum sint realia, ac realiter distincta, vel non; ex quo infertur, quod identitas generica vel specifica unius rei cum alia sit relatio realis, sicut enim diversitas & distinctio generica vel specifica est relatio realis, quia habet extrema realia, sic ob eandem rationem talis identitas erit relatio realis; identitas verò numeralis non est relatio realis, sed rationis, cujus ratio est; quia talis est relatio, qualis est distinctio extremorum, inter quæ versatur, cùm relatio sit habitudo inter duo extrema; unde si extrema sunt realia, & realiter distincta, relatio erit *strictè realis*; si extrema sint formalitates

litate & formaliter distincta, erit relatio minus strictè realis; si vero extrema sint tantum per intellectum distincta, erit *relatio rationis*; cum igitur in identitate numerali non habeantur extrema à parte rei distincta, sed tantum per rationem, quæ unum apprehendit ut duo, dicendum est, non importare relationem realem, sed rationis. Nec obstat, quod dicatur, identitatem numeralem esse omnium perfectissimam & maximam, & consequenter non esse identitatem aut relationem rationis, sed realem; siquidem identitas numeralis dicitur realis & omnium perfectissima, non quidem *quoad veritatem relationis formaliter importate*, cum ejusdem ad se nequeat esse relatio realis; sed dicitur omnium perfectissima *quoad veritatem fundamenti*; sicut enim nulla major, veriorque unitas, quam ejusdem ad se reperiri potest, ita nulla major veriorque identitas, quam ejusdem ad seipsum esse potest. ita Doctor 1. d. 31. q. un. & quodl. 6.

41 *Nota III.* Quod *distinctio* possit dupliciter accipi, primò *negativè*, ut coincidit cum non identitate, & sic privatio formæ est distincta à forma, quia non est eadem cum forma; nec tamen positivè est ab ea distincta, sicuti enim negationes & privationes non sunt positivæ, ita nec positivè distinguuntur; licet enim inter ens & non ens sit maxima distinctio, quia contradictoriè opponuntur, tamen ex parte non entis non est positiva sed negativa, quia non ens nequit in se fundare & recipere aliquid positivum; cum quo adhuc stat, quod ex parte entis possit esse positiva distinctio, quia ens est quid positivum, & potest in se fundare & recipere aliquid positivum, atque etiam relatio realis & positiva juxta dicta in Logica de relationibus possit terminari ad non ens. Secundò distinctio potest sumi *positivè* pro eo, quod positivè unam rem distinguit ab alia, & quæ solis entibus & rebus positivis convenit, de qua quæritur, in quo pro formali consistat? nam res fundamentaliter distingui per suas essentias, libenter conceditur.

42 **ASSERTIO.** Distinctio positiva in entibus non dicit præcisè ipsam rei essentiam pro formali, sed relationem ipsi superadditam vel realiter, vel formaliter, secundum quod est relatio prædicamentalis, vel transcendentalis. ita Doctor in 2. dist. 3. quæst. 1. Mastrius, disp. 6. Metaph. quæst. 7. art. 1. & communis Scotistarum.

Probatur I. Quia dissimilitudo præter negationem unitatis in qualitate in muro albo & nigro, non dicit præcisè albedinem & nigredinem, sed rationem positivam superadditam consequentem ad negationem illam, nimirum relationem dissimilitudinis: ergo à pari distinctio

præter negationem identitatis unius essentiae cum alia addit rationem positivam relativam. anteced. patet; quia negatio similitudinis inter murum album & nigrum non sufficit ad formalem denominationem dissimilitudinis inter illos, nam talis negatio etiam reperitur inter murum album & chimæram; siquidem murus albus non est similis chimærae, nec tamen dicitur dissimilis ab ea, sicut dicitur dissimilis muro nigro. Probatur etiam prima consequentia; quia distinctio opponitur identitati, ut dissimilitudo opponitur similitudini: ergo sicut præter unitatem in qualitate datur similitudo, ita præter unitatem in substantia seu essentia datur identitas, & consequenter etiam præter non unitatem in essentia debet dari superaddita distinctio.

Confirmatur, quia non identitas non est formaliter distinctio: ergo hæc non sufficienter explicatur per illam, etiamsi illam præsupponat. prob. antec. quia non identitas in aliquo signo alicui competit, pro quo non competit ei distinctio; nam idem & non idem sunt contradictoria; idem verò & diversum sunt contraria; at oppositio contradictoria est prior oppositione contrariæ, cum ab ipsa præsupponatur, & per consequens potest alicui competere esse idem vel non idem prius, quam esse idem vel diversum & distinctum.

Probatur II. Quia relatio est forma, per quam una res refertur ad aliam; atqui v. g. Petrus refertur ad Paulum ut à se diversum; & hoc non per suam essentiam, quia hæc est absoluta: ergo per aliquam relationem, non aliam, quam distinctionis. Deinde id, quod distinguitur ab alio, & id, per quod distinguitur tanquam per principium distinctivum, non est formaliter ipsa distinctio; nam quod distinguitur, est concretum habens distinctionem, non verò est ipsa distinctio in abstracto, & id, per quod distinguitur, est principium & radix ipsius distinctionis, non autem ipsa distinctio: ergo neque essentia neque formale principium constitutivum essentiae est formaliter ipsa distinctio, quamvis hoc sit ratio fundandi distinctionem; & consequenter distinctio erit relatio.

Dictum est in Assertionem: *Quod distinctio sit relatio essentiae rei superaddita* 43 *vel realiter, vel formaliter*; nam datur aliqua distinctio, quæ est relatio transcendentalis ac rei realiter identificata, qualis est distinctio creaturæ à DEO, quæ creaturæ est realiter identificata, cum sit ab ea inseparabilis. Similiter distinctio formalis ex natura rei inter formalitates ejusdem rei est relatio minus strictè realis, formalitatibus realiter identificata, & ab eis formaliter distincta, quia refert unam formalitatem ad alteram, ut formaliter distin-

etiam, & est ab illis inseparabilis. datur etiam distinctio, quæ est relatio prædicamentalis, & accidens realiter distinctum à fundamento & termino, qualis est distinctio inter Petrum & Paulum existentes, quia unò illorum defuncto vel annihilato perit etiam illa distinctio realis in altero superstitite. Denique sciendum, quod distinctio sit *relatio disquiparantia*; sicut enim similitudo, æqualitas & identitas dicuntur relationes æquiparantia, quia in utroque extremo fundamentum habent ejusdem rationis, ita dissimilitudo, inæqualitas & distinctio dici debent relationes disquiparantia; quia in utroque extremo fundamentum habent diversæ rationis.

Dices, individua, quæ sunt sub eadem specie, esse ejusdem rationis, & tamen inter ea est distinctio: ergo distinctio non est relatio disquiparantia.

Respondetur, individua ut sunt ejusdem speciei, non fundare relationem distinctionis ab invicem, sed identitatis specificæ; fundant autem distinctionem, ut sunt diversa individualiter.

44 *Obijciatur* I. Juxta commune axioma: *Idem est principium constitutivum & distinctivum rei*; sed principium constitutivum rei est essentia rei: ergo essentia rei est etiam principium distinctivum rei, & consequenter distinctio non erit quid superadditum essentiæ rei.

Respondetur, conced. Totum excepta ultimâ consequentiâ; quia non dicimus, distinctionem esse principium distinctivum rei, sed tale est ipsa rei essentia, quæ est radix & fundamentum distinctionis formalis, per quam una res deinde dicatur non tantum fundamentaliter & radicaliter ab altera distincta, sed etiam formaliter.

Dices: Essentia rei formaliter constituit rem: ergo etiam formaliter distinguit rem.

Respondetur, neg. conseq. disparitas est, quia constituere rem non dicit aliquem ordinem vel habitudinem ad aliud, sicut patet de essentia Angeli constituyente Angelum; at distinguere formaliter rem ab alio dicit ordinem & habitudinem ad aliud, & consequenter formaliter sumptum debet dicere formam relativam rei distinctæ superadditam & intrinsecam, *si res distincta sit capax talis formæ*: quod notanter additur, quia licet DEUS sit distinctus à creaturis, tamen hæc distinctio in DEO non dicit relationem superadditam ad creaturas; non prædicamentalem, quia hujus, utpote accidentis realiter distincti DEUS ob suam immutabilitatem est incapax; deinde nec transcendentalem, quia DEUS etiam hujus ob suam independentiam à creaturis est incapax, ut dictum est in Logica de relationibus; dicitur itaque

DEUS distinctus à creaturis per terminationem distinctionis in creaturis subjectatæ, & ad eum terminatæ, sicuti dicitur *creans creaturas* per terminationem dependentiæ creaturarum ad ipsum, & sicuti Filius divinus dicitur unicus naturæ humanæ in Christo per terminationem unionis hypostaticæ in natura humana Christi subjectatæ, & ad Verbum divinum terminatæ. Quod non obstante in DEO dantur relationes etiam reales versantes inter Personas divinas, quia non est imperfectio in DEO, quod una Persona sit æquæ necessaria sicut altera, & si una foret impossibilis, etiam altera foret impossibilis, nam habent unam & eandem naturam divinam; at si DEUS haberet relationem transcendentalem ad creaturas, his impossibilitatis etiam impossibilitaretur DEUS saltem consecutivè, quia impossibilitatis creaturis impossibilitaretur illa relatio transcendentalis ad creaturas realiter identificata DEO, & consequenter ipse DEUS, quod diceret maximam imperfectionem in DEO, quia ad sui existentiam exigeret creaturas saltem possibiles. de quo plura in Theologia in I. Libro sentent. Disp. I. de SSS. Trinitate, quæst. 6.

Obijciatur II. Illud est distinctio, quod tollit identitatem inter aliqua; atqui negatio identitatis tollit identitatem, quia ei contradictoriè opponitur: ergo negatio identitatis est distinctio. 45

Respondetur, hoc argumentum retorqueri posse in relationibus similitudinis & dissimilitudinis sic: *illud est dissimilitudo, quod tollit similitudinem; atqui negatio similitudinis tollit similitudinem: ergo negatio similitudinis est dissimilitudo*; itaque directè *respondetur*, dist. maj. illud est distinctio, quod positivè tollit identitatem conced. maj. quod negativè tollit &c. neg. maj. distinguitur etiam minor: atqui negatio identitatis tollit identitatem negativè conced. min. positivè neg. min. cum consequentiâ.

Instas: Sicut identitas correspondet unitati, & in unitate fundatur, sic distinctio correspondet divisioni & multitudini, quia in multitudine fundatur; sed divisio non dicit aliquid positivum, sed solam negationem unitatis: ergo etiam distinctio non dicit aliquid positivum, sed solam negationem identitatis.

Respondetur, dist. maj. sicut identitas correspondet unitati, sic distinctio divisioni & multitudini correspondet in omnibus neg. maj. in aliquo conced. maj. quia identitas, licet unitatem consequatur, & in unitate fundatur, longè tamen diversam habet ab unitate naturam, quia conceptus unitatis est absolutus, identitatis relativus, unitas ex sua ratione formali excludit pluralitatem, identitas plura supponit

ponit & inter plura versatur ut tamen in unum & idem esse coadunata; sic pariter distinctio licet divisionem & multitudinem seu pluralitatem sequatur, & in pluralitate fundetur, non tamen est ejusdem omnino rationis cum divisione, & pluralitate, quia res ut divisæ non dicunt ex natura rei ordinem vel habitudinem vel relationem ad invicem; nam aliqua esse inter se divisæ & separata sufficienter intelliguntur per solam ablationem unitatis vel unionis inter illa; siquidem aliquod compositum vel continuum dividi, non est aliud formaliter, quam destrui unionem, quæ erat inter extrema illius; eò ipsò enim, quòd desinat esse unio inter partes alicujus compositi sive essentialis, sive integralis, statim intelligitur divisio & multitudo seu pluralitas: ergo divisio & multitudo formaliter aliud non est, quam unionis seu unitatis negatio & destructio, quamvis tamen etiam multitudo & divisio pro materiali importet res divisas seu multas. Contra res ut ab invicem distinctæ dicunt ordinem & habitudinem ad invicem, & consequenter aliquid positivum, nimirum relationem superadditam, uti probant rationes pro assertionem adductæ.

⁴⁶ *Objicitur* III. Si distinctio inter Petrum & Paulum existens est relatio prædicamentalis & consequenter accidens realiter ab utroque distinctum: ergo Petrus & Paulus distinguuntur tantum accidentaliter & non substantialiter: sequela est falsa: ergo etiam id, unde sequitur.

Respondetur, hoc argumentum retorqueri posse de unionem substantiali inter materiam & formam, & de generatione substantiali compositi physici, &c. quæ sunt etiam accidentia, seu relationes prædicamentales, & tamen dicuntur *substantiales*; itaque respondetur, neg. sequel. quia licet distinctio inter Petrum & Paulum existens in se sit accidens, rectè tamen vocatur substantialis quia intercedit inter duas substantias; siquidem relationes sumunt denominationem ex natura extremorum, inter quæ versantur, sicuti diximus in Logica de relationibus.

Instas: Saltem sequeretur, Petrum & Paulum distingui per aliquod accidens, nimirum per distinctionem, quæ est accidens.

Respondetur, dist. seq. sequeretur Petrum & Paulum distingui per accidens, hoc est, denominare formaliter distinctos per distinctionem, quæ est accidens, conc. seq. sequeretur Petrum & Paulum distingui fundamentaliter per aliquod accidens neg. seq. quia fundamentaliter distinguuntur per suas substantiales hæcceitates.

Objicitur IV. Si identitas & distinctio est relatio, ergo passiones entis ut sic sunt relationes, quia idem & diversum sunt

Tract. V.

passiones complexæ entis, & tamen ens reale ut sic præscindit ab absoluto & relativo.

Respondetur, neg. seq. quia *potentia & actus*, *necessarium & contingens*, *idem & diversum* non sunt passiones entis ut sic; alias omne ens deberet esse potentiale, actuale, necessarium, contingens, idem & diversum, quia passio convenit omni & soli suo subjecto & semper; itaque passiones complexæ sunt passiones entis ut contracti ad ens creatum & increatum; passiones autem incomplexæ seu simplices, nimirum unitas, veritas, & bonitas sunt passiones entis ut sic, quia omni & soli enti conveniunt & semper; adeoque identitas & distinctio poterunt consistere in relatione, quia entia absoluta & respectiva possunt fundare relationes prædicamentales & transcendentales.

QUÆSTIO VIII.

De Identitate & Distinctione reali.

⁴⁷ *Nota* I. Quòd identitatem & distinctionem in communi Thomistæ dividant in *realem & rationis*; hanc verò, nimirum distinctionem rationis, dividant in *distinctionem rationis ratiocinata, seu virtualem & rationis ratiocinantis*. Thomistis consentiunt ferè Recentiores. Scotistæ verò identitatem & distinctionem ut sic immediatè dividunt in *identitatem, & distinctionem ex natura rei, & rationis*; deinde distinctionem ex natura rei subdividunt in *realem & formalem*; subdivisio verò distinctionis rationis in distinctionem rationis ratiocinatæ & ratiocinantis est Scotistis communis cum Thomistis & Recentioribus. Cujus divisionis ratio assignatur ex Doctore in 1. dist. 13. quæst. un. & in 4. dist. 46. quæst. 3. quia distinctio plurificatur ad plurificationem extremorum, & accipit suam denominationem ab extremis; hinc si extrema distincta sint *proprie res*, ut lignum & lapis, Petrus & Paulus, tunc distinctio inter ea intercedens dicitur distinctio *realis simpliciter*; si verò extrema sint *duæ formalitates*, ut animalitas & rationalitas in Petro, dicitur distinctio *ex natura rei formalis*; si extrema sint tantum *duæ virtualitates*, dicitur distinctio *virtualis*; tandem si extrema sint per rationem distincta, & quidem *cum fundamento in re*, dicitur distinctio *rationis ratiocinata*, cujus fundamentum est *distinctio virtualis*; si autem per rationem distinguantur *sine fundamento in re*, ut in hac propositione identica: *Homo est homo* &c. dicitur distinctio *rationis ratiocinantis*. Unde

K

de

de ad perfectiùs intelligendam naturam distinctionis realis & formalis, sciri debet, quid sit *res*, & quid sit *formalitas*. de hac dicetur in sequenti quæstione; de ista in præsentia; hinc

Nota II. Distinctionem realem esse
 48 illam, quæ intercedit inter rem & rem. *Res autem propriè dicta* dicitur illa, quæ habet propriam essentiam & existentiam, vel substantiam, quæ ultima particula solum additur propter tres Personas divinas, ex quibus licet non habeat quælibet propriam essentiam, ab aliis distinctam, tamen quælibet habet propriam substantiam. Per *essentiam* hic intelligitur tota illa series rationum metaphysicarum, quæ requiruntur ad descendendum à summa ratione entis usque ad rationem aliquam infimam alicujus speciei, quæ possit immediate individuari; & per *existentiam* intelligitur ille modus, qui facit præfatam essentiam existentem; sufficit autem ad rem propriè dictam talis essentia & existentia, sive sit actualis, sive possibilis. Per *substantiam* intelligitur *personalitas*. Ex quo sequitur, res propriè dictas esse imprimis *DEUM*, quia habet propriam essentiam & existentiam; deinde *Tres SSS. Personas* in Trinitate esse tres res, quia habent tres proprias personalitates, nec obstat, quod in divinis *DEUS* sit res, & Pater sit res, & tamen inter *DEUM* & Patrem non intercedat distinctio realis; hoc enim ideo fit, quia Pater constituitur in esse rei non per solam Paternitatem, sed etiam per essentiam divinam, cum quælibet res debeat habere essentiam & existentiam propriam, & si non habeat propriam, ut sit in tribus SSS. Personis solum, tunc debet tamen habere propriam substantiam seu Personalitatem; adeoque tunc una res distinguitur ab alia realiter, quando una non constituitur per aliam, uti fit solum in divinis. Ulterius res propriè dictæ sunt omnes *substantia completa & incompleta, omnia accidentia absoluta & respectiva, modi extrinseci* &c. cum hæc omnia habeant propriam essentiam & existentiam. Econtra nulla *formalitas* est res, quia non habet propriam essentiam & existentiam, qualem requiri ad rem propriè dictam modò supradictum est, sed plures formalitates, nimirum gradus metaphysici, incipiendò à gradu entis usque ad gradum ultimum specificum, & individualitatem, faciunt rem; aliæ autem formalitates, uti proprietates, modi intrinseci &c. identificantur rei propriè dictæ. his notatis quæritur, quodnam sit signum distinctionis realis inter aliqua?

49 *ASSERTIO.* Signum adæquatum distinctionis realis est separatio aliquorum in esse, seu in essentia, aut actualis, aut potentialis, aut saltem proportionalis. Do-

ctor in 2. d. 2. quæst. 2. lit. A. Mastrius Disp. 6. Metaph. quæst. 8. n. 188.

Probatur: Separatio actualis est inter illa, quæ actu sunt ab invicem separata, ut Petrus & Paulus. *Potentialis* est inter illa, quæ quidem actu separata non sunt, possunt tamen naturaliter vel supernaturaliter ab invicem separari; sic se habent paries, & albedo, materia & forma, ignis & calor &c. *Proportionalis* est inter ea, quæ nec actu separata sunt, nec etiam supernaturaliter separari possunt, habent tamen se sicut illa, quæ sunt separata, vel separabilia, quemadmodum sunt produciens & productum, vel causans & causatum, vel alio consimili modo opponuntur. Talis separatio proportionalis est inter tertiam entitatem physicam, & ejus partes ut unitas, inter tres divinas Personas &c. De separatione actuali & potentiali non est dubium, quod sint signum distinctionis realis, quia quæ taliter separantur, sunt res & res, habentque proprias essentias & existentias. Quod etiam separatio proportionalis cum duabus prioribus integret adæquatum signum distinctionis realis, exinde probatur; quia inter produciens & productum, inter causans & causatum semper intercedit distinctio realis, etiamsi nec divinitus sint separabilia, cum idem nequeat seipsum producere, vel causare; quod patet aperte in tribus SSS. Personis divinis, quæ non possunt ullò modò ab invicem separari, & tamen juxta fidem sunt realiter distinctæ ab invicem, quia Filius producitur à Patre, & Spiritus Sanctus producitur à Patre & Filio: ergo etiam separatio proportionalis est signum distinctionis realis.

Confirmatur: Distinctio realis est talis conditionis, ut petat esse inter rem & rem, quæ nimirum habent diversas essentias & existentias; sed illa solum habent diversas essentias & existentias, quæ sunt vel actu separata, vel separari possunt, vel saltem proportionem correspondent his, quæ possunt separari, quia nimirum vel se habent ut produciens & productum, ut causa & causatum, aut consimilem habent oppositionem: ergo omnes isti modi separabilitatis integrant adæquatum signum distinctionis realis; singillatim verò unumquodque per se est sufficiens signum distinctionis realis.

Objicitur I. Si Spiritus Sanctus non procederet à Filio, adhuc ab eo realiter distingueretur juxta Scotum & Scotistas; sed in tali casu nullum intervenire signum distinctionis realis ex allatis, quia Spiritus Sanctus nec esset actu separatus à Filio, neque separabilis, neque proportionem corresponderent iis, quæ possunt separari, quia non se haberent ut produciens & productum: ergo singula hæc signa etiam

etiam simul & conjunctim sumpta non integrantes adæquatum signum distinctionis realis.

Respondetur, neg. min. quia in eo casu adhuc Filius & Spiritus Sanctus corresponderent proportionibus, quæ sunt actu separata, vel separari possunt; licet enim tunc se non haberent ut producent & productum; haberent se tamen *consimili modo, vel consimilem haberent oppositionem* (quæ particulæ propterea in explicatione separationis proportionalis additæ sunt) cum in eo casu constituerentur per relationes disparatas impossibiles, & omnino alterius rationis, quia unius processio esset per intellectum, alterius verò per voluntatem, & consequenter talia in eo casu adhuc de illis verificarentur contradictoria, qualia nata sunt verificari de actu separatis vel separabilibus, *quod est proportionem illis correspondere.*

Obijciunt II. Inter rem & negationem rei est maxima oppositio: ergo etiam est maxima distinctio, nimirum realis, & tamen non est inter rem & rem, & consequenter distinctio realis non est necessario inter rem & rem.

Respondetur, dist. conseq. ergo etiam inter rem & negationem rei est maxima distinctio realis positiva & propria neg. conseq. negativa, quæ est distinctio impropria, & æquivocè talis ex parte extremi negativi conced. conseq. nam quando dicitur, quod distinctio realis sit inter rem & rem, intelligitur de distinctione reali positiva, non de negativa, quæ debet dici distinctio realis inter rem & negationem rei, vel inter duas negationes duarum rerum.

51 *Obijciunt* III. Inter Petreitatem & Pauleitatem est distinctio realis & quidem positiva; sed hæc non est inter rem & rem, quia Petreitas & Pauleitas non sunt res, sed tantum formalitates: ergo distinctio realis non bene definitur, quod sit inter rem, & rem.

Respondetur, dist. maj. inter Petreitatem & Pauleitatem realiter sumptas, seu identificatas Petro & Paulo, est distinctio realis positiva, conced. maj. formaliter sumptas neg. maj. & similiter distincta minori neg. conseq. quia Petreitas & Pauleitas realiter sumptæ sunt Petrus & Paulus, & consequenter sunt res.

Instas: Petreitas & Pauleitas formaliter sumptæ non sunt idem realiter: ergo sunt distinctæ realiter.

Respondetur, dist. conseq. ergo sunt distinctæ realiter positivè neg. conf. realiter negativè hoc est, non sunt realiter idem conced. conseq. Ex his

52 *Infertur* I. Quod, sicuti distinctio realis fundatur in pluralitate rerum, sic identitas realis fundetur in unitate essen-

tia & existentia, ita ut quæ habent vel constituunt unam essentiam & existentiam, sint realiter eadem; nec sufficit, quod habeant unam substantiam; siquidem divinitas & humanitas in Christo habent unam substantiam, nempe divinam seu Personalitatem Verbi divini, & tamen non sunt realiter idem, sicuti fides docet. Cur autem in divinis Personis ad distinctionem realem sufficiat pluralitas substantiarum, licet habeant unam essentiam & existentiam; ad unitatem realem verò in nullo casu sufficiat unitas substantia, si simul non adsit unitas essentia & existentia, ratio est: Quia unitas est perfectio simpliciter simplex, non sic distinctio, & consequenter plus requiritur ad unitatem, quàm ad distinctionem; *si verò dicatur*, quod in Christo DEUS & homo sint realiter eadem Persona, & tamen DEUS & homo non habeant in Christo unam essentiam & existentiam, *respondetur*, quod in Christo DEUS & homo sumantur pro supposito Verbi divini, quod personat naturam divinam simul & humanam, & hoc suppositum, seu Persona est præcisè una unitate Personali; non vero sumitur in Christo DEUS & homo pro ipsa natura divina & humana, quia hæc in Christo non sunt una, sed realiter distinctæ naturæ; hinc etiam Christus dicitur *unus, unitate tantum Personali, non unitate natura, vel essentia*, de qua maxime hic est quæstio. aut potest dici, quod sicut in divinis tres Personalitates faciunt tres præcisè Personas divinas personaliter realiter distinctas, non verò essentialiter & quoad naturam distinctas, sic etiam in Christo una Personalitas Verbi divini faciat præcisè unam realiter personaliter Personam Christi, non verò unam realiter & essentialiter naturam in Christo.

Infertur II. Quod, sicuti signum sufficiens & adæquatum realis distinctionis est separatio duorum vel actualis, vel potentialis, vel proportionalis, ita signum sufficiens & adæquatum realis identitatis sit *inseparabilitas actualis, potentialis, & proportionalis, attamen copulativè accepta*, ita, quod una inseparabilitas non sufficiat sine alia; quia non sequitur: *Hoc non potest esse sine illo: ergo est realiter idem cum illo*; quia multa sunt ab invicem inseparabilia, & tamen sunt realiter distincta, uti sunt Personæ divinæ, compositum physicum & unio suarum partium &c. ubi e contra signa illa separationis, nimirum actualis, vel potentialis, vel proportionalis, quoad distinctionem realem inferendam, disjunctivè & seorsim sumpta sufficiunt.

— 33 (0) 33 —

QUÆSTIO IX.

De Identitate & Distinctione
formali.

54 **N**ota I. Per distinctionem formalem à Scoto & Scotistis assertam veluti *mediam* inter simpliciter realem, & simpliciter rationis, non intelligi diversitatem inter ea repertam, quæ habent dissimiles essentias & naturas, quò sensu homo & alius *formaliter* ab invicem differre dicuntur, id est, essentialiter & specificè, quia dissimiles habent essentias & quidditates, non, inquam, sic intelligenda venit, quia in hoc casu potius est *distinctio formarum*, id est, naturarum & essentialium integrarum, quàm distinctio formalis plurium graduum ejusdem essentiae totalis, qui & *formalitates* appellari solent, quâ de causa distinctio inter eas *formalis* appellari consuevit. Nec per distinctionem formalem *mediam* inter realem, & rationis Scotus intellexit *distinctionem virtuales vel rationis ratiocinata*; siquidem distinctio Scotistica, seu formalis ex natura rei ante opus intellectus est actualis, seu actualiter intercedit inter duas formalitates actualiter ex natura rei ante operationem intellectus, & non tantum virtualiter vel fundamentaliter distinctas. Et talis est unanimes & perpetuus omnium Scotistarum tam veterum, quàm recentiorum sensus & consensus, apud Matrium Disput. 6. Metaphysicæ, quæst. 11. num. 206.

55 **N**ota II. Identitatem & distinctionem formalem propriè explicari ita, quòd illa dicantur eadem formaliter, quæ habent eandem rationem conceptibilem ex natura rei, & illa econtra dicantur formaliter distincta, quæ habent aliam & aliam rationem conceptibilem ex natura rei; cujus ratio est, quia omnis identitatis fundamentum est unitas, & distinctionis est pluralitas, ideo consequens est, ut quæcunque unam & eandem habent rationem conceptibilem, sint formaliter eadem; quæ verò aliam & aliam, sint formaliter distincta: unde distinctio formalis per hoc præcisè distinguitur à distinctione reali propriè dicta, quia extrema distinctionis realis sunt *res*, quæ nimirum habent propriam essentiam & existentiam, vel substantiam; extrema verò distinctionis formalis sunt *realitates*, seu *formalitates*, id est, varii gradus essentiae ejusdem rei, qui nec propriam essentiam, aut existentiam, aut substantiam habent, sed omnes & singuli existunt existentia illius integræ essentiae, cujus sunt gradus essendi. Sic in homine ultra ejus partes phycas, nimi-

rum corpus & animam ac tertiam entitatem, reperiuntur etiam realitates metaphysicæ, quæ sunt varii gradus essentiae ejusdem, ut v.g. animalitas, rationalitas, hæcceitas &c. item proprietates metaphysicæ, uti sunt risibilitas, admirativitas &c. quæ realitates & formalitates non plurificantur per solam distinctionem rationis seu præcisiones formales, id est, per solam pluralitatem & distinctionem conceptuum formalium mentis, ut volunt Nominales; quia intellectus per suam actionem non producit has rationes in homine, sed intellectus reperit eas jam factas, alias homo non esset animal, nec risibilis à parte rei, sed tantum per opus intellectus; neque hujusmodi rationes plurificantur aut distinguuntur in homine per distinctionem virtuales, seu per solas præcisiones objectivas, id est, per conceptus objectivos inadæquatos, quibus intellectus mentaliter partiiri potest rem à parte rei penitus indistinctam, ut volunt Thomistæ, quasi illi gradus dicant plures rationes inadæquatas tantum apud intellectum, hominem imperfectè & inadæquatè concipientem, qui si actu adæquato conciperetur, unica tantum ratio conceptibilis in ipso apprehenderetur ei adæquatè correspondens; hoc enim falsum est, quia nec homo, nec Angelus, nec alia quælibet creatura est simplex aliqua entitas à parte rei; nedum enim physicè ex variis partibus essentialibus aut accidentibus, sed etiam metaphysicè ex variis gradibus essendi & proprietatibus est composita, & ideo quantumcunque adæquatè concipiatur, concipi nequit, nisi sub variis & distinctis rationibus, quæ licet sint adæquata in ordine suo, quatenus singulae proprias præferunt realitates, in ordine tamen ad integram & totam essentiam, quam constituunt, sunt inadæquata. Hinc

56 **N**ota III. Quòd *formalitas* à Scotistis ita definiri soleat, nimirum, quòd sit *ratio objectiva conceptibilis in re aliqua conceptu perfectò & adæquatò, distinctò à conceptu, quò concipitur alia formalitas ejusdem rei.* ex quo deducitur de ratione formalitatis esse, quòd sit immersa per identitatem realem in re propriè dicta, sitque ejus *aliquiditas*, quatenus est quidam gradus, proprietas vel modus intrinsecus ejus; unde licet humanitas & equinitas sint rationes objectivæ conceptibiles sine se invicem conceptu perfectò & adæquato, non tamen formalitates aut realitates, si ad invicem comparentur, appellari debent, quia non sunt aliquiditates unius rei, sed potius duæ essentiae. Si tamen humanitas comparetur in ordine ad suam hæcceitatem, risibilitatem, existentiam &c. potest dici *formalitas*, seu potius plures formalitates, quia cum hæc-

ceitate, risibilitate, & existentia est per identitatem realem immersa in una re proprie dicta, nimirum homine, & ideo etiam à sua hæceitate, risibilitate & existentia formaliter distinguitur, & in hoc sensu etiam inter rem, & formalitatem ipsi identificatam datur distinctio formalis v. g. inter Petrum & ejus risibilitatem, quia tunc Petrus habet se per modum formalitatis; nam est conceptibilis sine risibilitate, cui tamen est per realem identitatem conjunctus, & Petrus sine risibilitate conceptus non importat totam rem seu se cum omnibus sibi realiter identificatis, cum præscindat à risibilitate sibi realiter identificata. Dictum est autem: *Conceptu perfectò & adequatò*; quia ratio objectiva inadæquatè conceptibilis non potest propriè dici formalitas, ut ratio entis, ut est communis DEO & creaturis, & cujuscunque gradus transcendentis; istæ enim rationes non sunt conceptibiles in re conceptu perfectò & adequatò, sed tantum inadæquatò, neque observantur, nisi intellectui rem inadæquatè & confusè concipienti. Modus tamen intrinsecus alicujus essentiæ potest dici formalitas propriè dicta; quia licet non sit conceptibilis, quin simul in obliquo concipiatur essentia, cujus est modus; potest tamen concipi adæquatè in seipsa, quin in recto concipiatur essentia, cujus est modus. Talis autem ratio objectiva conceptibilis conceptu perfectò & adequatò dicitur *realitas*, quod est diminutivum *rei*, ut ostendatur, non importare totam rem, sed tantum aliquid rei; ita etiam dicitur *formalitas*, quod est diminutivum *formæ*, non prout accipitur pro forma partis, sed pro forma totius, seu essentia rei; ut indicetur, non dicere totam formam seu totam rei essentiam, sed tantum aliquiditatem formæ, seu essentiæ, seu aliquem gradum ejus metaphysicum, proprietatem, vel modum intrinsecum. Quare etiam distinctio intercedens inter formalitates dicitur *formalis ac realis secundum quid*, quia est inter formalitates & realitates; dicitur etiam *Scotistica*, quia à Doctore nostro subtili Joanne Duns Scoto primò fuit publicè in scholis defensa; vocatur etiam *media*, quia mediat inter distinctionem simpliciter seu strictè realem, & distinctionem rationis. his notatis quæritur, an admitenda sit distinctio formalis ex natura rei inter gradus metaphysicos, v. g. inter animalitatem, & rationalitatem &c.

57 ASSERTIO. Distinctio ex natura rei formalis media inter realem & rationis à parte rei citrà omnem intellectus operationem admittenda est inter gradus metaphysicos, inter naturam specificam, & hæceitatem, inter subjectum & passiones &c. ita Scotus 1. d. 8. q. 4. n. 17. & d. 2. q. 2.

Tract. V.

n. 41. Consentunt omnes Scotistæ, contra omnes alias scholas, quæ licet hucusque fremuerint contra distinctionem hanc Scotisticam, tamen adversus illam meditata sunt inania.

Probatur I. Quando plura in aliqua re realiter identificantur, & tamen *diversis definitionibus adequatis* explicantur & definiuntur, debent esse distincta ex natura rei, seu à parte rei, & ante omnem intellectus operationem; definitio enim debet explicare esse formale & quidditativum, quod habet definitum à parte rei, antecedenter ad quodcunque opus intellectus; atqui in eadem re, v. g. in eodem homine sunt plura realiter invicem identificata, quæ tamen diversis adhuc definitionibus & adequatis explicantur, & definiuntur, ut docet Aristoteles 3. Metaph. 10. de genere, & differentia, animalitate & rationalitate &c. Animalitas enim definitur, quod sit principium sentiendi; rationalitas verò, quod sit principium ratiocinandi: ergo datur inter ipsa aliqua distinctio major distinctione rationis, & virtuali, & minor reali, scilicet *media*, seu *formalis Scotistica*.

Confirmatur: Separabilitas indicat proportionatam distinctionem in separabilibus extremis: ergo sicuti separabilitas secundum rem arguit inter extrema, sic separabilia, distinctionem realem, ita separabilitas secundum conceptibilitatem actu ex natura rei exigita, arguit actualem distinctionem ex natura rei, majorem distinctione rationis, & minorem reali inter rationes sic conceptibiles. Dictum est notanter: *Definitionibus adequatis*; definitiones enim, quæ traduntur per conceptus inadæquatos, non exprimunt omnino rem, ut se habet à parte rei formaliter, & actualiter, sed tantum fundamentaliter & virtualiter, & ideo pluralitas talium definitionum non arguit inter illa plura distinctionem formalem & actualem, sed tantum virtualem & fundamentalem. Non tamen requiruntur definitiones *proprie dictæ*, quæ dantur *per genus & differentiam*, quia similes non conveniunt formalitatibus (alias quælibet formalitas constaret ex duabus formalitatibus generis & differentia, & sic in infinitum) sed essentiis rerum integris & rebus duntaxat propriam essentiam & existentiam habentibus. Sufficiunt igitur, & requiruntur *definitiones diversæ, adequate, & datæ per quidditatem seu conceptum quidditativum*, & non in ordine ad solas operationes diversas; quia intellectus v. g. secundum eandem formalitatem à parte rei est principium simplicis apprehensionis, judicii & discursus, & tamen ut consideratur in ordine ad simplicem apprehensionem, aliter

L

defini-

definitur, quàm quando consideratur in ordine ad iudicium, vel discursum.

Respondent Nominales, eandem rem, omnino simplicissimam posse habere diversas definitiones, secundum quod respicit diversas operationes, vel connotata extrinseca: ergo ex diversis definitionibus non rectè infertur distinctio aliqua ex natura rei formalis.

Contra est, quia ut modò dictum, hic non est sermo de quibuscunque definitionibus & descriptionibus utcunque datis in ordine solum ad diversas operationes & connotata extrinseca, sed de definitionibus quidditativis, quibus res secundum se considerata definiuntur, ex quibus necessariò colligitur & infertur distinctio formalis.

Probatum II. De quibus à parte rei, ante intellectum & actualiter verificantur contradictoria, à parte rei, ante intellectum & actualiter debent esse distincta; prædicata enim contradictoria eidem omnino à parte rei nullam in se habenti distinctionem competere nequeunt; sed de quibusdam realiter identificatis in homine v.g. verificantur à parte rei, ante intellectum & actualiter prædicata contradictoria: ergo etiam à parte rei, ante intellectum, & actualiter distinguuntur, non realiter, cum sic sint identificata: ergo distinctione minori, scilicet ex natura rei formali. minor patet de animalitate & rationalitate in homine; animalitas enim hominis à parte rei, ante intellectum & actualiter convenit cum animalitate bruti, rationalitas verò non convenit: ergo. deinde animal fundat in homine realem similitudinem cum equo, rationale fundat realem dissimilitudinem cum eodem equo; atqui idem respectu ejusdem non potest fundare realem similitudinem & dissimilitudinem: ergo.

Respondent I. Recentiores: Posse plura per eandem simplicem entitatem, dummodo inadæquatè conceptam, convenire & disconvenire, sicuti DEUS & creatura conveniunt & disconveniunt secundum eandem simplicem DEI entitatem; sic hæceitas Petri est similis hæceitati Pauli, quia ambæ faciunt suum individuum ultimò differre, & etiam est dissimilis, quia hæc non est illa; sunt enim primò diversa: ergo.

Contra: Illa convenientia & disconvenientia inter hominem & equum ratione animalitatis & rationalitatis est prorsus à parte rei, nullo cogitante intellectu, quia à parte rei verum est dicere: *Homo est animal, sicuti equus, & equus non est rationalis, sicuti homo*: ergo ante intellectum debet esse à parte rei actualis distinctio in homine inter animal & rationale, & in equo inter animal & irrationale. Exempla allata

non sunt ad rem, quia DEUS à parte rei non est ens, sicuti creatura, siquidem finiti ad infinitum nulla comparatio, nulla proportio, nulla similitudo; alias enim ratio entis in DEO potuisset absolutè esse in creatura, & consequenter potuisset esse posterius DEO, item potuisset esse contingens, dependens, productum ex nihilo, & econtra ratio entis in creatura potuisset esse in DEO, imò prius prædicatò ultimò constitutivò DEI, necessariò existere ab æterno, esse independens, increatum, & esse prædicatum quidditativum & constitutivum DEI, quæ omnia sunt implicatoria; adeoque DEUS à parte rei non est ens sicut creatura, sed tantum per intellectum rationem entis in DEO inadæquatè concipientem. Nec hæceitas Petri verè & à parte rei convenit cum hæceitate Pauli, quia ambæ faciunt suum individuum ultimò differre; si enim Petreitas & Pauleitas à parte rei in aliqua formalitate convenirent, sequeretur manifestè dari processum in infinitum in formalitatibus, quia de formalitate Petreitis, per quam differret à Pauleitate, iterum posset dici, quòd conveniret cum differentia Pauleitis à Petreitate, in hoc, quia quælibet faceret suum individuum ultimò differre; imò sequeretur, non dari ultimas rerum differentias, quia quælibet ultima differentia conveniret cum alia ultima differentia, quòd quælibet sit ultima differentia; atqui hæc sunt contra omnem Philosophiam & rationem: ergo.

Respondent II. Thomista: Ad salvanda contradictoria supradicta sufficere distinctionem virtuales, convenientiam quoque & disconvenientiam, seu similitudinem & dissimilitudinem fundari posse in una entitate simplici, dummodò fundamentaliter & virtualiter multiplici; quia prædicata contradictoria enuntiantur de illa re, non quatenus una, sed virtualiter multiplici.

Contra: Tum quia contradictio semper infert distinctionem ejusdem gradus cum ipsa; contradictio nimirum per intellectum infert distinctionem per intellectum tantum; contradictio à parte rei, & actualis infert distinctionem à parte rei, & actualem; cum ergo inter animalitatem & rationalitatem sit contradictio à parte rei, & actualis, talis quoque inter eas debet esse distinctio, & non virtualis; hæc enim distinctio virtualis non ponit actu aliquid diversum in extremis ante operationem intellectus; stante enim distinctione virtuali adhuc est omnimoda identitas actualis ex parte subjecti, & prædicati. Tum quia illa similitudo & dissimilitudo sunt relationes reales à parte rei & actuales: ergo pariter earum fundamenta & rationes fundandi dari debent à parte rei, & actu

ex natura rei formaliter distingui, sicuti relationes, quas fundant.

Instas: Inter definitionem & definitum objective spectata non est distinctio actualis, & tamen de illis verificantur contradictoria, nimirum, quod definitio possit prædicari de definito, non econtra; item quod definitio sit clarior definito, non econtra, similiter, quod definitio possit esse medium in demonstratione, non econtra: Pariter intellectus creatus non est alius & alius actu, quatenus practicus & speculativus, quatenus apprehensivus & discursivus, & tamen in quantum practicus non est speculativus, in quantum apprehensivus non est discursivus: ergo.

Contra, neg. conseq. disparitas est, quia contradictiones illæ de definito & definitione solum verificantur apud & per intellectum eandem rem semel confuse concipientem, nimirum sub ratione definiti, & semel clarè concipientem sub ratione definitionis; implicat enim, ut intellectus hominem à parte rei concipiat, quin hoc ipso concipiat animal rationale, si non clarè, certò confuse. Nec illud de intellectu practico & speculativo urget, quia non verificatur contradictio de facultate intellectiva nudè & secundum suam essentiam sumpta, sed considerata sub illa reduplicatione practici & speculativi, & sic geminantur extrema, quantum sufficit ad tollendam contradictionem. Idem est de intellectu apprehensivo & discursivo.

61 *Respondent alii:* Hominem secundum se non esse similem aut dissimilem equo, sed ratione operationum, quas habet, quibus immediate similitudo, aut dissimilitudo convenit, & sic solum sequitur, operationes esse similes aut dissimiles.

Contra: Nunquid homo secundum se immediate præscindendo ab actuali operatione est similis equo in hoc, quod habeat potentiam sentiendi, & dissimilis in hoc, quod habeat potentiam ratiocinandi? ergo non tantum in ipsis operationibus est similitudo & dissimilitudo, sed etiam in ipsis principiis operativis.

Dices: Similitudo & dissimilitudo fundantur tantum in qualitatibus: ergo in principiis operativis nequit esse similitudo & dissimilitudo.

Contra: Antecedens tantum verum est de similitudine & dissimilitudine accidentali, non de substantiali, & essentiali, quæ fundatur in uniformitate, vel diffinitate naturæ, vel prædicati alicujus essentialis & substantialis, qualis est inter hominem & equum ratione animalitatis & rationalitatis.

Confirmatur I. Sicut dici potest à parte rei, & ante intellectum: *Petrus est homo, Paulus est homo*, ita etiam dici po-

test: *Petrus est animal, Leo est animal*: ergo sicut Petrus habet similitudinem realem & essentialem cum Paulo quoad humanitatem, seu in gradu specifico, ita etiam habebit similitudinem realem cum Leone quoad animalitatem, seu in gradu generico; alias si Petrus & Leo à parte rei per animal differrent essentialiter, tunc Petrus non magis differret ab arbore, quam à Leone; quia ab arbore differret per animal & rationale, & per hæc duo etiam differret à Leone, quod est contra omnes.

Confirmatur II. Petrus à parte rei, 62 ante intellectum, & actualiter est realiter distinctus à Paulo, non tamen est essentialiter distinctus à Paulo, alias Petrus esset à Paulo æquè distinctus sicut à bruto; quod sanè ratione dici non potest; ergo in Petro à parte rei, ante intellectum, & actualiter est aliquid, per quod realiter distinguitur à Paulo, & per quod non distinguitur essentialiter à Paulo: Atqui per aliquid omnino à parte rei, ante intellectum & actualiter idem, non potest aliquid realiter ab altero distingui, & essentialiter non distingui; quia alias, omne, quod realiter ab altero distingueretur, essentialiter ab illo non distingueretur, quod est aperte falsum: ergo in Petro à parte rei, ante intellectum & actualiter debent esse duo distincta, per quorum unum Petrus realiter distinguatur à Paulo, & per alterum non distinguatur essentialiter à Paulo, nimirum natura humana & Petreitas; & consequenter natura humana Petri & ipsius Petreitas, seu hæcceitas à parte rei, ante intellectum & actualiter ab invicem distinguuntur, non realiter, quia invicem identificantur realiter: ergo formaliter ex natura rei, seu distinctione formali media Scotistica.

Probatur III. Nulla creatura in sua essentia habet tantam simplicitatem, quantum habet essentia divina: ergo quælibet creatura, etiam Angelus, quoad suam essentiam debet esse composita metaphysicè ex genere & differentia; atqui hæc compositio metaphysica datur à parte rei, ante intellectum, & actualiter in essentia creaturæ: ergo etiam inter partes metaphysicas componentes essentiam creaturæ, nimirum gradus metaphysicos datur à parte rei ante intellectum, & actualiter distinctio ex natura rei formalis. Consequentia patet, quia qualis est compositio, talis etiam est componentium distinctio; compositio enim nihil aliud est, quam distinctorum & componibilium unio per modum actus & potentia. Probatur assumptum. Si compositio metaphysica inter prædicata essentialia creaturæ non daretur à parte rei, ante operationem intellectus & actualiter, sed tantum virtualiter, aut per operationem intellectus, sequeretur, quod

quodd etiam in DEO daretur compositio metaphysica, quia etiam intellectus unum prædicatum quidditativum potest concipere, ut magis commune & determinabile, & alterum ut minus commune, & determinans, & sic in DEO facere compositionem metaphysicam, quod esset absurdum; quia essentia divina tali modo non haberet majorem simplicitatem à parte rei, quam essentia creaturæ.

⁶³ *Probatur IV.* Inter quæ est ordo ex natura rei, inter ea est distinctio ex natura rei; sed inter gradus metaphysicos superiorem & inferiorem est ordo ex natura rei: ergo etiam consimilis distinctio. Major probatur ex Scoto, quodl. 1. art. 2. quia ordo requirit distinctionem inter extrema; nihil enim ad seipsum ordinatur, & qualis est ordo, talis est distinctio; si est ordo rationis, talis quoque erit distinctio; si est ordo à parte rei, consimilis quoque erit distinctio. Probatur minor, quia gradus superior & inferior essentialiter subordinantur in ratione determinabilis & determinativi, & inter illos est prioritas nedum secundum ordinem, sed etiam secundum subsistendi consequentiam; nam ab inferiore ad superius consequentia tenet affirmativè, nimirum *si homo est, animal est*; non verò e contra.

Confirmatur: DEUS causam determinat ad individuum, non verò ad speciem; & hoc à parte rei, actualiter & ante opus intellectus: ergo species & individuum etiam à parte rei, actualiter & ante operationem intellectus ab invicem distinguuntur.

Probatur V. De homine v. g. demonstratur à priori, verè & à parte rei, per nullam fictionem intellectus, quod sit risibilis, tanquam ejus passio per rationale, tanquam ejus essentiam, estque hæc vera scientia realis, cum sit cognitio rei per veram causam: ergo etiam rationale verè & à parte rei erit prius & vera causa risibilis seu risibilitatis, & consequenter etiam erit verè & à parte rei distinctum à risibilitate, non strictè realiter, cum realiter in homine identificentur: ergo formaliter ex natura rei; cum rationale non sit causa physica risibilitatis, sed metaphysica.

Probatur VI. In divinis necessario admittenda est distinctio Scotistica inter attributa divina, relationes originis & essentiam, uti demonstravimus in nostra Theologia in I. Libro sentent. Disp. 3. quæst. 3. ergo multò magis est admittenda in creatis.

Probatur VII. Autoritate Aristotelis, qui 4. Metaph. text. 3. ait: *Quod ens & unum sint una natura, distincta verò ratione quidditativâ*; & per consequens sunt eadem realiter, distincta verò formaliter. Et 3. Metaph. 10. ait: *Genus*

esse extrà rationem differentiarum, ita ut formaliter se invicem excludant secundum proprias rationes formales; ex quo sequitur, Genus & Differentiam hæc distinctione mediâ distingui; si enim à parte rei essent prorsus idem, planè se invicem non excluderent secundum proprias rationes formales. Similia plura habet Aristoteles apud Mestrium Disp. 6. Metaph. quæst. 11.

Objicitur I. Ex ipsomet Scoto, qui ⁶⁴ in 1. dist. 2. quæst. 3. ait, *se sine assertionem loqui*. Item quæst. 7. §. *Sed hic restat*, distinctionem formalem, quam astringit inter essentiam & relationes originis, vocat *virtualem*, & ait, *melius esse uti istâ negativâ, quod inter essentiam & relationes sit non identitas formalis ex natura rei*; ex quo colligitur, talem distinctionem formalem secundum Scotum non esse positivam, sed negativam, & proinde non esse actualem, sed virtualem.

Respondetur, Scotum in primo loco loqui ita ex sua modestia & humilitate, quia non volebat suam distinctionem formalem cum pertinacia & arrogantia in scholas invehere. In secundo loco Scotus suam distinctionem vocat *virtualem*, quatenus in eo sensu etiam *virtualis* dici posset, in quantum non est inter rem & rem, sed est ejusdem rei habentis virtualiter velementer quasi duas res, seu æquivalentis duabus quasi vel pluribus rebus. Et quod suam distinctionem non velit vocare propriè virtualem, clarè patet ex ipsius verbis in 1. dist. 2. q. 7. ubi ait: *Breviter igitur omittendo illa verba de distinctione rationis, & distinctione virtuali &c. Dico, quod in essentia divina ante actum intellectus est entitas A, & est entitas B, & hæc non est formaliter illa*. Quod autem deinde suam distinctionem voluerit explicare per non identitatem, potius fecit ideo, ut se accommodaret communi modo loquendi, qui tunc in usu erat. Quando etiam subinde suam distinctionem vocavit distinctionem rationis, sumpsit *rationem* pro eo, quod importat *quidditatem rei*, quò sensu dici solet: *Hæc est ratio formalis rei*.

Objicitur II. Formalitates sunt res; atqui inter res intercedit distinctio strictè realis & non formalis: ergo non datur distinctio formalis Scotistica. probatur major. formalitates sunt aliquid & ens; sed quod est aliquid & ens, est res: ergo formalitates sunt res.

Respondetur, neg. maj. ad ejus probationem dist. maj. formalitates sunt aliquid, & ens, si sumatur aliquid & ens strictè, prout dicit rem, seu quod potest habere propriam essentiam & existentiam, vel substantiam neg. maj. Si aliquid & ens sumatur

matur latè, prout dicit aliquid positivum, & opponitur nihilo, seu non enti conc. maj. & similiter distincta minori neg. conf. formalitates enim sunt aliquid rei, seu entis habentis propriam existentiam, suntque aliquid positivum, quia non sunt negationes nec non ens; non tamen etiam sunt res, quia non habent propriam essentiam & existentiam, vel substantiam, qualis requiritur ad rem juxta dicta quæst. præced. in notando secundo;

65 *Dices:* Animalitas habet propriam essentiam, per hanc enim essentialiter distinguitur à rationalitate; & consequenter habet etiam propriam existentiam: ergo animalitas est res.

Respondetur, dist. antec. animalitas habet propriam essentiam, sumendo essentiam præcisè pro quidditate rei, conced. antec. sumendo essentiam pro tota serie rationum metaphysicarum, quæ requiruntur ad descendendum à summa ratione entis usque ad rationem infimam alicujus speciei, quæ possit immediatè individuari neg. antec. cum consequentia; siquidem nulla formalitas habet talem propriam essentiam, & correspondentem ei existentiam, per quam nimirum talis propria essentia fieret existens, ut de se clarum est, & consequenter nulla formalitas est res.

Instas: Inter ens reale & rationis non datur aliud ens medium: ergo etiam inter distinctionem realem & rationis non datur alia distinctio media; quia totuplex est distinctio, quotuplex est ens, cum distinctio sit passio entis.

Respondetur, dist. antec. Inter ens reale & rationis non datur aliud ens medium, si ens reale sumatur latè pro eo, quod non est nihil, nec ens rationis conced. antec. si ens reale sumatur strictè pro re, seu pro eo, quod habet propriam essentiam & existentiam, vel substantiam neg. antec. cum consequ. Nam ens reale tripliciter sumi potest; *primò* prout opponitur nihilo seu non enti; *secundò* prout opponitur enti rationis. & *tertiò* prout opponitur realitati, seu formalitati. Si ens reale sumatur, prout opponitur nihilo & enti rationis, formalitas est ens reale; sed tale ens reale non est res, quia tale ens reale præcisè tantum dicit aliquid positivum à parte rei ante intellectum. Si verò ens reale sumatur, prout opponitur realitati, formalitas non est ens reale, sed medium inter ens reale & rationis, scilicet realitas, & sic etiam distinctio realitatum, seu formalitatum est media inter distinctionem realem & rationis.

Urget: Ens reale & non ens sunt contradictoria, inter quæ non datur medium: ergo formalitas vel debet esse ens reale, vel non ens; hoc secundum dici nequit: ergo debet admitti primum.

Tract. V.

Respondetur, dist. antec. ens reale strictè tale, prout dicit idem quod res, seu quod habet propriam essentiam, & existentiam, vel substantiam, & non ens sunt contradictoria neg. ant. quia non ens plus negat, quam solum ens reale, quod est res. Ens reale non strictè tale, prout nimirum sumitur pro aliquo positivo præcisè, & non ens sunt contradictoria conced. antec. & neg. consequ. & hinc formalitas est medium quid inter ens strictè reale & non ens, nimirum realitas; inter ens verò non strictè reale & non ens non est quid medium; quia formalitas est ens non strictè reale, cum sit quid positivum à parte rei; hinc etiam distinctio formalis, seu formalitatum est quid medium inter distinctionem strictè realem & rationis; non autem est quid medium, si distinctio sumatur pro non strictè reali, seu pro ea, quæ intercedit à parte rei inter aliqua positiva, præscindendo an sint res, vel realitates; quia tali modo distinctio formalis est minus strictè realis, hoc est, à parte rei intercedens inter positivas formalitates.

Obijciunt III. Virtus solis calefactiva non distinguitur formaliter à virtute solis liquefactiva, & indurativa, sed tantum virtualiter: ergo etiam animalitas non distinguitur formaliter à rationalitate, sed tantum virtualiter. 66

Respondetur, neg. consequ. disparitas est, quia ad inducendam distinctionem formalem in causa non sufficit sola effectuum diversitas, sicut etiam juxta Adversarios hæc sola effectuum diversitas non sufficit ad inducendam distinctionem virtualem, aliàs v. g. intellectus tot includeret formalitates vel virtualitates, quos effectus specie distinctos posset producere; hinc eadem prorsus virtus est, quæ calefacit, liquefacit, & indurat, cum per eundem calorem cera calefiat & liquefiat, & lutum induretur, adeoque de virtutibus solis calefactiva, liquefactiva & indurativa secundum se sumptis non verificantur contradictoria, sed tantum prout connotant diversos effectus. Ac de animalitate & rationalitate secundum se sumptis verificantur contradictoria sine respectu ad operationes; quia homo non tantum convenit cum bruto quoad operationes, sed etiam quoad animalitatem secundum se convenit cum bruto, & per rationalitatem secundum se differt à bruto, aliàs tantum accidentaliter, & non essentialiter conveniret, & differret à bruto.

Dices: Si animalitati & rationalitati conveniunt contradictoria hæc: *Convenire essentialiter & non convenire essentialiter, seu differre essentialiter*, tunc distinguerentur strictè realiter: ergo non formaliter. prob. antec. Quibus conveniunt contradictoria: *Produci, & non*

M

produci,

produci, distinguuntur in creatis realiter strictè: ergo etiam, quibus conveniunt contradictoria: *Convenire essentialiter, & non convenire essentialiter*, distinguuntur strictè realiter.

Respondetur, neg. antec. ad cuius probationem neg. conseq. disparitas est, quia *produci* & *non produci* conveniunt tantum rebus; hæ enim habent propriam existentiam, quæ est terminus productionis; at essentialiter convenire & non convenire non supponit in talibus propriam existentiam, adeoque possunt etiam convenire realitatibus, non strictè realiter, sed formaliter distinctis.

67 *Obijcitur* IV. Non esse idem realiter est non esse idem ante opus intellectus; at formalitates ante opus intellectus non sunt idem: ergo formalitates non sunt eadem realiter, & consequenter sunt realiter distinctæ.

Respondetur, neg. maj. Quia *non esse idem realiter* haud dicit non esse idem quomodocunque ante opus intellectus, sed ita non esse idem, ut sint vel actu separata, vel separabilia, vel proportionem respondeant his, quæ sunt sic separabilia, sicuti quæst. præced. dictum est; quando autem aliqua *non sunt idem ante opus intellectus*, & talis non identitas non deducitur ex actuali, vel potentiali, vel proportionali separatione, sed ex sola separatione secundum conceptibilitatem ex natura rei exigitam, ita ut una ratio objectiva perfectè & adæquatè possit concipi sine alia, tunc talis non identitas non est realis, sed formalis.

Dices: Omnis entitas realis ex natura rei est extra suas causas: ergo habebit actualitatem & propriam existentiam, & consequenter distinguetur ab alia entitate ut *res à re*, adeoque realiter.

Respondetur, dist. antec. omnis entitas realis ex natura rei est extra suas causas seipsa directè, puta, in recto per propriam existentiam formaliter neg. antec. indirectè, in obliquo per existentiam alterius seu totius, cui realiter identificatur, conced. anted. & neg. conseq. Quia hoc solum sensu formalitates dicuntur esse extra causas, & actionem causarum terminare, non immediatè & directè, sed mediatè & concomitanter.

Urgetur: Definitio explicat essentiam rei: ergo si animalitas & rationalitas v.g. in homine, habent diversas definitiones, habebunt etiam diversas essentias & consequenter existentias; quamlibet enim essentiam sequitur propria existentia, & sic animalitas & rationalitas erunt realiter distinctæ.

Respondetur, dist. antec. definitio explicat essentiam rei, eò modò, quò est definitio, nimirum si est definitio propriè

dicta data per genus & differentiam, explicat etiam essentiam strictè dictam (*qualem habent res*) quæ propriam quoque habet existentiam; si verò est definitio late sumpta pro conceptu quidditativo, explicante propriam alicujus conceptibilitatem, qualiscunque sit, explicat etiam essentiam late sumptam pro quidditate seu conceptu quidditativo proprio, conced. antec. definitio quælibet, etiam formalitatum, explicat essentiam strictè dictam, quæ habet propriam existentiam neg. antec. cum consequentia. Quia definitiones formalitatum non explicant essentiam rei strictè dictam, quæ scilicet constat genere & differentiâ, & fuit à nobis quæst. præced. in notando secundo descripta, & ideo etiam formalitates non sunt realiter distinctæ; siquidem definitio propriè dicta, ut constat genere & differentiâ, non convenit formalitatibus metaphysicis, sed rebus duntaxat propriam essentiam & existentiam habentibus, quæ nimirum essentia constat ex diversis gradibus metaphysicis; unde quæ habent diversas definitiones in hoc sensu, verè realiter distinguuntur distinctione strictè realitaturarum; formalitates autem in hoc sensu non habent definitionem, quia non constant ex genere & differentiâ, alias procederetur in infinitum, sed habent definitionem late sumptam pro conceptu quidditativo seu propria ratione & quidditate perfectè & adæquatè conceptibili.

Obijcitur V. Distinctio formalis Scotistica esset major distinctione reali: ergo non datur. prob. antec. illa distinctio est major, quæ fit per intimiora rei, quàm illa, quæ fit per minùs intima; sed distinctio formalis fit per magis intima, quàm realis: ergo. Major patet, quia distinctio per differentias essentielles major est distinctione per differentias accidentales & magis extrinsecas. Probatur minor, quia distinctio formalis est inter prædicata essentialia, quæ sunt magis intima rebus.

Respondetur, neg. antec. ad cuius probationem negatur major, quia causa, cur una distinctio sit major aliâ, non ex eo attendi debet, quòd sit per magis, vel minùs intima, alias distinctio specifica major esset genericâ, quia specifica fit per differentias essentielles magis proprias & intimas, generica verò per communiores & remotiores; absolutè ergo illa est minor distinctio alterâ, quæ est composibilis cum identitate oppositâ illi alteri distinctioni; sic distinctio specifica est minor distinctione genericâ, & distinctio generica est major distinctione specificâ, quia distinctio specifica est composibilis cum identitate generica; econtra distinctio generica non est composibilis cum identitate specifica,

cificā. cū ergo distinctio formalis sit compossibilis cum identitate reali oppositā distinctioni reali, hinc non erit major reali, sed e contra distinctio realis erit major formali.

68 *Objicitur* VI, Eādem distinctione animalitas & rationalitas Petri distinguuntur inter se, quā distinctione distinguuntur à Petro; sed ex sententia Scotistarum sequitur, animalitatem & rationalitatem Petri distingui strictè realiter à Petro: ergo ex sententia Scotistarum sequitur, animalitatem & rationalitatem Petri distingui strictè realiter inter se. Major à Scotistis admittitur, si paucos excipias, qui viderint, quomodo explicent universale Scotisticum & hæc principia: *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se: &: Quæ non sunt eadem uni tertio, non sunt eadem inter se.* minor probatur. juxta Scotistas Petrus est res, & animalitas & rationalitas Petri non sunt res; atqui res, & non res distinguuntur distinctione strictè reali, scilicet mixtā: ergo animalitas & rationalitas Petri distinguuntur strictè realiter à Petro.

Respondetur, conced. maj. quia animalitas & rationalitas Petri distinguuntur formaliter ex natura rei à physica tertia entitate Petri juxta Scotistas, sic etiam animalitas & rationalitas Petri inter se distinguuntur formaliter ex natura rei. Sed neg. min. ad ejus probat. dist. maj. juxta Scotistas Petrus est res, & animalitas & rationalitas Petri non sunt res à Petro realiter indistincta neg. maj. non sunt res realiter distincta à Petro conced. maj. & similiter distincta minori neg. conseq. cū enim juxta Scotistas animalitas & rationalitas Petri realiter identificentur cum tertiā entitate physica Petri, sic realiter sunt una res cum Petro, adeoque non possunt realiter distingui à Petro physice sumpto, & multò minùs à Petro metaphysice sumpto. Deinde etiam falsum est, quòd res & non res distinguantur strictè realiter, sed res & res distinguuntur strictè realiter; res verò v. g. *Petrus*, & non res, v. g. *Petreitas* realiter identificantur.

Instas: Distinctio formalis ex natura rei non est media, sed major, quā distinctio strictè realis positiva: ergo nan datur. Probatur antecedens: Illa distinctio est major, cujus extrema magis differunt; sed extrema distinctionis formalis ex natura rei magis differunt, quā extrema distinctionis strictè realis positivæ: ergo &c. major patet, vel dicant Scotistæ, cur Petrus distinctione majori distinguatur à lapide, quā à Paulo. minor probatur. Extrema distinctionis ex natura rei formalis sunt res & realitas, & extrema distinctionis realis positivæ sunt res & res; atqui res & realitas magis differunt, quā res

& res: ergo. Major est Scotistarum, minor probatur. Illa, quæ disconveniunt in prædicato differentiali specifico, magis differunt, quā illa, quæ in prædicato differentiali specifico conveniunt; sed res & realitas disconveniunt in prædicato differentiali specifico, res & res conveniunt in prædicato differentiali specifico: ergo &c. Major si non est evidens, ab inductione ostendi poterit; nam Petrus utique magis differt à Leone, quā à Paulo, Bucephalus magis à bove, quā à pegaso &c. Minorem probant ipsi Scotistæ, dum rem & realitatem ejusdem etiam suppositi definitionibus in sensu reali (ut *mordicus tenens*) diversis exprimunt, & rei pro prædicato differentiali tribuunt, quòd possit terminare causalitatem physicam, & habere propriam existentiam; realitati verò, quòd non possit terminare causalitatem physicam, & habere propriam existentiam: ergo.

Respondetur, neg. antec. ad hujus probationem neg. minor; ad hujus probationem negatur iterum minor, quòd res & realitas magis differant, quā res & res. ad hujus probationem negatur iterum minor, quòd res & realitas differant in prædicato specifico, sicut Petrus & leo differunt in prædicato specifico, quia duo prædicata specifica constituunt duas res non tantum numero, sed etiam specie diversas; jam autem realitas non est res: ergo nequit differre in prædicato specifico. Ad probationem iterum negatur ab omnibus Scotistis, quòd res & realitas ejusdem suppositi definitionibus in sensu reali (intelligendo: *strictè reali*) diversis definiantur, sed tantum in sensu formali diversis, quales definitiones sunt: *Posse terminare causalitatem physicam & habere propriam existentiam, & non posse terminare causalitatem physicam, & habere propriam existentiam*; cū enim res & realitas ejusdem suppositi realiter identificentur, non possunt habere definitiones in sensu strictè reali diversas, sed in sensu formali, seu minùs strictè reali distinctas, nec posse terminare causalitatem physicam, & habere propriam existentiam, & non posse terminare causalitatem physicam & habere propriam existentiam, sunt contradictoria strictè realia, sed formalia, quia Petrus v. g. potest terminare causalitatem physicam & habere propriam existentiam, quod tamen non potest rationalitas vel Petri hæcceitas, Petro realiter identificata, sicuti ex eo, quòd homo definiatur esse *animal rationale*, & Petreitas non sit *animal rationale*, homo non differt in prædicato specifico à Petreitate, nec homo & Petreitas definiuntur definitionibus in sensu strictè reali diversis, sed tantum formali; nec hominem esse *animal rationale*

nale, & Petreitatem non esse animal rationale, sunt prædicata contradictoria strictè realia, sed tantum formalia, seu minus strictè realia. Unde, ut pateat, hoc argumentum nihil probare, recolenda sunt, quæ jam in objectione quinta præcedenti diximus, nimirum *illam distinctionem esse majorem alterâ*, quæ non est compossibilis cum identitate opposita illi alteri distinctioni; *illam autem distinctionem esse minorem alterâ*, quæ est compossibilis cum identitate opposita illi alteri distinctioni. jam autem distinctio inter rem & rem, seu realis non est compossibilis cum identitate formali, quæ est opposita distinctioni formali, ut clarum est; contra distinctio formalis inter rem & realitatem, vel inter duas realitates est compossibilis cum identitate reali, quæ est opposita distinctioni reali, ut iterum patet: ergo distinctio realis est major formali. Ex his

69 *Infertur I.* Distinctionem genericam aliquorum, sicut & specificam, seu *essentialem*, quæ intercedit inter illa, quæ habent specie diversas essentias, esse distinctionem realem, quia est inter duas res genere vel specie diversas, ita quidem, ut inter distinctiones reales illa sit minima, quæ est inter duo individua ejusdem speciei, v. g. Petrum & Paulum; quæ verò intercedit inter duo individua diversæ speciei, v. g. inter Petrum & Leonem, sit major; denique quæ versatur inter duo individua diversi generis, v. g. inter Petrum & lapidem, adhuc sit major distinctio.

Infertur II. Distinctionem ex naturâ rei formalem aliam dici *formalem simpliciter*, aliam *formalem modalem*; prima versatur inter illas formalitates, quarum una potest concipi sine alia ita, ut alia formalitas nequidem in obliquo per cognitionem debeat attingi, & talis est distinctio formalis inter animalitatem & rationalitatem; *formalis modalis* verò est inter duas formalitates, quarum una potest ita concipi, quin concipiatur altera simul in recto, non tamen quin simul concipiatur in obliquo, & talis distinctio formalis est inter essentiam & modos ejus intrinsecos, quia finitas nequit concipi, quin in obliquo simul concipiatur essentia creata, cujus est modus intrinsecus; nec hoc officit aliquid distinctioni verè formali, sicut nihil officit distinctioni reali, quod inter realiter distincta quandoque unum non possit concipi, quin alterum simul concipiatur in obliquo; nam relatio prædicamentalis v. g. similitudinis, unionis &c. concipi nequit sine suo termino, à quo tamen est verè realiter distincta.

Infertur III. Quod identitas formalis, ut opposita distinctioni formali, sit inter ea, quæ non distinguuntur à parte rei,

actualiter & ante intellectum, sed tantum virtualiter, vel per distinctionem rationis ratiocinatæ, vel ratiocinantis, de quibus sequitur statim,

QUÆSTIO X.

De Identitate, & Distinctione virtuali, & rationis.

Nota I. Quod *distinctio virtualis* sit 71 illa, quæ inter plures ejusdem rei perfectiones versatur, non tamen actualiter à parte rei & ante intellectum distinguentem, sed tantum fundamentaliter distinctas, quatenus eadem res intellectui objecta ob suam eminentiam præstat eidem occasionem distinguendi in ipsa plures perfectiones per plures conceptus inadæquatos; adeoque hæc distinctio non est actualis distinctio ante intellectum actualiter perfectiones ab invicem distinguentem, sed tantum *fundamentum distinctionis*, seu *distinctio potentialis & virtualis*; quam distinctionem si intellectus faciat actualem concipiendò unam perfectionem in objecto sine aliâ, vocatur *distinctio rationis ratiocinata*; hæc enim nihil est aliud, quam illa, cujus beneficiò intellectus noster rem à parte rei tum realiter, tum formaliter unam & eandem, partitur in plures rationes objectivas, quarum nulla seorsim sumpta dicit totam ejus essentiam, sed quælibet cum fundamento intrinseco in re, nimirum propter rei eminentiam & virtualement plurium perfectionum continentiam, exprimitur ab intellectu per conceptum inadæquatum, & distinguitur ab altera, quamvis à parte rei sit unica realiter & formaliter cum aliis perfectionibus ejusdem rei.

Nota II. Quod *distinctio rationis* ut 72 sit illa, quæ sit inter aliqua per intellectum distinguentem, seu quæ intercedit inter duo extrema tantum per intellectus operationem diversa; hæc distinctio rationis dividitur in distinctionem *rationis ratiocinatæ*, de qua diximus in notando præcedente, & *rationis ratiocinantis*, quæ est inter duo realiter, formaliter & virtualiter eadem, & tantum penes diversum concipiendi modum diversa; quia hæc distinctio præcisè attenditur penes diversum concipiendi modum idem objectum formale, adeò ut tota diversitas se teneat ex parte modi concipiendi idem objectum, vel *grammaticaliter*, ut *homo, hominis*, vel *Logicè*, ut *homo, humanitas*, &c. aliter enim concipitur abstractum, aliter concretum, aliter concipitur in hac propositione: *Petrus est Petrus*, Petrus ut subiectum, & aliter ut prædicatum, aliter concipitur

cipitur homo ut homo, & aliter ut humanitas &c. Differt autem distinctio rationis ratiocinantis à distinctione rationis ratiocinatæ, quod hæc habeat fundamentum intrinsecum in re, scilicet *eminentiam rei, seu equipollentiam* diversis perfectionibus dispersis in aliis rebus, seu diversitatem connotatorum vel diversas conceptibilitates aut cognoscibilitates, v. g. clarè vel obscurè, abstractivè vel intuitivè &c. Distinctio verò rationis ratiocinantis careat tali fundamento, licet habeat aliquod fundamentum extrinsecum, v. g. à nostro imperfecto concipiendi modo, vel ab aliqua occasione, quia nimirum intellectus videt alias res distinctas, ad quarum similitudinem etiam idem distinguit à seipso diversimodè concepto; nam distinctio rationis ratiocinantis, etsi attingat objectum, tamen in objecto non distinguit unam rationem ab alia, sicuti facit distinctio rationis ratiocinatæ, quia semper totum objectum cognoscit & attingit, quamvis illud diversimodè conceptum & comparatum distinguat à seipso diversimodè comparato. his notatis quæritur, an etiam in aliquibus admittenda sit distinctio virtualis, rationis ratiocinantis, & ratiocinatæ?

73 **ASSERTIO.** Datur inter aliqua distinctio virtualis, ac rationis ratiocinatæ, & ratiocinantis. Est communis Thomistarum, Scotistarum, ac Recentiorum.

Probat. Quia suprà diximus dari distinctionem virtualem, & rationis ratiocinatæ inter prædicata quidditativa DEI, inter gradus transcendentis, inter virtutem calefactivam & liquefactivam solis; & in Dialectica de definitione diximus, inter definitum & definitionem intercedere distinctionem virtualem, seu rationis ratiocinatæ, &c. Distinctionem verò rationis ratiocinantis admittimus inter prædicatum & subjectum in propositione identica, v. g. *homo est homo*, &c. ergo. Ex quo

74 *Infertur I.* Quod etiam admittamus *præcisiones tum formales, seu ex parte actûs, tum objectivas, seu ex parte objecti*; nam distinctio rationis ratiocinantis nihil est aliud, quàm *præcisio formalis*; hæc enim fit, quando totum objectum cognoscitur, & ex parte actûs seu cognitionis tantum est distinctio, quia nimirum modò in abstracto, modò in concreto, modò per modum subjecti, modò per modum prædicati illud concipitur. *Præcisio autem objectiva* est duplex, *prima est*, quando una formalitas à parte rei ab altera distincta concipitur ab intellectu, non distinguente, sed cogitante tantum, conceptu perfecto & adæquato sine altera, & hæc præcisio objectiva nihil est aliud, quàm ipsa *distinctio formalis ex natura rei Scotistica*; *secunda est*, quando aliquæ virtua-

litates distinguuntur per distinctionem rationis ratiocinatæ, quia hæc distinctio fit per intellectum ex parte objecti unam perfectionem ab alia, v. g. virtutem liquefactivam in sole à calefactiva præscindentem, & consequenter est ipsa *præcisio objectiva* non quidem ex natura rei formalis, sed facta per intellectum.

Infertur II. Per cognitionem intuitivam, de qua diximus in Animastica, non posse fieri præcisionem & distinctionem rationis ratiocinantis vel ratiocinatæ. Ratio est, quia cognitio intuitiva tendit in objectum ut est à parte rei: ergo si objectum à parte rei sit realiter & formaliter indistinctum, etiam cognitioni intuitivæ debet apparere ut omnimodè indistinctum, & consequenter per cognitionem intuitivam non potest fieri præcisio & distinctio rationis in objecto. Cognitio tamen intuitiva potest optimè consistere cum distinctione formali ex natura rei Scotistica; quia quæ sunt ita formaliter distincta, à parte rei sunt distincta; sed cognitio intuitiva fertur in objectum, sicuti est à parte rei: ergo etiam potest ferri in unam formalitatem, ut à parte rei distinctam ab alia, & consequenter unam cognoscere sine alia, quia non est de ratione cognitionis intuitivæ, ut cognoscat omnia, quæ suo objecto sunt realiter identificata; hoc enim est *de ratione cognitionis comprehensiva*, sed de ejus ratione tantum est, ut feratur in objectum, sicuti est à parte rei.

Dices: Cognitio intuitiva fertur in rem ut existentem; atqui una formalitas v. g. animalitas, ut distincta à rationalitate, non habet existentiam: ergo non potest ut distincta cognosci per cognitionem intuitivam. *Respond. 1.* Non deesse Scotistas, dicentes, quod formalitates habeant existentias parciales, & secundarias, res verò habere existentias totales, & primarias; in quorum sententia argumentum omnino nihil probat. *Respond. 2.* Dist. maj. cognitio intuitiva fertur in rem ut existentem, hoc est, in objectum ut in se ipso & non tantum in specie impressa præsens, & saltem existens identicè & realiter per existentiam totius rei, conced. maj. semper existens per existentiam sibi propriam & particularem, neg. maj. & similiter distincta minori, neg. conseq. de quo plura videantur in nostra Theologia in II. Librum sentent. disp. 4. q. 1.

Infertur III. Quod identitas virtualis ut opposita distinctioni virtuali, sit inter ea, quæ nec virtualiter inter se distinguuntur, uti sunt homo & humanitas &c. Identitas quoque rationis intercedat inter illa, quæ nec per rationem ab invicem distinguuntur.

DISPUTATIO IV.

De Essentia, & Existentia, natura communi, & hæccitate, substantia, subsistentia, & accidente, de DEO, & Angelis.

Cognita naturâ entis in communi, ejusque passionibus, restat modò agendum de essentiâ, & existentia rerum, naturâ communi, & differentiâ individuali, substantiâ, subsistentiâ, & accidente, de DEO, & Angelis, quantum ad Metaphysicam spectat. Itaque sit

QUÆSTIO I.

De Multiplici Entis divisione.

1 *Nota*, multis modis solere dividi ens in varia membra, quarum divisionum præcipuas breviter hic referemus; itaque
1. Ens dividitur *in reale*, quod habet vel habere potest esse extra animam, & *in ens rationis*, quod habet esse per intellectum.
2. Ens dividitur *in DEUM*, qui est ens à se, necessarium, infinitum &c. & *creaturam*, quæ est ens ab alio, contingens, finitum &c.
3. dividitur *in ens in actu* scilicet *entitativo*, seu existens, & *in ens in potentia*, scilicet *objectiva*, seu producibile.
4. dividitur *in ens absolutum*, nimirum, quod non est quidditative ad aliud, & *respectivum*, quod est quidditative & formaliter ad aliud.
5. dividitur *in substantiam & accidens*.
6. dividitur *in ens quantum, & non quantum*; per ens quantum intelligitur ens habens quantitatem virtutis seu perfectionis; per ens non quantum verò intelligitur ens carens quantitate virtutis, seu perfectionis. Quia verò ens reale ut sic est unum, verum, bonum, & consequenter perfectum, hinc dubitatur, an possit dari ens non quantum, seu an ens reale possit dividi in ens quantum & non quantum? deinde quæritur, quænam harum divisionum supra assignatarum sit omnium prima, & immediata?

2 **ASSERTIO.** Ens reale benè dividitur in quantum, & non quantum; hæc tamen divisio non est univoci in univocè dicta, multò minùs est divisio immediata, sed divisio entis in DEUM & creaturam est omnium prima & immediata. Ita Magistrus disp. 7. Metaphysicæ, quæst. 2. & 3. n. 55.

Probatum quoad I. partem. Quia relationes originis in divinis, & differentiæ individuales seu hæccitates in crea-

tis non sunt omnino nihil, sed quid positivum: ergo sunt entia saltem realiter & identicè; atqui non sunt quanta, quia non dicunt perfectionem, sicut de relationibus originis docuimus in nostra Theologia in I. Librum sent. Disp. 2. de DEO Trino, quæst. 6. & de differentiis individualibus seu hæccitatibus etiam patet, quia propter eas unum ens non dicitur esse perfectius altero, vel perfectum, sed sunt tantum perfectionis, seu naturæ specificæ determinationes ad hæc numero distincta individua: ergo sunt entia non quanta, si formaliter spectentur; si enim realiter & identicè sumantur, nimirum relationes originis ut identificantur cum essentia divina, & hæccitates ut identificantur cum natura specifica, sunt entia utique quanta; & consequenter ens ut sic benè dividitur in ens quantum, & non quantum.

Probatum quoad II. partem. Tunc est divisio univoci in univocè dicta, quando superius essentialiter includitur in inferioribus; atqui ratio entis realis non includitur essentialiter, quidditative & formaliter in ente non quanto, nimirum in relationibus originis, & differentiis individualibus, ut dictum partim in Theologia nostra modò citata, partim suprâ disp. 2. præcedente: ergo divisio entis realis in quantum & non quantum non est divisio univoci in univocè dicta, sed est divisio entis in illud, quod est formaliter ens, & in illud, quod est tantum realiter & identicè ens, adeoque adhuc est divisio univoci, quia ratio entis ut sic includitur in utroque membro divisionis, licet non eodem modo; quia in ente quanto includitur formaliter, quidditative, & essentialiter; in non quanto verò includitur tantum realiter & identicè.

3 *Objicitur I.* Ens non quantum est ens; atqui ens dicit perfectionem: ergo ens non quantum dicit perfectionem, & consequenter eò ipsò non est ens non quantum, adeoque etiam nulla est divisio entis in quantum, & non quantum.

Respondetur, dist. maj. ens non quantum est ens formaliter & quidditative neg. maj. realiter & identicè conced. maj. & concessa minore, similiter dist. conseq.

Objicitur II. Divisio entis in quantum & non quantum datur per differentias contradictoriè oppositas; sed hoc est impossibile, quia ratio positiva, quæ dividitur, per differentias positivas dividi debet:

bet: ergo ficta est divisio entis in quantum & non quantum.

Respondetur, dist. maj. divisio entis in quantum & non quantum datur per differentias contradictoriè oppositas quoad vocem conced. maj. quoad rem neg. maj. quia per ens non quantum intelligitur aliquid positivum, cui nulla debetur perfectio; propterea tamen etiam non est imperfectum, quia non est capax perfectionis, sed ipsius munus tantum est perfectionem terminare vel determinare ad hanc personam, vel hoc individuum. Sicuti cum dividitur ens in quantum & non quantum loquendo de quantitate molis, seu in corporeum, & incorporeum, seu non corporeum, non est divisio per differentias contradictoriè quoad rem oppositas; siquidem per ens non quantum & non corporeum circumscribitur quid positivum, nempe ens spirituale, non autem simplex & pura negatio.

Instas: Inter perfectum & negationem perfectionis non datur medium, quia sunt contradictoria: ergo ens non quantum erit vel perfectum, vel negatio perfectionis.

Respondetur 1. Retorquendo: Inter corporeum & negationem corporeitatis non datur medium, quia sunt contradictoria: ergo Angelus vel debet esse corporeus, vel negatio corporeitatis, quod tamen nemo dicit, & sic in plurimis aliis retorqueri potest. *Respondetur* 2. neg. consequentiam, sed sequitur: ergo ens non quantum erit perfectum saltem realiter & identicè, vel erit non perfectum, hoc est, erit aliquid positivum, quod formaliter non dicit perfectionem, conced. conseq. secus neg. conseq. Jam

*Probat*ur Assertio quoad III. partem. Inter divisiones entis illa censeri debet simpliciter & absolute prima ac immediata, quæ est universalis exhaustiens totum divisum, & fit per quidditates & essentialia, & cujus extrema maximè inter se distant; atqui divisio entis in DEUM & creaturam imprimis est universalis exhaustiens totum divisum; nempe ens, cum omne ens vel sit DEUS, vel creatura; deinde fit per quidditates seu essentialia, nempe per Deitatem & creatureitatem (ut ita loquar) quæ faciunt DEUM & creaturam quidditative & essentialiter differre; denique extrema hujus divisionis maximè inter se distant, quia DEUS & creatura infinite inter se distant: ergo divisio entis in DEUM & creaturam est prima & immediata divisio entis realis.

Objicitur: Juxta Scotum quodl. 5. 4 ens primà sui divisione dividitur in ens quantum & non quantum; deinde autem primum ens quantum in ens finitum & infinitum; postea ens finitum in decem præ-

dicamenta: ergo divisio entis in DEUM & creaturam non est prima & immediata divisio entis.

Respondetur, Scotum explicandum esse, quòd velit, ens si consideretur secundum *primitatem virtualitatis*, juxta quam respicit etiam illi realiter identificata, in quibus tamen quidditative non continetur, prius dividi in ens quantum & non quantum, quam in ens finitum & infinitum; si verò ens consideretur secundum *primitatem communitatis seu predicationis*, juxta quam respicit sola sua inferiora, in quibus quidditative & essentialiter includitur, & sit sermo de divisione univoci in univocè dicta (de qua divisione procedit questio, & loquitur nostra assertio) tunc ens primà & immediata sui divisione dividitur in DEUM & creaturam; quia ens in DEO & creatura quidditative & essentialiter continetur ac includitur, & ens tanquam univocum dividitur in DEUM & creaturam tanquam in univocè dicta, & sic etiam de iisdem prædicatur.

QUÆSTIO II.

De Essentia creaturarum ab æterno.

NOta, certum esse, creaturas, antequam existant, esse possibles. Possibilitas autem rerum duplex est, una logica, altera objectiva seu physica. Possibilitas logica ut sic est mera non repugnantia ad existendum, & sic etiam DEUS est logicè possibilis, quia non repugnat DEUM existere, & de hac ait Doctor in 1. d. 36. Possibilitas logica absolute ratione sui posset stare, licet per impossibile nulla potentia eam respiceret. At possibilitas logica creaturarum necessariò requirit potentiam divinam ipsam respicientem, quia possibilitas logica creaturarum non est à se, sed ab alio. Possibilitas objectiva seu physica est, per quam aliquid dicitur possibile, quia potest esse objectum seu terminus potentiae causativæ, seu activæ & productivæ. Hanc possibilitatem semper præcedit logica tanquam ejus fundamentum; quod enim est impossibile, nequit produci ab aliqua causa. hoc notatò movetur questio de essentia creaturarum possibilium, & quidem 1. An creaturæ possibles habuerint ab æterno aliquod esse reale actuale? 2. In quo consistat possibilitas creaturarum? 3. à quo creaturæ possibles habeant suam possibilitatem? 4. An esse possibile creaturarum ab æterno possit dici ens reale?

ASSERTIO. Creaturæ non habuerunt ab æterno esse reale actuale, sed tantum

tum possibile; possibilitas autem creaturarum logica est earum non repugnantia ad existendum & perfectio positiva, quam habent formaliter ex seipsis, principiatiue vero ab intellectu divino; possibilitatem vero objectivam, seu physicam habent à voluntate seu omnipotentia divina, potestque esse possibile creaturarum ab æterno dici ens reale nominaliter. ita Doctor in 1. dist. 36. & 45. Mastrius Disp. 8. Metaph. quest. 1. & communis Scotistarum contra varios Adversarios, signanter Poncium.

Probatur Assertio quoad I. partem:

Si creaturæ ab æterno habuissent aliquod esse reale actuale essentia, nulla creatura posset propriè creari aut annihilari; atqui hoc dici nequit: ergo creaturæ non habuerunt ab æterno esse reale actuale, sed tantum possibile. probatur major. creatio est productio rei ex nihilo sui & subjecti, ex nihilo tam essentia, quam existentia; quia ipsa essentia producitur & ponitur extra suas causas, alias essentia ante existentiam jam haberet actum entitativum, cum foret actualis, & haberet esse reale actuale; atqui si creaturæ ab æterno habuissent esse reale actuale, non possent produci ex nihilo sui, seu suæ essentia, & existentia, cum quoad essentiam suam non fuissent nihil, sed ens reale & actuale: ergo nulla creatura posset propriè creari, & consequenter etiam non posset annihilari, quia annihilatio est desitio rei in nihilum sui & subjecti; atqui creaturæ nunquam possent desinere & redigi in nihilum sui, cum semper manerent ens reale actuale: ergo nulla creatura posset propriè annihilari.

Confirmatur I. Ideo secundum Adversarios creaturæ ab æterno habent esse reale actuale essentia, quia sunt objectum scientia divinæ & intellectus divini, à quo actualiter cognoscuntur; atqui hæc ratio nulla est; quia ex ea sequeretur, creaturas ab æterno habuisse esse actuale existentia, cum DEUS ab æterno per suum intellectum & scientiam non minus actualiter cognoverit existentias creaturarum futuras & possibles, quam essentias earundem: ergo ex hac ratione creaturæ non habuerunt ab æterno esse reale actuale essentia; etenim scientia divina suum esse reale actuale non desumit ab objecto secundo, & terminativo, scilicet creaturis, sed à primario & motivo, scilicet essentia divina.

Confirmatur II. Illud esse diminutum, quod Poncius tribuit creaturis ab æterno, est chimæricum & fictitium: ergo. prob. antec. Illud esse diminutum juxta Poncium est medium inter esse reale simpliciter, & esse rationis, quatenus partim cum uno convenit, partim cum alio;

conveniret enim cum esse rationis in hoc, quod non repugnet ipsi existere, & cum esse reali simpliciter, quia esset actuale; sed tale esse medium implicat: ergo. probatur minor. Implicat dari medium inter contradictoria; sed ens reale & rationis in suis conceptibus ac rationibus formalibus contradicunt: ergo. prob. min. Ens reale dicitur illud, quod extat, vel saltem extare non repugnat in rerum natura nullo cogitante intellectu, ut constat ex communi omnium sensu de ente reali; ens autem rationis dicitur illud, quod nec extat, nec extare potest, nisi per solam intellectus cognitionem: ergo in suis rationibus formalibus invicem contradicunt, & consequenter nequit dari illud esse diminutum Poncii, medium inter esse reale & rationis.

Probatur Assertio quoad II. partem. 7

Possibilitas logica creaturarum est negatio repugnantia ad existendum; atqui negatio repugnantia ad existendum est negatio negationis; hæc autem est quid positivum; nam negatio tenebrarum ex lux, negatio cæcitatatis est visus &c. ergo possibilitas logica creaturarum est quid positivum. Accedit, quia possibilitas logica creaturarum est ens reale, nam illi non repugnat existere, quæ est definitio entis realis; atqui ens reale est perfectio positiva: ergo possibilitas logica creaturarum est perfectio positiva & quidem simpliciter simplex, quia melior est ipsa, quam non ipsa.

Probatur Assertio quoad III. partem. 8

Omnis creatura quoad suum totum esse est à DEO; si enim creatura quoad unicum esse, vel positivum, quidpiam foret possibilis independenter à DEO, etiam quoad illud posset existere independenter à DEO, cum eadem creatura existat, quæ fuit possibilis, & creatura posset gloriari, quod haberet aliquid, quod non haberet à DEO; atqui possibilitas logica creaturarum non est à voluntate seu omnipotentia & volitione divina; nam creaturæ à DEO prius cognoscuntur possibles, quam voluntas divina eas possit velle, seu producere; nihil enim volitum, quin præcognitum: ergo possibilitas logica creaturarum debet esse ab intellectu divino principiatiue; formaliter enim creaturæ sunt ex seipsis possibles; si enim ex solo intellectu divino forent formaliter possibles, etiam chimæra foret logicè possibilis, siquidem etiam impossibilia cognoscuntur ab intellectu divino; & ratio formalis, cur homo sit possibilis & non chimæra, præcisè est, quia prædicata essentialia hominis non involvunt contradictionem, seu repugnantiam & implicantiam, & prædicata chimæra eandem involvunt: ergo. Quare ad possibilitatem logicam creaturarum concur-

concurrit intellectus divinus extrinsecè & principiatiuè; intrinsecè verò & formaliter prædicata essentialia creaturarum non repugnantia, seu non implicantia contradictionem; impossibilitas verò chimæaræ, hircocervi &c. cum nihil sit positivi, non oritur immediatè & proximè ab intellectu divino, sed mediatè & remotè; ex eo enim, quòd possibiles sint homo & lapis, hæc duo entia seipsis formaliter sunt impossibilia, & implicant contradictionem, quòd non possint simul esse unum realiter ens, neque aliquod tertium ex eisdem; & sic mediatè & remotè ex possibilitate rerum diversarum oritur impossibilis earum compositio, seu impossibilitas chimæaræ.

9 *Probatur Assertio quoad IV. partem.* Possibilitas objectiva seu physica habetur à causa productiva; atqui causa productiva creaturarum possibile est voluntas seu omnipotentia divina, ut diximus in nostra Theologia: ergo creaturæ habent suam possibilitatem physicam & objectivam à voluntate divina, ita tamen, ut licet creaturæ possibiles dicant relationem transcendentalem producibilitatis ad voluntatem divinam, hæc tamen non dicat relationem transcendentalem ad creaturas; aliàs dependeret ab eis, cum correlativa ab invicem debeant, & impossibilitatis creaturis etiam impossibilitaretur DEUS, quia impossibilitaretur ista relatio transcendentalis ad creaturas, DEO realiter identificata, quæ omnia forent absurda.

10 *Probatur Assertio quoad V. partem:* Ens reale nominaliter est illud, cui non repugnat existere extra animam; atqui creaturis possibilebus non repugnat existere extra animam: ergo sunt ens reale nominaliter.

Confirmatur: Creaturæ possibiles & existentes sunt eadem numero; atqui existentes sunt ens reale: ergo etiam possibiles sunt ens reale, non verbaliter, seu participialiter, hoc est, existens, sed nominaliter, hoc est, potens existere, & in hoc sensu potest admitti, creaturas possibiles habere esse reale medium inter ens reale existens, & ens rationis, scilicet esse reale possibile, non verò esse reale actuale, seu existens.

11 *Obijcitur I.* Objectum scientiæ speculative non fit per illam; atqui scientia simplicis intelligentiæ, quæ DEUS cognoscit mera possible, est speculativa: ergo creaturæ non habent suam possibilitatem logicam ab intellectu divino.

Respondetur, dist. min. scientia simplicis intelligentiæ est speculativa respectu sui objecti primarii, quod est essentia divina, ac etiam respectu objecti sui secundarii, quod sunt creaturæ, in tantum,

Tract. V.

quòd eas non producat physicè, & det eis actualem existentiam, conced. min. est speculativa respectu objecti sui secundarii, & terminativi, in tantum, quòd creaturis non det esse possibile neg. min. & similiter dist. consequ.

Instas: In illo naturæ priori, in quo intellectus divinus cognoscit essentiam divinam, & nondum creaturas possibiles, creaturæ jam sunt possibiles, quia jam tunc non implicant contradictionem: ergo creaturæ non accipiunt possibilitatem logicam principiatiuè, & quasi in genere causæ efficientis ab intellectu divino.

Respondetur, dist. antec. in illo naturæ priori creaturæ jam sunt possibiles formaliter neg. antec. radicaliter & virtualiter, quia tunc jam est essentia divina & intellectus divinus, qui est earum principium conced. antec. & neg. consequ. quia utique essentia divina & intellectus divinus prius naturâ debent concipi esse formaliter possibiles logicè, imò existere, quàm creaturas esse formaliter logicè possibiles, cum ens increatum in omnibus & omni modo debeat præcedere ens creatum; si enim in illo naturæ priori creaturæ forent jam formaliter possibiles, etiam forent cognoscibiles ab intellectu divino, quia hic omnia necessariò ob suam infinitam naturalem intellectivatem debet cognoscere pro omni signo, quò sunt possible, aliàs intellectus divinus pro aliquo signo ignoraret aliquid formaliter possibile; atqui in illo naturæ priori non sunt cognoscibiles ab intellectu divino, cum hic ob infinitam essentiæ divinæ superexcellentiam ex natura rei prius debeat tendere & moveri ad suum objectum primum, motivum & infinitum, nimirum ad essentiam divinam, quàm ad suum objectum secundarium, terminativum tantum, & finitum, nimirum ad creaturas.

Urget: Ideo creaturæ cognoscuntur ab intellectu divino possibiles, quia ex seipsis sunt formaliter possibiles: ergo creaturæ non habent suam possibilitatem logicam ab intellectu divino.

Respondetur, dist. antec. ideo creaturæ cognoscuntur ab intellectu divino possibiles, quia ex seipsis sunt formaliter possibiles, ita, quòd formalis creaturarum possibilitas logica sit prior naturâ, quàm intellectus divinus eam cognoscat neg. ant. ita, quòd formalis creaturarum possibilitas logica prius naturâ contineatur virtualiter & radicaliter in essentia divina conced. ant. & dist. etiam consequens: ergo creaturæ non habent suam possibilitatem logicam principiatiuè & quasi in genere causæ efficientis ab intellectu divino neg. consequ. formaliter, & quasi in genere causæ formalis conc. cons. sicuti ens rationis non est prius factibile, quàm intel-

intellectus creatus illud possit facere, sic etiam creaturæ non sunt prius possibiles, quam intellectus divinus eas cognoscendū producat in esse possibili; & sicut ens rationis non præsupponitur ante intellectum facientem illud, sic nec creaturæ possibiles præsupponuntur ante intellectum divinum cognoscentem illas possibiles.

¹² *Objicitur* II. Creaturæ possibiles habent ab æterno esse cognitum ab intellectu divino; sed hoc esse cognitum est actuale: ergo creaturæ possibiles habent esse actuale ab æterno.

Respondetur, dist. min. sed hoc esse cognitum est actuale, id est, intellectus divinus per suam cognitionem tribuit creaturis aliquod esse reale actuale seu existens neg. min. id est, intellectus divinus existens, per suam cognitionem actualem & existentem tribuit creaturis principiativè & extrinsecè esse reale possibile conced. min. & similiter dist. conseq. nam esse cognitum, quod habent creaturæ ab æterno ab intellectu divino, non est ipsum esse formale creaturarum, sed denominatio extrinseca in creaturis derelicta à cognitione divini intellectus, non tamen est mera denominatio extrinseca, sicut quando intellectus creatus cognoscit creaturas possibiles, sed simul est principiativa seu quasi effectiva creaturarum possibilium, sicut intellectus creatus suo modò & proportionaliter est principiativus & effectivus entis rationis, hæc tamen notabili cum differentia, quòd intellectus divinus principiet creaturas possibiles, creatus verò efficiat per suam cognitionem ens rationis existens.

Objicitur III. Creaturæ possibiles sunt nihil: ergo non sunt ens reale nequidem nominaliter.

Respondetur, dist. antec. creaturæ possibiles sunt nihil, id est, non existunt, nec existere possunt neg. antec. sunt nihil, id est, de facto quidem non existunt, existeretamen possunt extra animam conced. ant. & neg. conf. quia hoc sufficit ad ens reale nominaliter sumptum; siquidem creaturæ possibiles non sunt formaliter negatio, sed quid positivum, potens habere existentiam realem extra animam, adeoque sunt ens reale nominaliter sumptum.

QUÆSTIO III.

Quid sit rerum Existentia, & quomodo ab Essentia distinguatur?

¹³ *N*ota, hætenus de essentia creaturarum actum est in *statu possibilitatis*, antequam scilicet à DEO extra producerentur; nunc de eadem sub *statu*

actualitatis, quem possident, cum sunt extra productæ, agendum est; pro quo sciendum, quòd *essentia rei* sit illa ratio, quæ primò, & per se convenit rei, ipsam intrinsecè & quidditative constituendò, & à qua omnes ejus proprietates emanant; *existentia* verò sit illa ratio, per quam essentia formaliter & actu constituitur extra causas, intelligendò de *existentia creata*; quia existentia divina non constituit essentiam divinam extra causas, cum utpote increata nullam habeat nec habere possit causam; unde *existentia ut sic, seu ut convenit increata & creata*, est illa ratio, per quam res formaliter & actu est extra nihil, seu meram possibilitatem. Circà hanc inquiritur, quomodo distinguatur in creatis ab essentia rei? an realiter, sicuti docent Thomistæ, an tantum per rationem, sicuti volunt Recentiores, an formaliter ex natura rei, uti dicunt Scotistæ? Quid verò sentiendum sit de existentia DEI, jam diximus in nostra Theologia in I. Libro sentent. de DEO uno.

ASSERTIO. Existentia non distinguitur realiter ab essentia, sed formaliter ex natura rei, estque modus intrinsecus entitativus essentia. ita Doctor in 1. d. 36. quæst. un. estque communissima Scotistarum apud Mastrium disp. 8. Metaph. q. 2. contra Thomistas & Recentiores.

Probatur Assertio quoad 1. partem. Illud, quòd ponitur res extra nihil & extra causas, est existentia; atqui res per suam actualem essentiam ponitur extra nihil & extra suas causas: ergo essentia actualis cujuslibet rei est realiter ipsius existentia. prob. min. per illud res ponitur extra suas causas, quòd desinit esse potentialis, & incipit fieri actualis; sed eò ipsò, quòd res habet essentiam actualem, desinit esse potentialis, & incipit fieri actualis: ergo.

Confirmatur I. Essentia actualis ut realiter distincta ab existentia secundum sententiam Thomistarum, vel est producta à DEO, vel non est producta à DEO? non secundum; quia aliàs daretur creatura independens à DEO; si est producta: ergo est formaliter existens, quia esse productum est esse extra suas causas; hoc autem est formaliter existere, & consequenter non indiget existentia realiter distincta & superaddita.

Confirmatur II. Existentia nequit separari ab actuali essentia, ut patet; nec essentia actualis potest separari ab existentia, aliàs daretur actu v. g. homo, sine existentia: ergo essentia & existentia non distinguuntur realiter.

Confirmatur III. Idèò secundum Thomistas essentia distinguitur realiter ab existentia, quia essentia potest existere & non existere; atqui hæc ratio nihil probat: ergo. prob. min. Quia sequeretur, quòd

quodd etiam existentia possibilis realiter distingueretur ab existentia actuali, siquidem etiam existentia possibilis in creatis potest existere & non existere: atqui nec Adversarii hanc sequelam admittunt: ergo nec id, unde sequitur, admittere debent.

Probaturs Assertio quoad II. partem: Tum quia essentia & existentia habent diversas definitiones à parte rei, ut patet ex notabili: ergo cum non sint realiter distinctæ, debebunt esse formaliter distinctæ: Tum quia de essentia & existentia verificantur ante intellectum à parte rei contradictoria actualia: ergo sunt formaliter distinctæ. prob. ant. Quia essentia est quidditas rei, non sic existentia: essentia reponitur in prædicamento, non existentia: In essentia fundantur propositiones necessariae, in existentia contingentes; & has rationes diversas reperit intellectus, & non fingit illas diversas: ergo de essentia & existentia verificantur à parte rei contradictoria.

Dices: Scotus in 3. d. 6. q. 1. dicit, essentiam tantum differre ab existentia in modo concipiendi; ergo tantum distinguitur ratione.

Respondetur, neg. antec. Doctor enim citatò loco tantum dicit esse essentiam in concreto & in abstracto differre ratione, non verò essentiam & existentiam; verba ejus sunt hæc: *Respondeo certum esse de esse essentia, quodd tantum differat ab essentia in modo concipiendi*, ubi per *ly esse essentia*, intelligit concretum hujus nominis *essentia*, vultque hæc duo differre sicuti concretum & abstractum, quæ distinctio est utique rationis, quia est penes diversos modos concipiendi eandem quidditatem ut duo distincta.

Probaturs Assertio quoad III. partem. Existentia non est accidens physicum essentiae, cum ab hac ex dictis non sit realiter distincta: Nec est proprietas essentiae, quia in quocunque statu sive possibilitatis, sive actualitatis essentia consideretur, semper existentia prius naturâ intelligitur ei convenire, quam quæcunque alia passio; nam passio, antequam demonstretur de subiecto possibili, præsupponitur hoc posse existere, & antequam demonstretur de subiecto existente, præsupponitur hoc existens: ergo non est passio seu proprietas essentiae, & consequenter erit modus intrinsecus essentiae, cum ei sit realiter identificata, nec variet ejus rationem formalem, & sine eâ essentia quietativè concipi non possit, cum ens reale ut sic definiatur, quodd sit illud, quod potest existere extra animam; non tamen existentia recipitur in essentia tanquam in subiecto, sed ei identificatur tanquam determinans contrahens determinabile, faciens cum ea compositionem modalem.

Obijcitur I. Contra I. partem: Essentia possibilis potest esse sine existentia actuali: ergo essentia possibilis & existentia actualis realiter distinguuntur. 16

Respondetur I. Retorquendò: Existentia possibilis potest esse sine existentia actuali: ergo existentia possibilis & existentia actualis realiter distinguuntur. *Resp. 2.* Essentia possibilis nequit esse sine existentia possibili; sed existentia possibilis est eadem cum existentia actuali: ergo essentia possibilis etiam nequit esse sine existentia actuali. *Resp. 3.* dist. ant. essentia possibilis potest esse, id est, existere sine existentia actuali, neg. antec. essentia possibilis potest esse, quin sit producta, conced. antec. & neg. cons. *Resp. 4.* Signum distinctionis realis est separabilitas rerum duarum existentium, vel existere potentium distinctis existentis; atqui talis non est inter essentiam & existentiam: ergo nec inter eas est distinctio realis.

Obijcitur II. Essentia rerum est necessaria, abstrahit à loco & tempore, est æterna, & invariabilis, non sic existentia: ergo essentia distinguitur realiter ab existentia.

Respondetur, dist. antec. Essentia rerum est necessaria, æterna, invariabilis &c. si spectetur ut possibilis conced. antec. si spectetur ut actualis seu existens neg. antec. cum conseq. quia etiam existentia rei, si spectetur ut possibilis, est necessaria, æterna &c. dicitur autem essentia rei esse necessaria, æterna, & invariabilis, quia ab æterno est necessariò possibilis cum certis tantum prædicatis & non cum aliis; nam homo v. g. est tantum possibilis ut est animal rationale, & si producat, debet necessariò produci cum animalitate & rationalitate, alias non est homo. Hoc autem essentiae rerum habent formaliter ex seipsis, principiativè verò ab intellectu divino, ut præc. quæstione dictum est.

Obijcitur III. Solus DEUS existit per suam essentiam; atqui si essentia & existentia in creatis forent realiter idem, etiam creatura existeret per suam essentiam: ergo non sunt realiter idem.

Respondetur, neg. min. tum quia existentia in creaturis non est formaliter ipsa essentia, sicuti existentia in DEO est de ejus essentia juxta dicta in Theologia nostra in I. Lib. sent. de DEO uno: Tum quia creatura habet suam essentiam actua-lem & existentiam dependenter à DEO: Tum quia creatura non necessariò existit, sicut DEUS, sed contingenter, quia potest non existere, nec ab æterno extitit, sicuti DEUS extitit ab æterno: ergo creatura non existit per suam essentiam.

Obijcitur IV. Existentia rei produ-
citur in tempore, estque terminus genera-
tionis 17

tionis & corruptionis; atqui essentia rei non producitur, nec est terminus generationis aut corruptionis, quia essentiae rerum sunt aeternae, ingenerabiles, & incorruptibiles: ergo existentia realiter distinguitur ab essentia.

Respondetur, neg. min. quod essentia actualis ut existit à parte rei, non producat in tempore, nec sit terminus generationis & corruptionis, quia terminus adaequatus generationis est tota res, quae producitur tam secundum essentiam, quam secundum existentiam, & eadem est terminus corruptionis, cum interit, secundum utrumque esse. quando autem dicitur, quod essentiae sint aeternae &c. intelligendum est, quod essentiae possibiles sint ab aeterno, sic etiam earum existentiae sunt possibiles ab aeterno, & consequenter in tempore non incipiunt modo esse possibiles.

Obijcitur V. Illa distinguuntur realiter, quorum unum manere potest sine altero; sed essentia potest manere sine sua existentia naturali: ergo, prob. min. Humanitas Christi existit in Verbo divino, non per propriam existentiam creatam, sed per existentiam increatam Verbi divini, quia in VI. Synodo generali dicitur: *humanitatem Christi in Verbo divino, & non in semetipsa habuisse existentiam unam*; item accidentia in Eucharistia existunt existentia supernaturali: ergo.

Respondetur, neg. min. cum suis probationibus, quia tam humanitas Christi, quam accidentia Eucharistica existunt propria sua existentia, ut diximus in nostra Theologia de Incarnatione, & Eucharistia, & tantum carent *connaturali existentia modo*, qui in accidentibus est modus inhaerentiae, & in humanitate modus propriae substantiae seu personalitatis; quia accidentia Eucharistica non inhaerent subjecto substantiali, & humanitas Christi non subsistit personalitate creatâ, sed increatâ Verbi divini. & hoc voluit VI. Synodus generalis, aliud autem est existentia rei, & aliud est inhaerentia rei vel substantiae, ut in quaest. 5. seq. dicitur.

¹⁸ *Obijcitur VI.* Illa distinguuntur realiter, quae à diversis potentiis cognitivis apprehenduntur, quia distinctio realis potentialium desumitur ex reali distinctione objectorum; atqui essentia apprehenditur ab intellectu & existentia percipitur à sensu, qui est cognitivus particularium & existentium: ergo essentia, & existentia distinguuntur realiter.

Respondetur, imprimis neg. min. quia essentia actualis potest intelligi & potest sentiri; idipsum enim, quod sensus videt, potest intellectus cognoscere; unde tam visus, quam intellectus cognoscit actualem

essentiam coloris, cum hoc tamen discrimine, quod intellectus possit eam cognoscere quidditative, definiendò eam, & abstrahendò eam à sua singularitate, non autem visus, & ideo quidditas rei dicitur appropriari intellectui per modum objecti. Deinde non semper, quae à diversis potentiis cognoscuntur, sunt realiter distincta, quando potentiae sunt subordinatae, quales sunt intellectus & sensus, quia idem objectum potest ab utraque percipi; idem enim, quod sentitur, intelligi potest; sed tantum est verum de potentiis disparatis, uti sunt quinque sensus exteriores ad invicem comparati. Demum etiam concessò, quod intellectus essentiam cognoscat, & sensus existentiam, non idcirco hinc necessario inferitur distinctio realis inter utramque, sicut neque ob id, quod intellectus sit universalium, & sensus singularium, bene deduceretur, naturam à suo singulari seu singularitate realiter distinguui.

Dices: In DEO scientia simplicis intelligentiae, quae tendit in mera possibilia, distinguatur à scientia visionis, quae tendit in futura; sed non distingueretur, nisi dicatur, essentiam distinguui ab existentia, & scientiam simplicis intelligentiae tendere in solam rerum essentiam, & scientiam visionis tendere in rerum existentiam: ergo essentia distinguenda est ab existentia. ¹⁹

Respondetur 1. dist. min. sed non distingueretur, nisi dicatur essentiam distinguui formaliter ex natura rei ab existentia conced. min. nisi dicatur essentiam distinguui realiter ab existentia neg. min. & similiter dist. conseq. cum enim in DEO scientia simplicis intelligentiae non distinguatur realiter à scientia visionis, sic non est necessarium, quod eorum objecta distinguantur realiter. *Respond.* 2. Scientiam simplicis intelligentiae differre in hoc etiam à scientia visionis in DEO, quia intellectus divinus per scientiam simplicis intelligentiae apprehendit essentiam ac etiam existentiam rei, non tamen eam judicandò nec affirmativè, nec negativè, sed per actum, qui explicatur per haec verba: *Si esset talis essentia, non inde sequeretur contradictoria*, quò actu res attinguntur praecise sub ratione possibilitatis; at per scientiam visionis affirmat non solum non sequi duo contradictoria, si sit talis res, sed omnino affirmat illam esse pro tali vel tali temporis differentia. Denique scientia simplicis intelligentiae differt à scientia visionis, quia scientia simplicis intelligentiae praecedit decreta DEI libera, & scientiam visionis, & divinus intellectus ante decreta divina libera, rerum omnium essentias, & etiam existentias possibiles in ordine ad omnes temporis differentias per scientiam simplicis

eis intelligentiæ cognoscit, nunquam tamen per hanc scientiam attingere potest futuritionem rerum, seu res esse futuras, sed has post decretum divinæ voluntatis de illis rebus producendis in determinata temporis differentia cognoscit esse futuras per scientiam visionis. de quibus plura diximus in nostra Theologia de DEO uno.

20 *Obijciuntur VII.* Contra 21. partem Assertionis. Essentia ut formaliter distincta ab existentia est fundamentum distinctionis formalis intercedentis inter ipsam & existentiam, quæ distinctio est relatio: ergo essentia ut distincta ab existentia debet jam esse existens, & consequenter essentia habebit existentiam à se omnimodis indistinctam.

Respondetur, dist. consequ. ergo essentia ut distincta ab existentia debet esse existens formaliter neg. consequ. realiter & identice conced. consequ. quia distinctio formalis non est relatio realis, cum non intercedat inter res & res, adeoque non requirit duas res duabus existentibus existentes; sed est relatio formalis intercedens inter duas formalitates existentes unâ existentiam totius.

Instas: Ipsa existentia potest existere, & non existere: ergo etiam ipsa requirit aliam existentiam, & sic in infinitum.

Respondetur, dist. antec. Ipsa existentia potest existere & non existere possibilitate ipsius essentiae, cujus est modus, conced. antec. possibilitate propria & distincta neg. antec. quia modi non datur modus; unde sicut in eadem re una tantum est existentia, una unitas, veritas, &c. ita etiam una tantum possibilitas, siquidem tam essentia rei, quam existentia unâ & eadem productione ponuntur in rerum natura; licet enim existentia sit terminus formalis productionis, nihilominus tota essentia actualis est terminus totalis productionis. Quando verò essentia dicitur ingenerabilis & incorruptibilis, intelligitur de essentia & existentia possibili, quia generatio & corruptio respiciunt actualem essentiam & existentiam.

Urges: Accidens non est tantum formaliter distinctum à suo subjecto, sed realiter; atqui existentia est accidens essentiae, quia per accidens est, quod essentia creata existat: ergo existentia non est formaliter distincta ab essentia, sed omnino realiter.

Respondetur, dist. maj. Accidens physicum & prædicamentale, quod nimirum potest adesse, & abesse sine subjecti corruptione, non est formaliter tantum, sed realiter distinctum à suo subjecto conc. maj. Accidens metaphysicum & prædicabile, nimirum, quod est extra quidditatem essentiae, est tamen eidem realiter identificatum.

Tract. V.

tum, non est formaliter sed realiter distinctum neg. maj. & similiter distincta minori neg. consequ. quia existentia non potest abesse ab essentia sine hujus corruptione, nec essentia potest existere sine existentia, sicuti tamen murus potest existere sine albedine, & albedo potest abesse à muro sine hujus corruptione. Ex his

Infertur I. Quod *existentia sit actus*, 21 quia potentiam logicam & objectivam essentiae determinat ad existendum: & quidem *primus*; quia est prior omni operatione accidentali, & omni accidente; hæc enim essentiam supponunt existentem. dicitur etiam *actus ultimus essentiae* sub alio respectu, nimirum, quia existentia in essentia omnia prædicata essentialia, & individualitatem præsupponit; siquidem existentia est singulare.

Infertur II. Essentiam esse nobilior²² rem existentiam, quia homo est perfectior equo ratione essentiae, non ratione existentiae, quia in hac conveniunt, & si existentia hominis sit perfectior existentia equi, hoc habet ratione essentiae hominis.

Infertur III. Non solum DEUM, sed etiam causas secundas verè causare existentias suorum effectuum tanquam causas principales, quia homo verè producit hominem, equus equum, ignis ignem &c. tam secundum essentiam, quam existentiam.

Infertur IV. Essentiam rei componi²⁴ quidem ex gradibus metaphysicis, quia cum sit species, constituitur ex genere & differentia; at existentia non componitur ex gradibus metaphysicis, sed est una simplex formalitas, cum non habeat plura prædicata essentialia, quia non est species.

Infertur V. Existentiam non poni in²⁵ prædicamento, sed esse posteriorem totâ coordinatione prædicamentali, quia concipi potest tota rei essentia sine ejusdem existentia, & quia posterior est individualitate seu hæcceitate, quæ est ultimus gradus in lineâ prædicamentali.

Infertur VI. Quæcunque habent propriam²⁶ essentiam, sicut sunt omnes res, habere quoque propriam existentiam; siquidem nulla res potest existere per existentiam alienam, cum ab illa sit realiter distincta, & hæc alteri rei realiter sit identificata. Econtra formalitates non habent propriam existentiam, quia non sunt res, nec per se queunt terminare causalitatem physicam, sed existunt per existentiam totius rei, cum qua comproducentur. Nihilominus probabiliter potest admitti, quod habeant propriam existentiam formalem, quia etiam habent propriam essentiam, sumendo essentiam pro ratione formali, per quam sunt talis & non alia formalitas, etsi non habeant propriam essentiam realem, qualem debent habere res, &

P

corre-

correspondentem existentiam realem; ad hanc enim requiritur, ut aliquid sit res, & possit per se esse terminus causalitatis physicæ; ad priorem autem requiritur & sufficit, ut aliquid sit formalitas & terminus concomitans causalitatis physicæ. ita Maffrius disp. 8. Metaph. q. 4. n. 173.

²⁷ *Infertur VII.* Omnes essentias específicas esse in perfectione essentiali inæquales, ita ut implicet reperiri duas ejusdem perfectionis; si enim essent ejusdem perfectionis essentialis, forent etiam ejusdem speciei; illa enim sunt ejusdem speciei, quæ in prædicatis essentialibus conveniunt. Deinde si plures essentia speciei distinctæ essent æqualis perfectionis specificæ, sequeretur, quod una talis essentia haberet in se omnem perfectionem essentialem, quam habent omnes aliæ essentia specificæ sub eodem genere contentæ; sicut, quia omnia individua humana sunt ejusdem perfectionis essentialis, ideò unus homo est æquè perfectus essentialiter, quàm omnia individua humana; sed sequela est evidenter falsa, nimirum, quod una species esset æquè essentialiter perfecta, quàm omnes species sub eodem genere contentæ & simul sumptæ: ergo etiam falsum est, essentias específicas posse esse in perfectione essentiali æquales. Plura de hac re videri possunt apud Maffrium disp. 8. Metaph. q. 7.

QUÆSTIO IV.

De Natura communi, & Differentia individuali.

²⁸ *Nota I.* Postquàm de essentia & existentia disputatum fuit, deberet statim tractari de substantia & accidente, utpote in quæ dividitur ens finitum; quia verò substantia & accidens continent gradus metaphysicos communes & singulares, priùs de natura communi, & singularitate agere visum fuit. Cùm verò in Logica satis multa dixerimus de natura communi & universali tam logico, quàm metaphysico, hic solum de singularitate seu gradu individuali, & principio individuationis restat agendum, pro quo

²⁹ *Nota II.* Omnia, quæ in rerum natura existunt, esse singularia, nam, ut inquit Aristoteles, *existentia est singularium*; quod ulteriùs exinde patet, quia omne existens vel DEUS est, vel creatura; atqui DEUS est essentialiter singularis; implicat enim plures Dii; creatura verò cùm accipiat suam existentiam per productionem, pariter singularis est; etenim ex 1. Metaphysicorum cap. 1. *productio tendit in rem singularem*: ergo omnia, quæ exi-

stunt, sunt singularia; & licet etiam naturæ communes existant in rerum natura, hæ tamen non dantur separatæ à singularibus, sed omninò in illis inclusæ & per identitatem saltem realem immersæ, hinc quidquid est in rerum natura, est *singulariter vel per se & formaliter*, ut individua ipsa, vel *identice & realiter*, ut naturæ communes individuata & contractæ. Jam verò controversatur inter Philosophos, quid sit rerum existentium singularitas, seu quodnam sit principium individuationis? siquidem Thomistæ pro principio individuationis assignant materiam signatam; Recentiores verò collectionem accidentium; nostra sententia est sequens.

ASSERTIO. Nulla res creata ex suis principiis quidditativis & intrinsecis est singularis, sed per aliquid positivum essentia creatæ superadditum; hoc autem non est existentia rei, nec quantitas, aut ullum accidens, nec materia, nec forma, sed principium individuationis est singularitas, seu hæceitas. ita Doctor subtilis in 2. d. 3. q. 6. Maffrius Disp. 10. Metaph. per totam, cum communissima Scotistarum contra varios extraneos, Thomistas, Neutrales, Nominales & Recentiores.

Probatur Assertio quoad I. partem: Tum quia omnia ejusdemque speciei individua à parte rei conveniunt in natura specifica seu prædicatis essentialibus, ut satis dictum in Logica: ergo nulla res creata, seu individuum creatum est ex natura sua specifica seu principiis intrinsecis singularis seu individualis, nam quantum est de se, humanitas v. g. non est magis natura Petri, quàm Joannis, sed indifferenter ad utrumque se habet; cùm ergo à parte rei sit natura Petri, vel Joannis, hoc nequit habere ex sua ratione formali, sed necessarium est concedere determinativum aliquod, quò determinetur, ut sit hujus, vel illius. Tum quia si in conceptu essentiali naturæ, v. g. humanæ includerentur essentialiter differentia individuales, seu singularitates, v. g. Petreitas, Pauleitas &c. cùm hujusmodi naturæ conceptus sit communis omnibus individuis naturæ humanæ, sequeretur, quod de Joanne & Francisco nedum prædicaretur essentialiter animal rationale, sed etiam Petreitas & Pauleitas, & aliæ quæcunque differentia individuales humanæ; unde singula individua se invicem essentialiter includerent; sed sequela est apertè falsa: ergo & id, unde sequitur.

Probatur Assertio quoad II. partem. Sub eadem specie unum individuum positivè differt ab alio, sicut una species ab alia sub eodem genere differt positivè; sed una species ab alia non differt per simplicem negationem, sed per aliquam differentiam positivam sui constitutivam: ergo etiam

etiam unum individuum differt ab alio per differentiam aliquam positivam, sui in esse individui constitutivam, nimirum singularitatem seu hæcceitatem. Accedit ratio Doctoris subtilis in 2. d. 3. q. 2. ita ratiocinantis: nihil simpliciter repugnat alicui enti per solam negationem in eo positam, sed per aliquid positivum, ad quod consequitur illa negatio, uti patet inductione, nam negatio corporeitatis convenit Angelo per aliquam formalitatem positivam, nimirum spiritualitatem, quia Angelus simpliciter & per DEI potentiam nequit esse corporeus; similiter negatio brutalitatis convenit homini per rationalitatem &c. Atqui singulari v. g. lapidi repugnat divisio in plures singulares lapides qui sint tales, qualis est divisus lapis: ergo debet poni aliquid positivum, ratione cuius radicaliter conveniat singulari hæc repugnantia, quod erit singularitas, seu hæcceitas, distincta à natura specifica, non quidem realiter, sed formaliter ex natura rei, ut in Logica de natura communi satis dictum fuit. Nunc

31 *Probatur Assertio quoad III. partem.* nimirum quod hoc positivum, seu principium individuationis non sit existentia rei: tum quia effectus formalis individuationis est omnino diversus ab effectu formali existentie; nam effectus formalis individuationis est determinare naturam ad infimum gradum entis, ut incommunicabiliter se habeat, & sit hæc numero designabilis; effectus verò formalis existentie est ponere extra causas rem illam, cuius est existentia; actualis enim existentia actu ponit; possibilis verò potest ponere: ergo existentia non est principium individuationis. Tum quia individuatō universaliter in essentia præcedit naturam existentiam: ergo non est ipsa existentia. prob. antec. Quia existentia ex natura sua est actus ultimus ordinatus ad constituendam rem extra causas: ergo supponit rem sic extra causas constituendam completam quoad omnem gradum essendi prædicamentalem etiam ultimum, qui est individualis; non enim potest fieri existens sola humanitas absque individuatione: ergo ut res dicatur possibilis existere, prius naturam intelligitur individua, vel individua-bilis; quod ulterius patet ex eo, quia individuatō est differentia, existentia verò est modus intrinsecus rei juxta dicta quæst. præc. atqui differentia præcedit in constituto modum intrinsecum rei: ergo individuatō in essentia præcedit existentiam tam in esse actualitatis, quam possibilitatis, & sic sequitur non posse existentiam poni individuationis principium nec formale, nec radicale. Denique individuum ponitur in prædicamento, non existen-

tia: ergo nullum individuum fit individuum per existentiam.

Probatur Assertio quoad IV. partem, quod nec quantitas, nec ullum accidens sit principium individuationis: Tum quia individuum substantie v. g. Petrus, est ens unum per se; atqui si differentia individualis esset accidens, individuum substantie esset ens unum per accidens, quia ex substantia & accidente fit unum per accidens: ergo principium individuationis non est accidens. Item individuatō substantie realiter identificatur substantie; sed nullum accidens identificatur substantie: ergo. Tum quia natura specifica nequit existere sine differentia individuali aut econtra differentia individualis sine natura specifica, etiam divinitus; atqui substantia divinitus potest existere sine accidentibus, & econtra quantitas & reliqua accidentia sine substantia, ut patet in Eucharistia: ergo principium individuationis non est accidens, nec tota collectio accidentium ob easdem rationes. Tum quia ipsa accidentia v. g. hæc quantitas, hæc albedo &c. sunt individua: ergo si principium individuationis foret accidens, unum accidens individuaretur per aliud, & sic in infinitum; atqui hoc dici nequit: ergo.

Probatur Assertio quoad V. partem, 32 quod materia sive nuda, sive quantitate signata non sit principium individuationis: Angelus & anima rationalis separata sunt individua, nec tamen habent materiam nudam, aut quantitate affectam: ergo principium individuationis nec est materia nuda, nec quantitate signata, seu affecta. Deinde si plures formæ materiales, vel accidentia divinitus, sicut fieri potest, separarentur ab omni materia, adhuc forent individua sine ulla materia: ergo. Denique si plures formæ divinitus forent in eadem materia, vel plura accidentia in eadem materia quantitate affecta, sequeretur tales plures formas esse unum numero individuum, sicuti & talia plura accidentia esse unum numero accidens, quia haberent unum numero principium individuationis, nimirum unam materiam nudam, vel quantitate signatam; sed sequela est falsa: ergo.

Probatur Assertio quoad VI. partem, quod forma non sit principium individuationis: Tum quia forma est de quidditate compositi, utpote ejus pars essentialis; atqui individuatō non est de quidditate rei: ergo forma non est individuatō compositi: tum quia forma realiter distinguitur à composito: ergo nequit esse individuatō compositi, quia individuatō realiter identificatur rei, cuius est individuatō. Tum quia si forma individuaret materiam, implicaret etiam divinitus, mate-

riam, implicaret etiam divinitus, materiam existere sine forma, quod est iterum falsum. imò sequeretur, toties materiam destrui, quoties forma in ea recepta corrumpitur; quia quando destruitur individuat, etiam semper destruitur illa res, cujus est individuat, cum illi realiter sit identificata: sed hoc est falsum: ergo. Tum quia anima separata & accidentia Eucharistica sunt individua, nec tamen habent formam. Denique si materia divinitus separaretur ab omni forma, adhuc manebit individua sine omni forma, vel si duas simul reciperet formas, foret duplex individuum, quod iterum est falsum: ergo.

Nec dicas: Materiam utique non individuari per formam in se, sed per ordinem ad certam formam;

Contra est: Quia materia hæc & singularis ad singulas formas indifferenter se habet, ita ut ad singulas dicat ordinem, quia singulas disjunctim recipere potest; si enim hæc materia determinaret sibi hanc numero formam, tunc eadem materia in genito & corrupto esse non posset, nec posset esse commune subjectum transmutationum naturalium, de cujus ratione est, ut idem numero permaneat sub utroque termino mutationis: ergo falsum est, quod materia individuetur per ordinem ad certam formam. Denique

Probatur Assertio quoad II. partem,
33 quod principium individuationis omnium rerum sit differentia individualis *hæccitas* appellata: Tum quia principium individuationis est quid positivum naturæ specificæ superadditum, ab ea formaliter ex natura rei distinctum, contrahens naturam specificam *ad esse hoc*; sed hoc facit differentia individualis, seu hæccitas; nam hæc ad individuum ita se habet, sicut differentia specifica ad suam speciem; sed differentia specifica, quia genus determinat ad certam speciem, est & dicitur *principium specificationis*: ergo etiam differentia individualis seu hæccitas verè dicitur & est *principium individuationis*. Tum quia illud est principium individuationis naturæ, quod eam ultimè determinat, & ponit in gradu ultimato indeterminabili & incommunicabili; sed hoc solum facit differentia individualis, seu hæccitas: ergo. Tum quia illud est principium individuationis, per quod individua intrinsecè distinguuntur, cum idem sit principium constitutivum & distinctivum; sed individua non nisi differentiis individualibus, seu hæccitatibus intrinsecè distinguuntur, quia non per entitatem naturæ, cum in ipsa convenient: ergo differentia individualis seu hæccitas debet esse principium individuationis; ratione namque hæccitatis præcisè repu-

gnat individuum plures partes subjectivas habere, & esse ulterius communicabile, in quibus consistit ratio formalis & essentialis *individui* propriè & simpliciter dicti, nimirum esse in plures partes subjectivas indivisum, & indivisibile & simpliciter incommunicabile in rebus creatis per modum naturæ communis.

Obijciunt I. Ista hæccitas seu differentia individualis vel est substantia, vel accidens, vel nihil; primum & secundum nequit dici: ergo tertium debet dici, quod sit nihil, consequenter non datur.

Respondetur, differentiam individua-lem formaliter nec esse substantiam, nec accidens, sed realiter & identicè esse unum, vel alterum; unde illa hæccitas, quæ substantiam determinat ad esse individuale, est realiter & identicè substantia, & illa, quæ determinat accidens, est realiter & identicè accidens, adeò quod differentia individualis sit talis identicè, qualis est natura, quam contrahit, & determinat, & sic etiam in accidentibus relativis est identicè relativa, & in absolutis absoluta; universaliter autem respectu omnium entium creatorum differentia individualis seu hæccitas non est *accidens physicum*, ut de se patet, alias realiter non identificaretur cum natura, quam facit individuum, est tamen *accidens metaphysicum* respectu entium creatorum, quia de nullius rei creatæ essentia est singularitas, seu hæccitas, alias essentialiter foret singularis, sicut natura divina est essentialiter singularis; sed hæccitas est extra essentiam cujuscunque rei creatæ, eamque tantum determinat ad individuum.

Dices: Individuum formaliter est indivisum in se, & divisum à quolibet alio, adeoque constituitur per individuationem; sed hæc est formaliter negatio; ergo individuum formaliter constituitur per negationem.

Respondetur, neg. min. quia indivisio primariò dicit hæccitatem, ad quam modò consequitur divisio à quocunque alio, seu quod sit divisum à quolibet alio.

Obijciunt II. Juxta SS. Patres Augustinum, Damascenum, & alios unum individuum differt ab alio penès diversa accidentia: ergo non penès hæccitates.

Respondetur, dist. antec. unum individuum differt ab alio penès diversa accidentia, extrinsecè, conc. antec. intrinsecè differt neg. antec. cum conseq. per hæccitates enim differunt ab invicem intrinsecè individualiter.

Dices: Aristoteles docuit, materiam & formam esse illam rationem, per quam una res distinguitur ab alia: ergo non per hæccitatem.

Respon-

Respondetur, materiam esse duplicem, una vocatur *materia partis*, & est *materia physica* tanquam pars cum forma constituens compositum physicum; altera est & vocatur *materia totius*, estque ipsa differentia individualis, quæ dicitur *materia metaphysica*; sicut enim materia physica substat formis physicis, ita hæceitas tanquam infimus gradus prædicamenti substat naturis specificis; & de hac materia loquitur Aristoteles, quod sit principium individuationis, non verò de materia physica. Quantum ad formam, dicendum, quod per illam res essentialiter differat ab aliis, non verò individualiter.

35 *Obijcitur* III. Si individuum ultra naturam specificam habeat differentiam individualement, seu hæceitatem, divisâ aquâ in guttas tot novæ nascerentur hæceitates, quot fuerint guttæ, totque rursus peribunt hæceitates, si eadem rursus guttæ coadunentur, quod non est facile creditu, præsertim cum nulla aqua generetur, aut corrumpatur per eam divisionem, aut conjunctionem: ergo nec est credendum, quod individuationis principium sit hæceitas.

Respondetur, neg. antec. quia per talem divisionem aut coadunationem guttarum non fit nova substantialis corruptio, aut generatio aquæ, sed solum nova divisio aut compositio totius alicujus integralis, quod juxta dicta in Physica non est realiter distinctum à suis partibus integralibus, & sic partes illæ aquæ sive divisæ, sive unitæ sunt semper eadem numero, & semper easdem habent & retinent hæceitates, seu differentias individuales; sed quando dividuntur, accipiunt tantum nova indivisibilia terminantia, & quando iterum coadunantur, amittunt indivisibilia terminantia, & accipiunt nova indivisibilia continuantia, sicuti dictum fuit de continuo.

Instas: Saltem sequeretur, in composito physico tres esse hæceitates, scilicet materiæ, formæ & compositi, quod juxta Scotistas est realiter distinctum à partibus, & consequenter tria individua habentia tres proprias existentias; sed hoc est absurdum: ergo.

Respondetur, gratis concedi in composito physico tres reperiri hæceitates (sicut sunt tres res) duas partiales, & incompletas, nempe materiæ & formæ, & alteram totalem & completam, quæ est compositi; & sic esse in composito physico tria individua, habentia tres proprias existentias; sed negatur hoc esse absurdum, quia hoc est necessarium.

Dices: Si ad multiplicationem rerum physicarum plurificantur hæceitates in composito physico: ergo etiam ad multiplicationem formalitatum metaphysicarum

Tract. V.

erunt multiplicandæ hæceitates, & sic cum in Petro sint gradus hominis, animalis, viventis, corporis, substantiæ, consequenter tot hæceitates assignare oportebit, quibus illæ naturæ communes individuentur.

Respondetur, neg. sequelam, quia in individuo v. g. Petro per unicam hæceitatem individuantur omnes naturæ, seu gradus communes, illo ordine servato, quo inter se coordinantur in prædicamento, ut nimirum per Petreitatem in Petro prius individuetur homo primitate immediationis, postea animal, deinde vivens &c. quamvis enim absolute loquendo illis gradibus, ut sunt naturæ & quidditates, Petrus prius dicatur substantia, deinde corpus, postea vivens &c. non tamen prius dicitur *hæc substantia*, *hoc corpus*, sed prius *hic homo*; & ratio est, quia natura generica non conjungitur individuationi, nisi mediante naturâ specificâ; cum hæceitas sit ultimus actus & gradus in prædicamento, & consequenter præsupponat in natura omnes differentias superiores essentielles, etiam specificam, adeoque solam naturam specificam actuât immediate, alias verò superiores mediate.

Obijcitur IV. Natura specifica nequit fieri individua per aliquid commune pluribus; sed hæceitas Petri & hæceitas Pauli conveniunt in ratione communi hæceitatis: ergo hæceitas nequit esse principium individuationis.

Respondetur, neg. min. quia omnes hæceitates à parte rei sunt primò diversæ & in nullo conveniunt, ne procedatur in realitatibus in infinitum; quamvis per intellectum inadæquatè concipientem hæceitates conveniant, de quo satis diximus in Logica de individuo. Ex his

Inferitur I. Individua ejusdem naturæ specificæ non esse inæqualia in perfectione entitativa, adeo ut unum individuum non sit perfectius alio in suo esse individuali, quamvis quoad accidentia unum individuum sit & possit esse perfectius altero, de quo non est dubium. Ratio est 1. Quia effectus formalis individuationis est, naturam specificam terminare incommunicabiliter, reddereque eam incommunicabilem; sed hic effectus formalis est æqualis in omnibus individuis ejusdem speciei; non enim natura v. g. humana magis incommunicabilis redditur per Petreitatem, quam per Pauleitatem: ergo individua ejusdem speciei sunt æqualia in perfectione individuali. 2. Quia si unum individuum ejusdem naturæ specificæ haberet majorem perfectionem entitativam, quam aliud, eò ipso non foret amplius ejusdem speciei cum altero, sed diversæ, quia in natura specifica conveniret

Q

niret cum altero, & in illa majori perfectione entitativa differret, & quidem non tantum individualiter, alias omnia individualia vi suæ differentiae individualis forent inæqualia in perfectione entitativa, quod est aperte falsum uti patet in duabus aquis individuis: ergo different plusquam individualiter, & consequenter specie, cum inter speciem infimam & individuationem non detur prædicatum medium; alias eò ipso non foret species infima. 3. Quia si aliqua inæqualitas perfectionis ex differentia individuali proveniret, hoc fieret maxime in hominibus, quia videmus unum hominem melius operari, intelligere, ratiocinari &c. quam alium; sed hoc fundamentum nullum est; quia alias sequeretur, eundem in individuo hominem habere subinde animam in perfectione entitativa minorem, subinde maiorem, quia idem homo modò perfectiores, modò imperfectiores operationes elicit, v. g. dum est puer, juvenis, vel senex &c. Sed hoc est aperte falsum; ergo dicendum, tantam differentiam in operationibus hominum provenire, non ex inæquali perfectione entitativa animarum, sed ex diversa corporum complexione accidentali, cum uti dictum, videamus eandem diversitatem in uno eodémque individuo humano, dum est infans, adolescens, senex, sanum, vel ægrum &c. Si dicas: quòd si ista vera sint, quare ergo Scotistæ in Theologia de visione beatifica docent, perfectiorem intellectum cum æquali lumine gloriæ elicere posse perfectiorem visionem, cum tamen omnes intellectus sint æquales in perfectione? *Ad quod resp.* intellectum Angelicum, utpote ex natura sua independentem à sensibus, esse specie distinctum ab humano, & hòc perfectiorem, juxta dicta in nostra Theologia in II. Librum sentent. Disp. 1. de Angelis, quæst. 3. & in Animalica, de anima rationali disp. 5. quæst. 1. Et consequenter procedit illa sententia Scotistarum de intellectu Angelico comparative ad humanum. Deinde etiam unus intellectus humanus est aliò perfectior accidentaliter ob diversos habitus acquisitos. Denique procedit illa sententia ex hypothesi, si intellectus humanus unus esset perfectior altero in perfectione entitativa, cum æquali lumine gloriæ perfectiorem eliceret visionem.

³⁸ *Infertur II. Principium numeri esse differentiam individua-* lem, quia hæc excludit multitudinem numeralem, & ei directè opponitur, adeoque facit unitatem; *unitas autem addita unitati facit numerum.* Cum autem differentia individualis inveniatur in omnibus rebus tam materialibus, quam spiritualibus, etiam numerus in eisdem reperitur, & cum differentia individualis realiter identificetur

naturæ specificæ, principium numeri non erit realiter distinctum à re numerata; loquimur autem de numero individuali, & prædicamentali, non de numero quantitativo; hujus enim principium est quantitas.

Infertur III. Radicem, cur natura specifica sit numerò multiplicabilis, esse hanc, quia in sua essentia non includit individuationem, seu quia de se & essentialiter non est hæc, sicuti natura generica est multiplicabilis in species, quia in suo conceptu essentiali non includit differentias específicas; econtra verò natura divina est immultiplicabilis, quia in sua essentia includit singularitatem, & de se ac essentialiter est singularis.

QUÆSTIO V.

De Substantia, Subsistentia, & Accidente.

Nota I. Cum muneris Metaphysici sit considerare substantiam & accidens ut sic, utpote in quæ ens ut sic præcipue dividitur, ideo de iisdem, quantum sufficiet, agemus. Quia verò de substantia & accidente satis multa tractavimus in Logica, nihil amplius restat agendum, vel inquirendum, quam 1. in quo consistat essentia seu ratio formalis substantiæ & accidentis? 2. Quid sit subsistentia & personalitas, & in quo earum ratio formalis sita sit, an in positivo, vel in negativo? pro quo

Nota II. Nomen *subsistentia*, *suppositivitas*, & *personalitatis* communiter sumi pro eodem, quia hæc nomina eandem rationem formalem significant, & solum penes connotata differunt, id est, penes diversas naturas, quas afficiunt; ex eo enim, quòd hæc ratio formalis afficit naturam substantialem completam singularem, sive sit natura intellectualis, sive non, dicitur absolute *subsistentia*, & *suppositivitas*; si verò natura affecta per ipsam sit intellectualis, nedum dicitur *subsistentia* & *suppositivitas*, sed etiam *personalitas*, quia persona tantum datur in natura intellectuali completa, nimirum divina, Angelica & humana; quamvis aliqui etiam adhuc per diversa connotata velint inter se distinguere *subsistentiam*, & *suppositivitatem*, quia *subsistentia* afficere potest indifferenter naturam substantialem completam & incompletam; at dum afficit substantiam completam, dicitur *suppositivitas*; dum afficit incompletam, dicitur *subsistentia* præcisè; unde anima separata dici quidem potest *subsistens*, sed non *suppositum*, aut *persona*. Nomen tamen *hypostasis*

postalis idem modò significat, quod *persona*, id est, suppositum in natura intellectuali; quamvis enim antiquitus aliquam pateretur æquivocationem, quia interdum idem significabat quod *substantia*, & ideo SS. Patres recusabant tres hypostases admittere in divinis, ne naturam divinam multiplicare viderentur, modò tamen ex communi usu loquentium ulurpatur pro persona, & ideo ab Ecclesia conceditur posse sinè formidine dici, *tres hypostases esse in divinis*.

Nota III. *Personam* à Boetio lib. de 42 duabus naturis definiri, quòd sit *rationalis nature individua substantia*, quam definitionem Scotus in 1. d. 23. explicat per illam à Richardo 4. de Trin. c. 22. traditam, quæ est, quòd *persona sit intellectualis nature incommunicabilis existentia*; suppositum verò est *natura substantialis completa incommunicabilis existentia*; subsistens denique vel subsistentia, ut juxta dicta ab aliquibus distinguitur à supposito, vel suppositalitate, est *natura substantialis incompleta incommunicabilis existentia*. Ex quibus constat, quòd personalitas, suppositalitas, ac subsistentia dicant incommunicabilitatem aliquam, aded, quòd esse incommunicabile sit effectus formalis earum, quem tribuunt naturæ, quam afficiunt. Quia verò *communicabilitas* est duplex, videlicet *ut quod*, & *ut quo*, sic etiam *incommunicabilitas*, seu negatio communicabilitatis est duplex, *ut quod*, & *ut quo*. Illud communicatur *ut quod*, quod per modum superioris alteri communicatur tanquam inferiori, & in recto prædicatur de illo, cui communicatur; sic homo communicatur Petro & Paulo. Illud communicatur *ut quo*, quod per modum formæ communicatur subiecto, vel per modum partis, sive essentialis, sive integralis, vel per modum sustentati à sustentante, prout natura humana communicatur Verbo divino in Christo. Ulterius communicabilitas est triplex, *actualis*, *aptitudinalis*, & *potentialis*, ut docet Scotus in 3. d. 1. quæst. 1. *Prima* est, quando natura aliqua verè est supposito alterius naturæ communicata, ut modò natura humana est communicata supposito Verbi divini. *Communicabilitas aptitudinalis* est, quando aliqua natura habet inclinationem & propensionem ad communicari alicui supposito, ut in eodem exemplo patet de natura humana in Christo, quæ inclinationem habet ad communicari supposito proprio creato, ac etiam in creato Verbi divini, alias violenter existeret in supposito Verbi divini. *Communicatio potentialis* denique est mera capacitas, seu non repugnantia ad communicari alteri supposito; quò pacto quælibet natura humana habet capacitatem & non

repugnantiam personari seu communicari supposito divino. Sicut autem in natura est triplex communicabilitas, ita dari potest *triplex negatio communicabilitatis* seu dependentiæ ad suppositum, scilicet *negatio dependentiæ & communicationis actualis*, *aptitudinalis*, & *potentialis*. Quibus notatis movetur dubium, an subsistentia, suppositalitas, & personalitas sit quid distinctum à natura substantiali completa & singulari, & in quo ejus ratio formalis consistat, num in positivo, vel in negativo?

ASSERTIO I. Ratio formalis seu essentia substantiæ transcendentis, seu ut con- 43 venit DEO & creaturæ, consistit in perfectate; accidentis verò ut sic essentia consistit in radice inhærentiæ aptitudinalis, ita, quòd accidentis absoluti essentia consistat in sola radice inhærentiæ aptitudinalis; accidentis verò respectivi essentia in actuali inhærentia in fundamento, & actuali ordine ad terminum consistat. I. pars Assertionis est Doctoris subtilis, & irrefragabilis apud Mastrium disp. 11. Metaph. q. 1. Reliquæ Assertionis partes docentur communiter à Scotistis apud Mastrium disp. 12. Metaph. q. 3.

Probatur Assertio quoad I. partem. Quia juxta communissimam sententiam *esse per se* sive *perseitas* est ratio formalis constitutiva substantiæ, sicut econtra *esse in alio* tanquam subiecto inhærentiæ seu inaleitas est ratio constitutiva accidentis; siquidem substantia ut sic per perfectatem primò differt ab omnibus aliis, estque hæc perseitas radix omnium proprietatum substantiæ: ergo ratio formalis seu essentia substantiæ ut sic consistit in perfectate. *Quid autem sit perseitas?* Poncius apud Mastrium cit. disp. 11. Metaph. q. 1. n. 4. dicit, perfectatem substantiæ constitutivam optimè explicari, quòd sit illud positivum, ad quod sequitur formaliter ineptitudo ad inhærendum, sive illa ineptitudo sit quid positivum, sive sola negatio; quia revera ad constitutivum substantiæ sequitur illa ineptitudo, & ad nihil aliud sequitur, & nequit melius explicari illa perseitas, quam sic. Quia verò contra hanc explicationem posset moveri dubium, quòd formæ materiales substantiales non habeant hanc ineptitudinem ad inhærendum, cum à suis subiectis in fieri & conservari debeant, sicuti formæ accidentales; hinc Mastrius cit. n. 19. explicat *perseitatem in forma materiali substantiali*, quòd ideo sit *per se existens*, quia dat esse simpliciter, forma accidentalis autem det esse secundum quid; ad cognoscendum autem à posteriori, *quamnam forma det esse simpliciter*, ait, hoc esse medium cæteris manifestius, quòd quamdiu proceditur in substantialibus, posterior forma 2
semper

semper est perfectior prioribus; quando autem venit ad accidentales, sequens est imperfectior ultimâ præexistente; & hoc est rationabile, quia in eodem genere substantiæ non advenit forma formæ, nisi ut perfectius constituat in illo genere; quando autem aliquid advenit ut imperfectius, non advenit ut aliquid constituat, sed tantum ut ens per se constitutum vel ut quantitas, vel ut qualitas, vel relatio afficiat.

44 *Probatur Assertio quoad II. partem,* quod essentia accidentis ut sic consistat in radice inhærentiæ aptitudinalis: quia accidens, ut à substantia realiter & specie distinguitur, definitur *ens subiecto inhærens*; atqui inhærentia actualis imprimis non est de essentia accidentis ut sic, quia accidentia saltem absoluta supernaturaliter possunt existere sine subiecto, & consequenter esse sine inhærentia actuali, quæ proinde est modus extrinsecus accidentis absoluti realiter ab eo distinctus. deinde nec inhærentia aptitudinalis est de essentia accidentis ut sic, quia hæc est relatio transcendentalis accidentis ad subiectum; atqui relatio nequit esse ratio formalis, seu essentia accidentis ut sic, hoc enim præscindit ab absoluto & respectivo, & aliàs etiam relatio foret de essentia accidentis absoluti, quod implicat, quia aliquam accidens absolutum esset formaliter ad se & non ad se; ad aliud, & non ad aliud: ergo essentia accidentis ut sic consistit in radice inhærentiæ aptitudinalis, cum per hanc radicem accidens ut sic primò differat ab omni alio, & sit origo cæterarum ejus passionum.

45 *Probatur Assertio quoad III. partem,* quod essentia accidentis absoluti ut sic consistat in sola radice inhærentiæ aptitudinalis: quia si in accidente absoluto concipiatur sola radix inhærentiæ aptitudinalis, *ita ut ex natura sua non tendat ad aliud velut terminum*, sicut facit accidens respectivum, concipitur illud, ut primò distinctum ab accidente respectivo: ergo sola radix inhærentiæ aptitudinalis, ita ut ex natura sua non tendat ad aliud tanquam terminum, est essentia accidentis absoluti, *quamvis non adsit vocabulum*, quò positivè possit exprimi.

Probatur Assertio quoad IV. partem, quod essentia accidentis respectivi consistat in actuali inhærentia in fundamento, & actuali ordine ad terminum: quia accidens respectivum dicitur duo, nimirum *quod sit in fundamento, & quod sit ad terminum*; sed relatio juxta dicta in Logica non minùs essentialiter constituitur per *esse in fundamento*, quàm per *esse ad terminum*: ergo essentia accidentis respectivi consistit in actuali inhærentia in fundamento, & actuali ordine ad terminum; sicut enim esse ad terminum actua-

liter est de essentia accidentis respectivi, seu relationis, sic etiam esse & inhærere actualiter in fundamento erit de essentia accidentis respectivi, seu relationis; siquidem relatio essentialiter est ordo unius ad aliud; nequit autem esse ordo unius, nisi sit in illo, adeò quidem, ut Mastrius disp. 12. Metaph. q. 3. n. 37. putet, DEUM nequidem posse facere, ut similitudo unius albi sit in alio albo; propterea tamen istæ duæ similitudines non differunt specie, quia non habent terminos, vel fundamenta, vel rationes fundandi specie diversas.

Dices: Radix exigitiva inhærentiæ actualis est essentia accidentis respectivi: 46 ergo non ipsa actualis inhærentia in fundamento, & actualis ordo ad terminum, cum illa radix sit prior inhærentiæ actuali.

Respondetur, neg. antec. quia omnes cum Aristotele rationem formalem, seu essentiam relationis explicuerunt, quod sit *ordo unius ad aliud*, seu *esse ad aliud*, quod ita intelligendum est, ut ipsum *esse ad aliud* actualiter & formaliter relationem constituat, non autem esse ad aliud aptitudinaliter tantum & radicaliter; essentia enim relationis est ipsemet formalis & actualis ordo & habitudo unius ad aliud, non verò quasi radix, vel potentia & facultas unum referendi ad aliud; quod adeò verum est, ut etiam in relationibus aptitudinalibus seu transcendentalibus veritatem habeat; ipsa enim etiam aptitudinalis, seu transcendentalis relatio actualiter suum munus referendi exercet; unde non dicitur *aptitudinalis*, quia fundamentum suum actu non refert, sed quia terminus, ad quem actu fundamentum refert, non actu existit, sed aptitudine solum & potentiâ; unde dicendum, quod radix illa exigitiva inhærentiæ actualis & ipsa actualis inhærentia, sint eadem à parte rei formalitas, sicut in DEO radix aseitatis, vel essentialis existentiae sunt una formalitas cum existentia DEI actuali seu essentia DEI.

Instas: Saltem actualis inhærentia in subiecto non est de essentia relationis, quia relatio in divinis est vera relatio, & tamen non est in subiecto, quia non est accidens, licet sit in fundamento: ergo.

Respondetur, dist. antec. saltem inhærentia actualis *in subiecto*, non est de essentia relationis ut sic, nec de essentia accidentis ut sic, conced. antec. saltem inhærentia actualis in subiecto non est de essentia relationis creatæ, quæ essentialiter est accidens, seu non est de essentia relationis accidentalis, seu accidentis relativi, neg. antec. cum conseq. cum enim accidens respectivum essentialiter debeat actu inhærere fundamento; hoc autem simul necessariò sit subiectum accidentis relativi, cum implicet fundamentum ali-

quod

quod esse accidentis relativi, quod non sit ejus subjectum; hinc de essentia accidentis relativi, quatenus est accidens, & simul relatio, est actualiter inhzrere subjecto tanquam fundamento, & actualiter esse ad terminum. Ex quo etiam

47 *Inferitur*: Accidens ut sic prius dividi in absolutum & respectivum, antequam dividatur in novem prædicamenta, in quibus ponuntur accidentia; siquidem accidens ut sic, postquam est divisum in absolutum, & respectivum, tunc modo accidens absolutum dividitur in quantitatem & qualitatem, accidens verò respectivum in relationem, actionem, passionem &c.

48 **ASSERTIO II.** Subsistentia, supposititas vel personalitas in creatis, quatenus facit suppositum seu personam, est realiter distincta à natura substantiali singulari completa, non tamen est quid positivum, sed quid negativum, nimirum negatio communicationis actualis ad alterum suppositum. Ita Doctor in 3. d. 1. q. 1. & ejus discipuli communiter, ac etiam Recentiores apud Maftrium disp. 11. Metaph. q. 4. contra Thomistas, statuentes personalitatem in modo positivo naturæ singulari completæ superaddito.

Probatur Assertio quoad I. partem. Quia Verbum divinum assumpsit naturam humanam singularem completam, non tamen assumpsit personam, seu suppositum creatum, seu personalitatem humanam: ergo personalitas creata est realiter distincta à natura humana in Christo, cum hæc existat sine illa, siquidem natura humana Christi subsistit subsistentiâ increata, seu personalitate Verbi divini, ut fides docet;

Confirmatur: Quia si natura creata singularis completa, & personalitas essent realiter idem, tunc quod à parte rei diceretur de uno, dici quoque deberet de altero; atqui non idem, quod dicitur de natura creata singulari completa, etiam dicitur de subsistentia seu personalitate, ut patet in Christo, quia de natura humana in Christo docet fides, quod sit assumpta à Verbo divino, & de personalitate creata naturæ humanæ in Christo, docet fides, & dicit, quod non sit assumpta: ergo personalitas debet esse realiter distincta à natura creata singulari completa.

49 *Probatur Assertio quoad II. partem.* quod supposititas & personalitas non superaddat naturæ singulari substantiali completæ entitatem positivam: Quia si personalitas adderet entitatem aliquam positivam realiter à natura distinctam, posset natura conservari & produci absque ullâ supposititate; at hoc non concedunt Adversarii: ergo. prob. major. Omne absolutum prius alio, & ab eo realiter distinctum, potest de potentia DEI absoluta conservari sine

Tract. V.

posteriori, cum tam necessaria connexio inter talia non detur; sic DEUS potest conservare ignem sine calore, solem sine luce &c. ergo natura substantialis completa & singularis utpote *quid absolutum*, & prius supposititate & ab hac realiter distinctum poterit produci & conservari sine supposititate & personalitate creata, absque eo, quod esset communicata personalitati divinæ Verbi.

Confirmatur: Illud positivum, quod persona creata naturæ singulari superadderet, aut esset substantia aut accidens? *non substantia*; alias esset pars essentialis, vel integralis, physica, vel metaphysica; sed neutrum dici potest; nam omnes partes essentielles naturæ humanæ sunt in natura humana Christi, alioquin verus & perfectus homo non esset; similiter omnes partes integrales sunt in natura humana Christi ob eandem rationem; at creata personalitas non est in natura humana Christi: ergo personalitas creata non est substantia. Deinde *nec est accidens*; qualem enim esset? *non quantitas*; quia Angeli veram personalitatem habent, at tamen quantitate carent; *non qualitas*; quia nulla est qualitas, quæ divinitus non possit separatim conservari; supposititas autem & personalitas nequit ullô pacto separatim conservari etiam juxta Adversarios; *neque relatio*; quia omnis relatio realis debet esse inter duo extrema realia realiter distincta; at non possunt assignari duo extrema realiter distincta, inter quæ intercedat supposititas: ergo nec est relatio. itaque

Probatur Assertio quoad III. partem, quod supposititas & personalitas sit quid negativum, & naturæ creatæ substantiali completæ & singulari superaddat negationem communicationis actualis ad alienum suppositum: quia natura humana in Christo ideò præcisè non habet personalitatem creatam seu propriam, quia non habet negationem communicationis actualis ad alienum suppositum, cum sit communicata supposito Verbi divini: ergo personalitas creata in natura creata substantiali completa, & singulari præcisè superaddit negationem communicationis actualis ad alienum suppositum.

Confirmatur: Quia persona definitur, quod sit *natura intellectualis incommunicabilis existentia*; atqui præcisè per hoc, quod natura intellectualis completa & singularis non sit communicata alieno supposito, existit incommunicabiliter, nimirum stante hac negatione communicationis actualis ad alienum suppositum: ergo personalitas creata dicitur in natura intellectuali completa, & singulari præcisè negationem communicationis actualis ad alienum suppositum. dictum est: *præcisè,*

R

nam

nam licet natura substantialis completa & singularis habeat etiam *negationem communicabilitatis actualis & aptitudinalis ut quod*; hæc tamen negatio convenit ei necessario ratione singularitatis, & præsupponitur necessario ante suppositalitatem & personalitatem, sed formaliter non constituit ipsam personalitatem, cum hæc sit separabilis à natura singulari completa, non verò illa negatio communicabilitatis ut quod. Similiter natura substantialis completa habet etiam *negationem communicabilitatis actualis & aptitudinalis ut quod*, in quantum non communicatur, nec communicabilis est alteri ut forma, vel ut pars; sed hæc negatio etiam convenit ei necessario ratione differentię, quod sit *completa substantia*, per quam differt à substantia incompleta, & quæ præsupponitur suppositalitati & personalitati; & consequenter prædicta negatio non constituit formaliter personalitatem, cum hæc sit separabilis à natura completa, non verò illa negatio communicationis & communicabilitatis ut forma, vel ut pars. Denique natura creata etiam subsistens propriā suppositalitate, habet communicabilitatem potentialem ad alienum suppositum, nimirum divinum, imò etiam aptitudinalem, id est, inclinationem ad personari personalitate divinā, quia aliās natura humana Christi in supposito divino Verbi violenter existeret; non tamen natura creata habet exigentiam ad suppositari suppositalitate divinā. Ita Scotus apud Mastrium cit. quæst. 3. n. 58. suam sententiam de personalitate consistente in negativo ipsemet explicat; & sic intelligenda sunt, quæ hac de re diximus in nostra Theologia in III. sententiarum Libro, de Incarnatione, disp. 1. q. 4.

51 *Obijcitur* I. Personalitas divina est quid positivum: ergo etiam creata est quid positivum.

Respondetur, neg. conseq. disparitas est. 1. quia de fide est dari Paternitatem, Filiationem, & Spirationem passivam in divinis, quæ sunt relationes reales, & consequenter necessario quid positivum. 2. quia personalitas divina habet munus positivum, scilicet referre unam personam ad aliam. 3. quia natura divina habet negationem communicabilitatis etiam potentialis ad alienum suppositum, & consequenter negationem talem cum repugnantia; sed hæc supponit aliquid positivum, ut jam sæpius dictum. At in creatis natura non habet negationem communicabilitatis ad alienum suppositum cum repugnantia; adeoque personalitas creata non debet esse quid positivum.

Dices: Si natura creata non habet negationem communicabilitatis ad alienum suppositum cum repugnantia: ergo per-

sonalitas creata non est negatio, sed potius privatio communicationis & dependentię ad alienum suppositum, cum habeat capacitatem ad talem communicationem & dependentiam ad alienum suppositum.

Respondetur, cum Mastrio cit. q. 3. n. 51. personalitatem creatam ob prædictam rationem esse privationem; dicitur tamen esse negatio, quia *negatio ut sic* est quasi genus ad *negationem propriè talem*, quæ est negatio formæ in subiecto inepto & incapaci recipiendi talem formam, v.g. negatio visus in lapide, & ad *negationem minus stricte talem*, quæ est negatio formæ in subiecto apto & capaci talem formam recipiendi, & talis negatio est suppositalitas creata, quia est negatio communicationis actualis ad suppositum alienum in natura creata substantiali singulari completa, quæ tamen natura est capax talis communicationis.

Instas: Si personalitas divina consistat in positivo, & personalitas creata in negativo, tunc personalitas ut sic non erit univoca & communis respectu personalitatis increatæ & creatæ.

Respondetur, personalitatem ut sic consistere in negatione communicationis ad alienum suppositum, & sic esse univocam & communem personalitati tam creatæ, quam increatæ, quia utraque, in quantum rationem suppositalitatis præcisè involvit, dicit talem negationem; at in quantum personalitas divina dicit etiam negationem communicationis potentialis ad alienum suppositum, & consequenter negationem cum repugnantia, fundatur in positivo, & vel maxime differt à personalitate creata, quæ est mera negatio communicationis ad alienum suppositum, sine tamen repugnantia ad eadem communicari.

Obijcitur II. Suppositum dicit perfectionem; sed negatio non dicit perfectionem: ergo suppositum non dicit negationem.

Respondetur, dist. maj. suppositum fundamentaliter sumptum pro natura substantiali, singulari & completa dicit perfectionem, conc. maj. formaliter sumptum pro suppositalitate ipsa, neg. maj. & concessa minori similiter distinguo consequens; nam suppositalitas formaliter sumpta negat quidem communicationem & dependentiam ad alienum suppositum, at tamen positivum quid seu perfectionem non dicit.

Dices: Singularitas dicit quid positivum: ergo etiam personalitas.

Respondetur, neg. conf. disparitas est. 1. quia singularitas realiter identificatur naturæ positivæ; ergo etiam illa debet esse quid positivum. 2. quia singularitas facit naturam ita incommunicabilem, ut
habeat

habeat repugnantiam ad communicari alteri individuo; non sic personalitas creata facit naturam incommunicabilem alieno supposito.

53 *Obicitur* III. Sancti Patres & Concilia passim dicunt, Verbum divinum assumpsisse naturam humanam, & non personam, humanitatem, & non hominem; item personam Verbi consumpsisse ac destruxisse personam humanam; tandem suppositum Verbi supplere in Christo vices, & munera personalitatis creatæ; at si personalitas creata præisè quid negativum diceret, locutiones Patrum & Conciliorum forent prorsus improprie, aut omnino falsæ: ergo.

Respondetur, Sanctos Patres & concilia imprimis nihil aliud voluisse, nisi, quod contra Hæresarcham Nestorium, ejusque Aseclas definierint, in Christo non esse duas personas, non curandò, an ratio personæ creatæ sit quid positivum, vel negativum. Quod verò dicant, Verbum assumpsisse naturam humanam, & non personam, intelligi debent, quod assumendo naturam humanam singularem, prævenit illam negationem communicationis & dependentiæ ad suppositum divinum per unionem hypostaticam. Deinde Verbum divinum ideo dicitur consumpsisse personalitatem creatam, quia eam prævenit, & fecit, ne in natura humana à se assumpta resularet; siquidem etiam in bona Philosophia id, quod non est positivè ens, dicitur consumi; sic privatio consumitur per adventum formæ in materia, quæ tamen privatio est nihil. Neque possunt Adversarii ly *consumi* in meliori proprietate accipere; alias sequeretur, quod aliquando humanitas Christi fuisset personata propria creatâ personalitate, quod fidei repugnaret; sequela autem inde patet, quod illud verâ & rigidâ proprietate dicatur *consumi*, quod transit de esse actu ad non esse: ergo personalitas actu præfuisse debuisset, ut verè consumi potuisset. Demum Verbum divinum dicitur supplere, vel gerere vices personalitatis creatæ tam *quoad esse*, quam *quoad operari*, in hoc sensu *quoad esse* quidem, quia in eo instanti, in quo natura humana, si sibi relicta fuisset, in seipsa suâ propriâ personalitate personata fuisset, Verbum divinum se per unionem hypostaticam naturæ humanæ uniendò personalitatem creatam prævenit, eamque ne oriretur, impedivit: *Quoad operari* verò, quatenus, sicut suppositum creatum est, quod ultimò denominatur agere & pati, ita Verbum divinum ultimò denominatur agere & pati *quoad actiones humanas*; ad hoc autem non exigitur positiva entitas in supposito creato, cum suppositum non concurrat physicè influendò per personalitatem in

actiones; atque hoc est illud ly *aliquid*, quod dicitur Verbum divinum supplere. Ex his

Infertur I. *Partes integrales homogeneas* (quæ ab invicem separatæ sunt entia completa substantialia singularia & per se, uti sunt partes aquæ) habere proprias & totales subsistentias seu suppositalitates, quia suppositalitas sequitur ad ens substantiale completum & per se existens; *at partes heterogeneas*, quales sunt manus, pedes, caput &c. non habere subsistentias proprias & totales, quia non possunt dici supposita, sed partes suppositorum, nec etiam entia completa. idem dicendum *de partibus essentialibus* non tantum in toto, sed etiam extra totum, nam in toto communicantur actualiter alteri supposito, puta, supposito totius; nec etiam extra totum, quia deest ipsis supplementum substantiale, seu quia non sunt substantiæ completæ; suppositalitas autem supponit substantiam singularem completam, & negationem communicabilitatis aptitudinalis alteri ut quo, seu ut pars; quamvis uti supra dictum, aliqui velint *animam separatam* dici quidem posse *subsistentem*, quia actualiter non est communicata alicui supposito, non tamen posse dici suppositum vel personam, quia non est substantia completa, nec habet negationem communicabilitatis aptitudinalis ut quo alicui supposito, ut pars.

Infertur II. Personalitatem creatam non posse terminare dependentiam alterius naturæ creatæ, sicuti natura divina potest terminare dependentiam naturæ humanæ in Christo. Ratio est; quia personalitas divina est quid positivum; creata autem est negatio; una autem & eadem negatio nequit esse in duobus subjectis, sicuti una relatio nequit esse in duobus fundamentis.

Infertur III. *Actiones* dici esse *suppositorum denominativè*, non *formaliter*; quia principium formale & totale operationum est natura agentis; suppositalitas verò, seu subsistentia in naturis substantialibus completis est tantum conditio, sine quâ non ageret, & naturaliter præsupponitur operationibus suppositi; in illo enim instanti, quod natura agit, vel est communicata alteri supposito, & sic habet suppositalitatem alienam; vel non est communicata, & sic habet propriam; in naturis verò incompletis, v. g. animâ separatâ, accidentibus Eucharisticis &c. non requiritur personalitas aut suppositalitas ad agendum vel patiendum, quamvis in illis possit admitti aliqua subsistentia, ut supra dictum, quia non sunt communicatæ alicui supposito. Suppositalitas tamen vel personalitas generaliter nullum habet influxum physicum in operationes suppositi,

cum in creatis sit negatio, in divinis verò sit relatio, quæ de se est sterilis.

56 *Infertur IV.* Angelos etiam esse supposita, & personas, quia sunt naturæ substantiales completæ, intellectuales & singulares, nec eorum natura est alieno supposito communicata; similiter personalitas Angelorum est etiam quid negativum, videlicet negatio communicationis actualis ad alienum suppositum, nimirum divinum, & quia persona divina potest per unionem hypostaticam assumere naturam Angelicam, & sic natura Angelica potest amittere suam propriam creatam personalitatem, sequitur hanc esse etiam realiter distinctam à natura Angelica.

QUÆSTIO VI.

Et Ultima.

De DEO, & Intelligentiis, seu Angelis.

57 *Nota I.* Cum DEUS ter Optimus Maximus, & intelligentiæ seu Angeli sint inferiora entis abstrahentia à materia, eorum consideratio quoad ipsorum essentiam, proprietates, & operationes, quatenus lumine naturali cognoscibiles sunt, ad Metaphysicam spectat. Quia verò pauca veritati convenientia potest intellectus noster sine adiutorio luminis supernaturalis fidei divinæ de iisdem cognoscere, ideo eorum plenam & exactam considerationem meritò ad Theologiam remittimus; quare in præsentì tantum eorum essentiam & existentiam indagabimus. hinc

58 *Nota II.* DEUM esse essentialiter ens, substantiale, completum, spirituale, vivens, intellectuale, singulare, & existens, ita ut ratio primò constitutiva, & ultimò distinctiva DEI sit ejus essentialis existentia, juxta dicta in nostra Theologia in I. sentent. Librum, de DEO uno, disp. 2. q. 5. de quo licet certum sit, quòd existat, quæritur tamen, an ratione naturali à posteriori demonstrari possit ejus existentia? nam à priori non posse demonstrari ejus existentiam, supponimus ex eo, quia actualis existentia est ipsa DEI essentia; essentia autem de re aliqua nequit demonstrari à priori; cum essentia divinà nihil prius sit, nec agnoscat causam physicam aut metaphysicam.

59 *Nota III.* Intelligentias, per quas ab Aristotele intelliguntur Angeli, esse substantias spirituales, finitas, completas, præditas intellectu & voluntate, de quarum possibilitate non est dubium, cum

evidenter constet, earum prædicata essentialia nullam involvere contradictionem; sed tantum quæritur, an eorum existentia actualis ratione naturali à priori, vel à posteriori demonstrari possit? sit

ASSERTIO I. Existentia DEI potest ratione naturali demonstrari à posteriori. Ita omnes Metaphysici & Theologi, teste Maffio disp. 13. Metaph. q. 1. exceptò unò, vel alterò, quorum sententiam alii temerariam, alii erroneam censent.

Probatur I. Demonstratione in prima figura, in tertio modo perfectò, scilicet darii. Omnis ille, qui omnes res contingentes determinavit ad existendum, & tamen à nulla re contingenti determinatus est ad existendum, est DEUS; atqui aliquis est existens, qui omnes res contingentes determinavit ad existendum, (quia res contingens ab alio determinari debet ad existendum, cum ex se sit indifferens ad existendum & non existendum) & qui à nulla re contingenti est determinatus ad existendum (quia nihil potest determinare ad existendum id, à quo fuit ipsum determinatum ad existendum) ergo aliquis existens est DEUS.

Confirmatur I. Omnis, qui potest producere creaturas, si nulla defacto existeret, est DEUS; atqui existens est aliquis, qui potest creaturas producere, si nulla defacto existeret, cum adhuc forent producibiles; ergo existens est DEUS.

Confirmatur II. Ens optimum est existens, si enim non existeret, non foret ens optimum; atqui DEUS est ens optimum: ergo DEUS est existens.

Probatur II. Tota collectio omnium creaturarum, quæ jam extiterunt, & adhuc existunt, fuit producta ab aliqua causa; quia de essentia creaturæ est esse ab alio tanquam à causa; atqui tota collectio omnium creaturarum, siue sint finitæ, siue infinitæ, non fuit producta ab aliqua causa contenta intra hanc totam collectionem omnium creaturarum, quia causa causans hanc totam collectionem est etiam causa omnium, quæ in hac collectione continentur, & sic etiam esset causa sui ipsius, quod implicat, vel duæ causæ causarent se mutuo, quod iterum implicat, alias idem esset prius & posterius respectu sui ipsius: ergo tota collectio omnium creaturarum fuit producta à causa extra hanc collectionem creaturarum existente, adeoque à causa, quæ non est creatura, consequenter à causa increata & improducta; sed talis est DEUS: ergo datur DEUS.

Dices; Potest admitti, quòd omnes causæ per infinitam seriem à se invicem procedant; sed in tali casu non potest assignari causa prima, quia semper potest assignari prior: ergo ex ratione primæ causæ,

causæ, admissò tali processu in infinitum, non demonstratur existentia DEI.

Respondetur, dist. min. Sed in tali casu non potest assignari causa prima intra illam infinitam seriem causarum à se invicem procedentium ex supposito, conced. min. extra illam seriem causarum neg. min. cum conseq. Quia ultra & extra omnes causas à se invicem per infinitam seriem procedentes, cum sint creatæ, & consequenter omnes potentes non existere, debet dari unum ens, quod eas determinaverit ad existendum, & produxerit, & quod ens non ab una istarum causarum creaturarum procedat, & consequenter sit improductum, adeoque DEUS.

Urget: Nunquam tot concipiuntur causæ creatæ, quin plures concipi possint, quia sunt finitæ in infinitum: ergo nunquam procedi potest ultra vel extra dictam seriem causarum creaturarum à se invicem procedentium.

Respondetur, neg. conseq. Ratio est 1. quia illa causa creata omnes possunt nihilominus sumi collectivè; sicuti partes continui v.g. palmi, licet sint finitæ in infinitum semper divisibiles, tamen sumuntur omnes in palmo collectivè; siquidem ad hoc sufficit, quòd omnes illæ causæ simul in genere & in universum concipiantur, & exprimantur per hæc vocabula: *Omnes causæ creatæ*; atqui omnes causæ creatæ collectivè sumptæ sunt productæ ab alia causa, non contenta intra collectionem omnium causarum creaturarum; aliàs aliquid seipsum produxisset, aut duo se mutuò produxissent: ergo producta sunt ab ente improducto; productum enim extra collectionem omnium entium productorum non datur. 2. Quia argumentum à sensu distributivo ad collectivum valet tunc, quando prædicatum convenit individuis subjecti, præscindendò, utrum dicatur de singulis seorsim, vel de omnibus simul sumptis, & non convenit singulis propter negationem de aliis individuis; sic istud prædicatum: *esse ens*, convenit omnibus creaturis etiam collectivè sumptis, etiamsi infinitæ essent; sic istud prædicatum: *Esse animal rationale*, convenit omnibus hominibus etiam simul sumptis, etsi forent infiniti, quia *esse ens* convenit cuilibet creaturæ, præscindendò utrum dicatur de singulis seorsim, vel de omnibus simul sumptis, nec convenit singulis creaturis propter negationem aliarum creaturarum, & sic etiam est de prædicato *animalis rationalis*, & similibus; tale prædicatum quoque est *esse productum ab alio*, *esse insufficiens ad existendum*; abstrahit enim, sive dicatur de singulis, sive de omnibus, sive etiam de infinitis entibus productis & insufficientibus: ergo omnes creaturæ etiam collectivè sumptæ sunt

Tract. V.

productæ ab alio ente non contento intra collectionem omnium creaturarum; quod ens necessariò erit DEUS. 3. *Quæro*, an in productione Cœli, Stellarum & Planetarum possit procedi in infinitum? certissimum est, quòd non; à quo enim sole priore productus est sol modò existens, à quo Cœlo productum est modò existens Cœlum? &c. 4. Certum & evidens est, omnes creaturas, quæ defacto existunt, potuisse non existere, & posse omnes iterum redire in suum nihilum seu non existere: Jam autem possibile positò in actu, nulla sequitur contradictio: ergo si omnes creaturæ, quæ defacto existunt, nunquam extitissent, aut defacto desinerent existere, possent produci iterum, & accipere existentiam; sed à quo? non ab aliqua creatura, cum nulla supponatur existere: ergo ab ente improducto & necessario, scilicet DEO: ergo datur DEUS. Plures probationes, sicut & objectiones vide in nostra Theologia in I. Libro sentent. disp. 2. de DEO uno. q. 2.

Obijciunt I. Existentia DEI debet fide divina credi: ergo ratione naturali nequit demonstrari.

Respondetur, dist. antec. existentia DEI ut Authoris gratiæ debet fide divina credi, concedo antec. existentia DEI ut Authoris naturæ debet fide divina credi, *subdistinguo*: ab iis, qui eandem ratione naturali nequeunt demonstrare conc. antec. ab iis, qui eandem ratione naturali demonstrant neg. antec. cum conseq.

Obijciunt II. Creaturæ sunt contingentes: ergo ex creaturis nequit demonstrari DEUS; demonstratio enim procedit ex medio necessario.

Respondetur, dist. conseq. ergo ex creaturis, quatenus contingentes sunt, nequit demonstrari DEUS, conced. conseq. ergo ex creaturis, quatenus necessariae sunt, nequit demonstrari DEUS neg. conf. ex supposito enim, quòd creaturæ existant, necessariò existunt, & consequenter necessariò requirunt causam sui productivam, nimirum DEUM. Ex his

Infertur: Etiam ratione naturali potest se de DEO demonstrari, quòd sit unus, omniscius, omnipotens, æternus, necessarius, infinitus, immensus, immutabilis, ineffabilis, optimus, sanctissimus, justissimus &c. aliàs non foret DEUS, si hæc omnia non esset, quia non esset summum & omne bonum. de quibus vide nostram Theologiam in I. Libro sentent.

ASSERTIO II. Existunt defacto in rerum natura Angeli, eorum tamen existentia licet ratione naturali suaderi possit, nequit tamen evidenter demonstrari. Prima pars Assertionis est de fide; secunda est communis, sicut & tertia.

Probatur Assertio quoad I. partem.

S

Ex

Ex sacra scriptura, quæ frequenter tam in antiquo, quam novo testamento Angelorum mentionem facit, ut Exodi 23. *Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, & custodiat in via.* Matth. 18. *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est.* Deinde sacra scriptura inducit Angelos cum DEO & hominibus loquentes de rebus divinis, & sensum superantibus, ut patet ex libris Danielis, Tobie, Apocalypsis &c. Item S. Scriptura tribuit Angelis proprietatem videndi DEUM, ut patet ex Matth. 18. cit. item benedicendi & laudandi DEUM Psalm. 148. *Laudate eum omnes Angeli ejus, laudate eum omnes virtutes ejus; item custodiendi & dirigendi homines,* Psalm. 90. *Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis, &c.* Ex quibus omnibus proprietatibus manifestum est, Angelos etiam esse creaturas rationales, spirituales, intellectu & voluntate præditas &c.

65 *Probatur Assertio quoad II. partem.* Tum quia Angelus, utpote substantia completa spiritualis est possibilis: ergo debuit à DEO esse producta, quia hoc videtur exigere universi pulchritudo, & commendare, & ostendere divinam sapientiam, bonitatem & potentiam. Tum quia mirus ille & diversissimus cælorum motus à Philosophis antiquis adscribitur Angelis seu intelligentiis. Tum quia conspiciamus miros frequentissimè fieri effectus à sagis, & magis, atque ab energumenis, qui eorum vires prorsus excedunt, adeoque refundi debent in aliquam causam superiorem, quæ ipsos ad talia patranda moveat; hæc autem non erit DEUS, utpote quia nos ab ipso tales nefarios effectus non fieri, sed invocatio ipsius nomine dissolvi videmus: ergo erit Angelus, & consequenter his rationibus naturalibus existentia Angelorum suaderi potest. jam

66 *Probatur Assertio quoad III. partem,* quod tamen existentia Angelorum ratione naturali evidenter demonstrari non possit:

Non enim potest demonstrari à priori, quia tanta necessaria connexio inter Angelum tanquam effectum & DEUM tanquam causam ejus productivam non intercedit, quod debuerit eum produxisse; cum DEUS sit omnium entium extra se liberrimus opifex, possitque pro nutu & arbitrio suo creaturas producere, vel non producere, ipseque solus ex se, & in se habeat necessitatem essendi; cætera verò omnia entia sint contingentia, & possint esse, vel non esse. Deinde non potest fieri demonstratio à posteriori ab Angelorum effectibus, siquidem nulla ex mox allatis rationibus in probatione secundæ partis demonstrativè convincit: *Non prima,* siquidem ea possibilitas & pulchritudo universi infallibilitatem consequentiæ ad actum non continent, quia DEUS non debet omnem omnino possibilem perfectionem produxisse, & divina sapientia, bonitas & potentia sufficienter ostensæ sunt per creaturas defacto conditas, & per hoc universum, quod seitur, etiam si nulum produxisset Angelum. *Non convincit etiam secunda ratio;* quia motus ille cælorum potest esse ab ipso DEO; sicut enim DEUS immediatè conservat cælos, sic potest eosdem etiam immediatè movere. *Tertia quoque ratio* ad demonstrandum inefficax est, quia evidens non est, effectus illos caulari non posse ab animabus separatis malorum hominum, quibus etiam adscribi possunt suggestiones malæ & instigationes ad peccata, quæ defacto fiunt à dæmonibus: ergo existentia Angelorum nequit demonstrari.

Plura de Angelis docent Theologi; quare etiam in Theologia nostra in II. sententiarum libro totum tractatum de Angelis edidimus, quem vide, si placuerit. Et hinc toti nostræ Philosophiæ Aristotelico-Scotisticæ finem imponimus ad laudem & gloriam DEI OPTIMI MAXIMI, qui est principium omnium, & ultimus

F I N I S.

INDEX RERUM NOTABILIVM,

QUÆ
IN HAC IV. PARTE PHILOSOPHIÆ,

Videlicet

METAPHYSICA

Continentur.

*D. Disputationem significat, Numerus Margi-
nalem designat.*

A.

Accidentis ut sic essentia, sicut etiam
accidentis absoluti, & respectivi
essentia in quo consistat? D. IV.
n. 43.

Actiones sunt suppositorum, qualiter sit
intelligendum? D. IV. n. 55.

Actus quid sit & quotuplex? D. III. n. 31.
& seqq.

Analogia quid sint, & quotuplicia? D. II.
n. 30.

Angeli defacto existunt, eorum tamen
existentia licet ratione naturali suaderi
possit, nequit tamen evidenter demon-
strari. D. IV. n. 64.

Angeli quid sint? D. IV. n. 59.

Angeli habent supposititalitatem & persona-
litatem. D. IV. n. 56.

B.

Bonitas est multiplex. D. III. n. 20. Bo-
nitas transcendentalis, quæ est passio en-
tis, in quo consistat? n. 21. An o-
dium DEI, mendacium &c. habeant
bonitatem transcendentalem? n. 23.

C.

Compositio Metaphysica an detur in DEO?
D. II. n. 18, vel saltem Compositio ra-
tionis? n. 21.

Conceptus formalis & objectivus quid sit?
D. II. n. 2.

Contingentia quid sit, & quotuplex?

D. III. n. 53. quæ sit radix Contingen-
tiæ creaturarum in essendo & causando?
n. 36. & quid contingentia dicat for-
maliter? n. 37.

Creaturæ non habuerunt ab æterno esse
reale actuale, sed tantum possibile.
D. IV. n. 6. Creaturarum possibilitas
logica & objectiva quid sit? n. 5. &
unde Creaturæ utramque possibilitatem
habeant? n. 6. Creaturæ non habent
esse diminutum ab æterno. n. eod, sed
sunt ens reale nominaliter. n. 10.

D.

DEUS quid sit? D. IV. n. 58. Existencia
DEI potest ratione naturali demonstrari
à posteriori. n. 60.

Differentia in quo differat à modo intrin-
seco. D. II. n. 40. Differentia non in-
cludit formaliter & quidditative ens.
n. 48.

Distinctio quid sit, & in quo formaliter
consistat? D. III. n. 42. quotuplex di-
stinctio sit? n. 47. Quid sit distinctio
realis? n. 48. quodnam sit signum di-
stinctionis realis? n. 49.

Distinctio formalis Scotistica quid sit?
D. III. n. 54. & seqq. datur distinctio
formalis Scotistica. n. 57. quotuplex sit?
n. 70.

Distinctio virtualis & rationis ratiocinatæ
&

& ratiocinantis quid sit, & inter quæ detur? D. III. n. 71. & seqq.

E.

Ens nominaliter & participialiter sumptum quid sit? D. II. n. 1. Ens reale ut sic habet in nostro intellectu unum conceptum formalem, cui etiam correspondet unus conceptus objectivus. n. 3. Entis conceptus objectivus est ex natura rei actualiter distinctus & præcisus respectu substantiæ & accidentis, non tamen respectu DEI & creaturæ. n. 14. Ens reale ut sic respectu DEI & creaturæ, substantiæ & accidentis non est æquivocum, sed univocum, Analogum tamen Analogiâ inæqualitatis. n. 31. & seqq.

Ens respectu DEI & creaturæ non est genus, bene verò respectu substantiæ & accidentis. D. II. n. 38. Ens finitum contrahitur ad substantiam & accidens per veras differentias Metaphysicas; ens verò reale ut sic non contrahitur à parte rei ad DEUM & creaturam per differentias Metaphysicas, sed per modos intrinsecos. D. II. n. 41.

Ens reale propriè sumptum non includitur formaliter & quidditative in suis differentiis, modis intrinsecis & passionibus, sed realiter & identicè tantum. D. II. n. 48. Ens respectu suarum passionum, modorum intrinsecorum, & differentiarum est quidem prædicatum univocum, non tamen univocè dictum. n. 58.

Non datur ens commune univocum respectu entis realis & rationis, nec respectu positivi & negativi. n. 60. Sed ens est æquivocum respectu entis realis & rationis, Analogum tamen Analogia proportionis. n. 71.

Ens ut est commune DEO & creaturis, caret principiis essendi, seu incomplexis propriè talibus, habet tamen principia cognoscendi, seu complexa. D. II. n. 74.

Ens reale habet veras & positivas proprietates, seu passiones, atque de ente demonstrabiles per ipsam rationem entis. D. III. n. 3. qualiter passiones entis ab ente distinguantur? n. 5. Tres sunt passiones entis simplices, seu incomplexæ, nimirum unitas, veritas & bonitas. n. 6. Aliæ passiones entis complexæ sunt actus & potentia, necessarium & contingens, idem & diversum. n. 30.

Ens multipliciter dividitur. D. IV. n. 1. Specialiter in ens quantum, & non quantum. n. 2. Divisio entis in DEUM & creaturam est omnium prima & immediata. n. eod.

Essentia & existentia quid sint? D. IV. n. 13. & quomodo ab invicem distinguantur? n. 14.

Essentiæ specificæ omnes in perfectione essentiali sunt inæquales. D. IV. n. 27.

Existentia est modus intrinsecus entitativus essentiæ creatæ. D. IV. n. 14. est actus primus & ultimus essentiæ. n. 21. est una simplex formalitas. n. 24. non ponitur in prædicamento. n. 25. quænam habeant propriam existentiam. n. 26. Existentia est singularium. n. 29.

F.

Falsitas quid sit? D. III. n. 24.

Formalitas quid sit? D. III. n. 56. qualis sit distinctio inter formalitates? n. 57.

G.

Gradus Metaphysici alii sunt transcendentales, alii prædicamentales. D. II. n. 13. qualis inter eos detur distinctio? D. III. n. 57.

I.

Identitas quid sit? D. III. n. 39. An sit relatio? & qualis? n. 40. quotuplex sit? n. 47. Signum identitatis realis quale sit? n. 53. Quid sit identitas formalis? n. 55.

Individua ejusdem naturæ specificæ non sunt inæqualia in perfectione entitativa, & in suo esse individuali. D. IV. n. 37.

Intelligentiæ quid sint? D. IV. n. 59.

M.

Malitia universaliter consistit in privatione boni. D. III. n. 25. Malum aliud est naturæ, aliud culpæ, aliud pœnæ. n. 28. Non datur causa positiva malitiæ; Deus autem nullò modò est causa malitiæ moralis. n. 29.

Metaphysica quid sit quoad nomen? D. I. n. 1. quid sit quoad rem? n. 2. est scientia. n. eod. & sapientia. n. 4. est merè speculativa. n. 6. Objectum materiale adæquatum Metaphysicæ est ens reale ut sic, prout est commune DEO & creaturis, substantiæ, & accidenti. n. 10. Objectum formale est ratio entis, in quantum ens est. n. eod.

Metaphysicæ speculationis quænam sit sphaera? n. 15. Metaphysica non speculatur rationes speciales quorumcunque entium, sed speculatur tantum omnia entia abstrahentia à materia, in quantum naturaliter cognoscibilia sunt. n. 17.

Metaphysica non est scientia subalternans in

in ordine ad alias scientias. D. I. n. 22.
Metaphysicæ specialia munera & prerogativa. n. 24.

Modus intrinsecus & extrinsecus quid sint? D. II. n. 39. In quo differat modus intrinsecus à differentia? n. 40. Modus intrinsecus non includit formaliter & quidditative ens. n. 48. Modus tamen extrinsecus est formaliter ens. n. 54.

Multitudo quid sit? D. III. n. 24.

N.

Necessitas quid sit, & quotuplex? D. III. n. 35.

P.

Passiones entis alia sunt simplices & incomplete, videlicet unitas, veritas, & bonitas, alia sunt complexæ, quales sunt actus & potentia, idem, vel diversum, contingens vel necessarium. D. III. n. 1. Ad passionem requiruntur quatuor condiciones. n. 2. Passiones entis non includunt formaliter & quidditative ens. D. II. n. 48.

Persona quid sit? D. IV. n. 42. Personalitas quid sit, & quomodo distinguatur à natura singulari completa? n. 48. Personalitas creata non potest terminare dependentiam alterius naturæ creatæ, sicuti potest personalitas divina. n. 55.

Possibilitas quotuplex sit. D. IV. n. 5. Creaturæ unde habeant suam possibilitatem? n. 6.

Potentia quotuplex sit. D. III. n. 31. Quid sit potentia Logica, & objectiva? n. eod. Quid sit potentia Activa, & Passiva? n. 32. quid sit potentia naturalis & libera? n. 34.

Præcisiones formales & objectivæ an dentur? D. III. n. 74. & per quas cognitiones fieri possint? n. 75.

Prædicamenta decem quomodo sint primo diversa? D. II. n. 11. & n. 57.

Principium quid sit & quotuplex? D. II. n. 72. Principium omnium primum, notissimum, ac firmissimum quodnam sit? n. 77. Prima principia sunt omni homini ratione utenti, lumine naturali nota. 78. Primorum principiorum speculativorum habitus vocatur intellectus; practicoorum verò appellatur synteresis. n. 79.

R.

Quid sit Res propriè dicta? D. III. n. 48.

Quid sit distinctio Realis? n. eod.

Quodnam sit signum adæquatum distinctionis Realis? n. 49.

S.

Quid sit Scientia Subalternans & Subalternata, D. I. n. 20. quid requiratur ad Scientiam Subalternantem & Subalternatam? n. 21. Scientiæ objectum habet principia duplicis generis, D. II. n. 73.

Singularitas seu hæcceitas non est de essentia & quidditate ullius rei creatæ, sed est aliquid positivum essentiæ creatæ superadditum, nec tamen est existentia rei, nec quantitas, nec ullum accidens, nec materia, nec forma, sed ipsa singularitas seu hæcceitas est principium individuationis. D. IV. n. 30. & seqq.

Singularitas est principium numeri. D. IV. n. 38. Cur DEUS sit essentialiter singularis, non verò ulla creatura? n. 39.

Substantiæ ratio formalis in quo consistat? D. IV. n. 43.

Subsistentia & Suppositalitas quid sint? D. IV. n. 41. in quo formaliter consistant, & quomodo à natura singulari completa distinguantur? n. 48. Suppositalitem an habeant partes integrales homogeneæ, vel heterogeneæ, vel partes essentielles, vel anima separata? n. 54. Suppositalitas qualiter concurrat ad actiones suppositi? n. 55.

T.

Transcendentia quid dicat? D. II. n. 12. Transcendentales gradus Metaphysici & prædicamentales quid sint? n. 13.

U.

Veritas transcendentalis entis quid sit? D. III. n. 14. An entia rationis privationes & negationes habeant veritatem seu cognoscibilitatem? n. 19.

Unitas est multiplex. D. III. n. 7. & 8. Unitas transcendentalis est passio entis consistens formaliter in positivo. n. 9. explicatur tamen à nobis per negationem divisionis in seipso. n. 11.

✱ (o) ✱

Errata Graviora, quæ post Typum in hac Metaphysica reperta sunt, ita corrigat Benevolus Lector.

Fol. 32. C. 2. Lin. 40. petendam, lege petendam.

F. 34. C. 1. L. 11. gunt, lege exigunt.

F. 37. C. 1. L. 56. denominare, lege denominari.

F. 38. C. 1. L. 39. sit, lege fit.

F. 52. C. 2. L. 25. ex, lege est.

Errata Graviora, quæ post Typum in hac Meta-
phyfica reperta sunt, ita corrigat Benevolus
Lector.

Fol. 32. C. 2. Lin. 40. potendam,
lege petendam.

F. 34. C. 1. L. 1. gunt, lege exi-
gunt.

F. 37. C. 1. L. 56. denominare, lege
denominari.

F. 38. C. 1. L. 39. fit, lege fit.

F. 52. C. 2. L. 25. ex, lege est.

U

Uterque transcendens est, quia quilibet
D. II. n. 1. et n. 2. et n. 3. et n. 4. et n. 5.
et n. 6. et n. 7. et n. 8. et n. 9. et n. 10.
et n. 11. et n. 12. et n. 13. et n. 14. et n. 15.
et n. 16. et n. 17. et n. 18. et n. 19. et n. 20.
et n. 21. et n. 22. et n. 23. et n. 24. et n. 25.
et n. 26. et n. 27. et n. 28. et n. 29. et n. 30.
et n. 31. et n. 32. et n. 33. et n. 34. et n. 35.
et n. 36. et n. 37. et n. 38. et n. 39. et n. 40.
et n. 41. et n. 42. et n. 43. et n. 44. et n. 45.
et n. 46. et n. 47. et n. 48. et n. 49. et n. 50.
et n. 51. et n. 52. et n. 53. et n. 54. et n. 55.
et n. 56. et n. 57. et n. 58. et n. 59. et n. 60.
et n. 61. et n. 62. et n. 63. et n. 64. et n. 65.
et n. 66. et n. 67. et n. 68. et n. 69. et n. 70.
et n. 71. et n. 72. et n. 73. et n. 74. et n. 75.
et n. 76. et n. 77. et n. 78. et n. 79. et n. 80.
et n. 81. et n. 82. et n. 83. et n. 84. et n. 85.
et n. 86. et n. 87. et n. 88. et n. 89. et n. 90.
et n. 91. et n. 92. et n. 93. et n. 94. et n. 95.
et n. 96. et n. 97. et n. 98. et n. 99. et n. 100.

Uterque transcendens est, quia quilibet
D. II. n. 1. et n. 2. et n. 3. et n. 4. et n. 5.
et n. 6. et n. 7. et n. 8. et n. 9. et n. 10.
et n. 11. et n. 12. et n. 13. et n. 14. et n. 15.
et n. 16. et n. 17. et n. 18. et n. 19. et n. 20.
et n. 21. et n. 22. et n. 23. et n. 24. et n. 25.
et n. 26. et n. 27. et n. 28. et n. 29. et n. 30.
et n. 31. et n. 32. et n. 33. et n. 34. et n. 35.
et n. 36. et n. 37. et n. 38. et n. 39. et n. 40.
et n. 41. et n. 42. et n. 43. et n. 44. et n. 45.
et n. 46. et n. 47. et n. 48. et n. 49. et n. 50.
et n. 51. et n. 52. et n. 53. et n. 54. et n. 55.
et n. 56. et n. 57. et n. 58. et n. 59. et n. 60.
et n. 61. et n. 62. et n. 63. et n. 64. et n. 65.
et n. 66. et n. 67. et n. 68. et n. 69. et n. 70.
et n. 71. et n. 72. et n. 73. et n. 74. et n. 75.
et n. 76. et n. 77. et n. 78. et n. 79. et n. 80.
et n. 81. et n. 82. et n. 83. et n. 84. et n. 85.
et n. 86. et n. 87. et n. 88. et n. 89. et n. 90.
et n. 91. et n. 92. et n. 93. et n. 94. et n. 95.
et n. 96. et n. 97. et n. 98. et n. 99. et n. 100.

Panger, Marinus

Philosophia Aristotelica univ

Bd.: 4

Ingolstadium 1739

2 Ph.u. 56 a-4

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10944211-2

VD18 12746010-001